

TAITEEN TALOUSJÄRJESTELMÄ

Hankeraportti 2019-20

#digiteatteri

Aku Meriläinen, Maria Oiva, Jyrki Pylväs

Taiteellinen työryhmä:

Aku Meriläinen, #digiteatteri

Maria Oiva, #digiteatteri

Jyrki Pylväs, #digiteatteri ja Metaria ry.

Tapahtumatuottaja:

Annu Kemppainen

Taloushallinto

David Robertson, Metaria ry.

Graafinen ilme:

Jukka Pylväs, Sorsapukki Oy

Pidot kartanossa -striimaus:

Vesa Peltola, Noveltive Oy

Keskustelujen litterointi:

Lenita Tynkkynen

Pidot kartanossa -vieraat:

Annina Antinranta, palvelumuotoilija

Orna Ben Lulu, RARE Media

Harri Homi, muotoilija, Economic Space Agency

Rosa Meriläinen, pääsihteeri, KULTA ry

Miikka Rekola, RARE Media

Riku Roihankorpi, Tutkivan teatterityön keskuksen T7:n johtaja

Johanna Sinisalo, kirjailija

Julia Thurén, bloggaaja ja toimittaja

Tere Vadén, filosofi, BIOS-tutkimusyksikkö

Ennakkokeskusteluissa mukana myös:

Paavo Järvensivu, taloustieteilijä, BIOS-tutkimusyksikkö

Aleksis Kyrö, maanviljelijä, burleskiartisti, yhdistysaktiivi

Hanna Lehtimäki, johtamisen professori ja tutkija, CICAT2025-hanke/Itä-Suomen yliopisto

Meiju Mertanen, Hiedanrannan kulttuurikoordinaattori, Tampereen kaupunki

Vilma Rimpelä, toimitusjohtaja, Rare Media

Juha Suonpää, valokuvataiteilija, tutkija ja kuvataiteen yliopettaja, CICAT2025-hanke/TAMK

Yhteistyökumppanit:

Tampereen kaupunki

Tutkivan teatterityön keskus T7

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry

RARE Media

#digiteatterin *kultura* on Metaria ry:n tuottama Opetus- ja kulttuuriministeriön tukema kulttuurin perustan ja jatkuvuuden kokeilu- ja kehityshanke

Työryhmä haluaa kiittää seuraavia:

Timo Oiva, Paula Susitaival, Meiju Mertanen, Mari Savolainen,
Vesa Peltola, Samuli Hytönen, Riku Roihankorpi, Lenita Tynkkynen

Sisällysluettelo

1. Työskentelyn lähtökohdat

Ydintyöryhmän esittely ja taustat
#digiteatterin jäsenet
Kulturan idea ja havainnot, joihin se perustuu
Työskentelymetodin määrittely
Kulturan ensimmäisen vaiheen työskentelylle asettamamme tavoitteet

2. Alkuvaihe

Verkoston hahmotteleminen
Kontaktointivaihe ja ennakkokeskustelut
Ennakkokeskustelut ja niissä esiin nousseita teemoja

Lainauksia ennakkokeskusteluista

Aleksis Kyrö: naapuriapu, kyläyhteisön paikallinen ja aineeton talous
Aleksis Kyrö: Taidekokemuksen arvosta ja sen mittaamisen vaikeudesta
Hanna Lehtimäki ja Juha Suonpää: Taideteoksen ja taidekokemuksen arvosta
Juha Suonpää: Taiteen rahoitusmalleista, pelillisyydestä ja taidekokemuksen luonteesta
Hanna Lehtimäki: Irtikytkeä materiaalisesta kulutuksesta ja arvonmuodostus
Johanna Sinisalo: Taideteoksen arvosta
Johanna Sinisalo: Ideoita kulturan toteuttamiseksi
Johanna Sinisalo: Kulttuurin kuluttamisen näkyväksi tekeminen
Tere Vadén ja Paavo Järvensivu: Miten kultura voisi toimia?
Tere Vadén ja Paavo Järvensivu: Kryptokolikon uniikkius taiteellisena mahdollisuutena
Tere Vadén ja Paavo Järvensivu: Taideteoksen arvosta
Tere Vadén ja Paavo Järvensivu: Kulttuuriperinnön merkityksestä

3. Pidot kartanossa

Hiedanranta: Paikallinen ja utooppinen ulottuvuus

Tapahtuman muoto

Pidot kartanossa -tapahtuman osallistujat

Ylistyspuheet arvolle

Maria Oiva

Aku Meriläinen

Julia Thurén

Riku Roihankorpi

Orna Ben Lulu ja Miikka Rekola

Rosa Meriläinen

Johanna Sinisalo

Harri Homi

Annina Antinranta

Tere Vadén

4. Reflektio

Onko kultura mahdollinen?

Keskusteluissa esiin nousseet teemat ja lupaavimmat konkreettiset ideat

Jatkokehittäminen: kulturan seuraava vaihe käytännössä

Loppusanat

1. Työskentelyn lähtökohdat

Ydintyöryhmän esittely ja taustat

#digiteatteri on uuden näyttämön konsepti, joka uudistaa esittävien taiteiden käyttö- ja tekotapoja vastaamaan nykyajan digitaalista todellisuutta. #digiteatterin ydinrykelmän muodostavat Maria Oiva, Jyrki Pylväs ja Aku Meriläinen. #digiteatterin työskentely alkoi vuonna 2017 Riihimäen Teatterin Digitaalinen yleisötyö -hankkeena. Hanke oli Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja se kesti vuoden 2017 ajan. Hankkeen primus motorina toimi Riihimäen Teatterin tuolloinen toimitusjohtaja Matti Numminen ja alkuvaiheessa mukana oli myös teatterin taiteellinen johtaja Janne Saarakkala. Erityisesti Nummisella oli tärkeä rooli #digiteatterin käynnistymisessä ja paljolti hänen ansiostaan saatoimme aloittaa työskentelyämme. Maria Oiva oli vuoden 2017 hankkeessa kokoaikaisena työntekijänä kymmenen kuukautta ja Jyrki Pylväs teknisenä vastaavana kaksi kuukautta. Varsin pian kävi ilmi, että yhteistyömme laajenisi yleisötyöstä taiteelliseksi työksi. Koimme molemmat, että digitaaliset välineet ja niihin liittyvä ajattelu tarjoaisivat kanavia uudistaa esittävää taidetta sekä osallistaa yleisöä. Tekijän ja vastaanottajan välinen suhde ymmärrettiin mielestämme turhan yksioikoisesti ja digitaalisuuden kautta näimme mahdollisuuksia avata taiteellista prosessia sekä luoda uudenlaisia tapoja kokea taide-elämyksiä. Jaettu tekijyys oli termi, jota viljelimme keskusteluissamme usein ja haimme tapoja toteuttaa sitä käytännössä. Yleisötyöhön alun perin keskittyneestä hankkeesta vaikutti luonnollisesti versoavan kokonaan uudenlainen tapa ajatella, tehdä ja kokea esittävää taidetta: digiteatteri. Yksi hankevuosi oli kuitenkin auttamattoman lyhyt aika kehitystyön jatkamiselle ja vuonna 2018 käynnistyi Digiteatterin uudet mahdollisuudet -hanke, tällä kertaa Suomen Kulttuurirahaston rahoittamana. Toinen hankevuosi toi mukaan #digiteatterin kolmannen jäsenen, Aku Meriläisen. Hänen mukanaan työryhmäämme tuli uutta teknistä osaamista ja taiteellista näkemystä. Hankkeelle palkattiin myös osa-aikaiseksi tuottajaksi Paula Susitaival. Digiteatterin uudet mahdollisuudet -hankkeen aikana fokuksemme oli erityisesti taiteellisessa työssä ja kehitimme vuoden aikana useita erilaisia teoskonsepteja. Tuotantobudjettimme olivat varsin pienet, joten toteutuksetkin olivat varsin pienimuotoisia - vaikkakin varsin suuritöisiä. Teokset toteutettiin nopealla aikataululla Riihimäellä, ja monet tuolloin tehdyistä kokeiluista olisivat skaalattavissa täysimittaisiksi tuotannoiksi myöhemmin. Hankevuoden jälkeen elämäänsä on jatkanut voimakkaimmin alun perin Peltosaaren henki -teosta varten tehty tekoälysovellus, jonka jatkokehiteltyjä versioita on nähty mm. Kansallisteatterin Otteita-esityksessä sekä toukokuussa 2020 avautuneessa Autiosaarella-teoksessa.

#digiteatterin jäsenet

Aku Meriläinen

Aku Meriläinen valmistui näyttämölavastajaksi Aalto-yliopistosta 2017. Hän kehittää uudenlaisia käytänteitä vallitsevien odotusten ja käsitysten ulkopuolella mediataidetta ja esittäviä taiteita yhdistävissä teoksissa. Meriläiselle keskeisiä käsittepareja ovat teknologia ja emansipaatio, katsojapositio ja immersio sekä yhteisöllisyys ja demokratia. Häntä kiinnostaa todellisuuden ja taiteen rajankäynti sekä kokijoiden ja teoksen välinen syvä vuorovaikutus niin älyllisellä, emotionaalisella, kuin toiminnallisella tasolla. Meriläisen töitä on esitetty mm. Kiasma-teatterissa, Edinburgh Fringessä, Kansallisteatterissa, Tampereen Teatterikesässä, Lain§uojattomat-festivaalilla, Mad House Helsingissä, Joensuun kaupunginteatterissa ja Rovaniemen Teatterissa.

Meriläinen omaa ainutlaatuista kokemusta uusien teknologioiden, kuten tekoälyn ja somen käyttämisestä osana installaatioita ja esittäviä taiteita (mm. Kansallisteatterin Otteita (2019), Venetsian tutkimuspaviljongin AIRA (2019), Teatterimuseon Aleksis kivi sivusilmin (2018) ja Kaiken keskuksen Koneälypuolueen perustamiskokous (2018)). Hän opettaa praktiikkaansa vierailevana luennoitsijana Aalto- yliopistossa, Teatterikorkeakoulussa sekä Lapin yliopistossa.

Meriläinen haluaa tarkastella taiteellisen prosessin mahdollisuuksia valjastaa uusia teknologioita, kuten tekoälyjä ja sosiaalisia medioita osaksi sosiaalisten ongelmien ratkaisua. Taiteellisissa prosesseissa tapahtuva yhteistyö eri tieteenalojen, kuten tietojenkäsittelytieteiden ja tekoälytutkimuksen, sekä eri yhteisöjen, kuten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kanssa on hänen työssään olennaisessa roolissa.

Maria Oiva

Maria Oiva on työskennellyt vuodesta 2006 laaja-alaisesti esittävän taiteen kentällä esitys- ja mediataitelijana, teatteriohjaajana sekä myöhemmin asiantuntijana. Hän on vuodesta 2015 kehittänyt digitaalisen näyttämön konseptia, ja tästä työstä hänet palkittiin TINFO –palkinnolla vuonna 2019. Oiva työskentelee myös kansainvälisesti ja hänen esityksiään on nähty eri festivaaleilla (Mm. The Body Word Festival/Pietari, Venäjä, VårSceneFest/Tromssa, Norja, Para Uma Bienal/Viana do Castelo, Portugali, A Conference of Theoretical Theater/NY, USA)

Suomessa Oivan keskeisenä taiteellisenä yhteisönä on vuodesta 2007 ollut Todellisuuden Tutkimuskeskus (TTK). TTK:ssa hän on tehnyt lukuisia teoksia, lisäksi hänellä on ollut vastuupositioita ja luottamustehtäviä myös yhdistystoiminnan puolesta. Hänen töitään on nähty mm. Suomen Kansallisteatterissa, MadHouse-festivaalilla (Hki), Lainsuojattomat-festivaalilla (Pori), sekä KokoTeatterissa (Hki), jossa hän toimii kiinnitettynä ohjaajana. Hän opettaa praktiikkaansa mm. Aalto-yliopistossa sekä Teatterikorkeakoulussa. Oiva toimii myös kutsuttuna puhujana sekä asiantuntijana ohjausryhmissä.

Temaattisesti Oivan työt käsittelevät usein sukupuolen, seksuaalisuuden, halun ja vallan teemoja. Hän työskentelee uudenlaisten teosmuotojen ja -konseptien parissa, jotka uudelleen ajattelevat katsomista ja katsojapositionia. Hänellä on pitkä kokemus esityksistä joissa katsojan kehollinen kokeminen on keskiössä. Eettisenä ohjenuorana digitaalisen esityksen kontekstissa on teknologian valjastaminen taiteen palvelukseen uusien esitysmuotojen kautta, tavoitteena hyvän elämän vahvistaminen. Hän pitää tärkeänä, että kriittinen ajattelu lävistää paitsi taiteellisen lopputuloksen, myös työskentelykulttuurin sekä –metodit.

Jyrki Pylväs

Jyrki Pylväs on valmistunut taiteen maisteriksi Taideteollisen korkeakoulun lavastustaiteen osastolta v. 2000. Hän on työskennellyt freelance-lavastajana ja scenografina useissa laitosteattereissa ja vapaissa ryhmissä ympäri Suomea vuodesta 1997. Hän on työskennellyt useiden maamme eturivin ohjaajien, käsikirjoittajien ja koreografien kanssa, joista mainittakoon mm. Juha Siltanen, Miko Jaakkola, Mikko Kanninen, Liisa Risu, Sami Keski-Vähälä, Esa Leskinen, Raila Leppäkoski ja Satu Rasila. Esitystilan luojana ja visualistina hänellä on kokemusta niin intiimistä huoneteatterista, suuren näyttämön musikaalista, historiallisesta pukudraamasta, lastenteatterista, nykysirkuksesta kuin tanssiteoksistakin.

Vapaan teatterikentän puolella hän on ollut aktiivinen toimija erityisesti Circus Maximuksessa, jota hän oli mukana perustamassa vuonna 1997. Circus Maximuksen hallituksen jäsenenä hän on ollut 1999-2004 ja 2012-2015 ja näistä hallituksen puheenjohtajana 2002-2004. Teatterityön ohessa hän on tehnyt omaa taiteellista työtään useimmiten yhteistyössä muiden kanssa työryhmän koollekutsujana, vetäjänä ja fasilitoijana. Tämä työ oli pitkään selkeästi esitys- ja tilataidetta, mutta 2010-luvun alusta asti sen suunta on saanut yhä enemmän ja enemmän digitaalisia ja mediaalisia muotoja. Näitä esittävän taiteen uusia muotoja tutkimaan ja edistämään perustettiin vuonna 2015 Metaria ry., jonka koollekutsujana ja hallituksen puheenjohtajana Pylväs on ollut sen perustamisesta lähtien.

Pylväs yhdistää työssään perinteistä teatterilavastajan ammattitaitoa digitaalisiin välineisiin ja metodeihin, usein käsitteellisellä ja tilallis-visuaalisella tavalla. Hän on yhdistänyt tekemiinsä tilateoksiin digitaalista aineistoa mm. lisätyn todellisuuden avulla, sanoen sen ilmentävän fyysisen ja yhteiskunnallisen todellisuutemme rinnalla vaikuttavaa digitaalista ulottuvuutta. Tämän prosessin kautta hän on saanut kokemusta myös pelisuunnittelussa sekä pelikäsi kirjoittamisessa. Hän on suunnitellut ja käsikirjoittanut kaksi paikkasidonnaista mobiilipeliä: Antroposeenin (2015-17) ja dokumentaarisen Srapnellit (2018). Kokemuksellisuus on tärkeä osa hänen teoksiaan ja hänen rakentamansa fyysiset ja virtuaaliset tilat hahmottuvat usein myös dramaturgisesti. Pylväs on kirjoittanut esitysdramaturgisten tekstien ja pelikäsi kirjoitusten lisäksi myös dokumentaarisen näytelmän Täynnä elämää - Balladi Jyri Honkavaarasta (2014).

Taiteellisen työnsä lisäksi Pylväs on toiminut vierailevana luennoitsijana mm. Aalto-yliopistossa, Hämeen ammatti-instituutissa ja Tampereen ammattikorkeakoulussa. Aalto-yliopiston elokuva- ja lavastustaiteen osaston vuosittainen Wordlbuilding-kurssi on pitkälti Pylvään luomus. Hän on myös opettanut lisätyn todellisuuden tarinankerrontaa sekä pitänyt aiheesta työpajoja myös Metaria ry:n kautta. Hämeen ammatti-instituutissa hänen opetusalaansa on aidon siiderin valmistus, jossa hän on yksi maamme johtavia tekijöitä. Pylväs on esiintynyt puhujana ja alustajana näistä ja näihin kytkeytyvistä aiheista mm. seuraavissa tapahtumissa ja seminaareissa: Prague Quadriennale, Academic Mindtrek, Tampereen lyhytelokuvafestivaali, Digile Data to Intelligence ja Assembly.

Kulturan idea ja havainnot, joihin se perustuu

Opetus- ja kulttuuriministeriölle osoittamassamme avustushakemuksessa kevättalvella 2019 olemme kysyneet: voiko taide luoda uusia rakenteita sen sijaan, että se tarjoaisi vain lohtua, kuntoutusta ja voimia jaksaa vallitsevissa olosuhteissa? Tämä ydinajatus on ohjannut toimintaamme koko tähänastisen työskentelyn ajan. Näemme taiteellisen työn merkityksen niin tekijöille kuin yleisönkin edustajille olevan sen transformatiivisessa potentiaalissa. Taide vaatii niin tekijältään kuin kokijaltaan kykyä asettua itsensä ulkopuolelle, nähdä uusia näkökulmia ja kokea uusia todellisuuksia. Taiteella sanotaan olevan itseisarvo ja eräs tulkinta tästä itseisarvosta liittyy transformatiiviseen potentiaaliin: johonkin hieman arkitodellisuuden ulkopuoliseen, syvempään ja pyhään.

Taide ja taiteen kokeminen on kuitenkin myös osa arkikokemustamme ja taloudellisena toimintana merkittävää. Taiteen ympärillä on suuri määrä taloudellista toimeliaisuutta, tuotantoa, teknologista kehitystyötä ja kauppaa. Vaikka taiteen itseisarvo liittyykin siihen sisältyviin henkisiin arvoihin ja tiettyyn mittamattomuuteen, ovat siihen liittyvät materiaali- ja rahoitusvirrat osa kouriintuntuvaa materiaalista todellisuutta. Tämä osa yhteiskuntaamme mahdollistaa uuden taiteen luomisen sekä

työllistää suuren joukon ihmisiä. Meillä on tämän lisäksi olemassa myös museoinstituutio, joka tallentaa ja analysoi jatkuvasti kumuloituvaa kulttuurista perintöämme. Kulttuurinen perintömme koostuu paljon muustakin kuin taiteesta, mutta uutta taidetta ei olisi olemassa ilman sitä. Eräs kasvun edellytyksistä on maaperä, josta nousta. Kulttuurinen perintö, tietoisuus juurista sekä kokemus olemisesta osana sukupolvien ketjua rakentavat merkitystä elämään.

Yhteiskunta on tunnustanut sekä uuden luomisen että vanhan säilyttämisen merkityksen ja haluaa suunnata aineellisia resursseja molempiin. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvä taloudellinen toimeliaisuus ei kuitenkaan ole yksinomaan julkisen vallan suoraan rahoittamaa. Merkittävä osa siitä tapahtuu yksityisenä liiketoimintana. Joillakin aloilla yritysmuotoinen toiminta on myös enemmän sääntö kuin poikkeus: suuri osa elokuva-alasta sekä elävästä musiikista on ensisijaisesti yritystoimintaan perustuvaa. Tähän joukkoon liittyvät myös lukuisat toiminimiyrittäjät. Yhteisenä tekijänä taide- ja kulttuurialan liiketoiminnan yrityksille näyttää olevan yritysten pienuus sekä niiden toiminnan voimakas työvoimavaltaisuus.

Liiketoiminnan ydintä ovat siis niiden sisällä toimivien yksilöiden inhimillinen potentiaali: tiedot, taidot ja luovuus, joita he työssään käyttävät.

Hyvin merkittävä rooli on myös kolmannella sektorilla. Tuhannet harrastajat ja vapaaehtoiset ympäri maata järjestävät taide- ja kulttuuritoimintaa sekä tapahtumia ylläpitäen valtakunnallisesti kattavaa taiteen ja kulttuurin saatavuutta. Tämä toiminta on yhtä monimuotoista kuin inhimillinen kokemukkin, ja sillä on valtava merkitys niin yksilöille kuin yhteisöillekin. Myös monet taiteen ammattilaiset ovat järjestäneet toimintansa yhdistysmuotoisesti, mikä kertoo osaltaan siitä että toimijat itse näkevät tavoitteekseen taloudellisen hyödyn sijasta yhteisen hyvän.

Julkisella rahoituksella on joka tapauksessa suuri merkitys kaikille näille kentille, joissa taiteeseen ja kulttuuriin liittyvää toimintaa tapahtuu. Suorasta rahoituksesta, erityisistä verokohteluista sekä julkisen vallan ylläpitämistä taidelaitoksista sekä koulutuksesta muodostuu taide- ja kulttuurialojen taloudellinen ekosysteemi. Tämän ekosysteemin sisällä oleva toiminta on monella tapaa määrällisesti mitattavissa. Vaikeammin mitattavissa ja todennettavissa on taiteen ja kulttuurin ekosysteemin sisällä tapahtuva näkymätön talous: monimutkaiset vaihdannan verkostot, joissa niin henkiset kuin aineellisetkin resurssit jaetaan yhä uudelleen.

#digiteatterin ydintyöryhmän taustat ovat taiteessa ja tarkastelemme taloudellista todellisuutta omista kokemuksistamme ja näkemyksistämme käsin. Taiteilijoina olemme olleet osa taiteen ja kulttuurin taloudellista ekosysteemiä niin tekijöinä kuin kuluttajinakin. Olemme työskennelleet pääsääntöisesti julkisrahoitteisissa taidelaitoksissa ja yhdistysmuotoisissa organisaatioissa, tehden välillä työtämme sekä apurahalla että työsuhteessa ja myös rahoittaneet taiteellista toimintaamme tekemällä samanaikaisesti jotain toista työtä. Olemme saaneet yleissivistävän, ammatillisen ja akateemisen koulutuksemme valtion ja kuntien ylläpitämissä oppilaitoksissa. Jokainen meistä on hakeutunut taidealalle tietoisena päätöksenä, hahmottaen varsin tarkkaan millaisia haasteita taidealalla työskentely voi tuoda eteen. Säännöllinen ja riittävä toimeentulo ei ole itsestäänselvyys, ja monesti taiteellisen työn vaativuuden lisäksi voimavaroja pitäisi riittää myös oman ja perheensä

toimeentulon järjestämiseksi. Ajatus taiteesta hoiva-alan tavoin kutsumusammattina, jonka syvempi merkitys ja vaikuttavuus tulevat muusta kuin rahallisesta kompensatiosta, on vallitseva näkemys kulttuurissamme. Olemme itsekkin omaksuneet tämän ajattelutavan, mikä käytännön tasolla näkyy esimerkiksi vaikeutena määrittää omalle työlleen hintaa. Tämä siitäkin huolimatta, että taiteen ja kulttuurin merkitys niin kansantaloudellisesti kuin -terveellisesti on moneen kertaan todistettu tosiasia. Ja siitäkin huolimatta, että suuri osa taiteellisesta työstä tehdään työsuhteessa, tiettyjen ammatillisten kriteerien säatelemänä ja palkkataulukosta sopiva kompensatio katsoen. Työmme merkitys on teoriassa hyvinkin helposti mitattavissa ja sen arvo määriteltävissä, mutta olemme samalla tietoisia että tarkinkaan mittaustulos ei kerro koko totuutta.

Lähtökohdat työskentelylle kulturan parissa ovat moninaiset. Eräs alkukimmokkeista hankkeelle oli havainto muutoksesta, jonka olimme työelämässämme huomanneet. Varsinkin aloitettuamme työskentelyn #digiteatterina, mikä tarkoitti taiteellisessa rohkeampaa asettumista tallatun polun ulkopuolelle. Lähtiessämme etsimään ja kokeilemaan uusilla muodoilla sekä pyrkiessämme yhdistämään kahta hyvin eri lähtökohdista kumpuavaa elementtiä (teatteri ja digitaaliset ympäristöt), työmme käytännöllinen fokus siirtyi muualle kuin taiteelliseen työhön. Meillä on ollut paljon hyvää onnea matkassa, koska olemme nauttineet varsin hyvää rahoitusta työllemme. Sitä on selvästi pidetty tärkeänä, urauurtavana ja laajemminkin merkittävänä. Käytännön tasolla hyvä rahoitus on kuitenkin tarkoittanut sitä, että yhä suurempi osa työajastamme on mennyt erilaisiin rahoitushakemuksiin sekä saadun ja käytetyn rahoituksen raportointiin. Paradoksaalisesti siis saatuamme hyvin rahaa taiteelliseen työhön, meillä oli aikaa siihen vähemmän. Ja koska rahoitus ja muut resurssit tulivat useista eri lähteistä ollakseen riittäviä, ei pitkäjänteisiin työsuunnitelmiin ollut mahdollista sitoutua sataprosenttisesti. Kaikki tarjotut muut työt oli otettava vastaan toimeentulon varmistamiseksi. Varsinainen taiteellinen työ tapahtui siis ajallisesti ja muiden resurssien osalta silppumaisesti ja muiden velvoitteiden puristuksissa. Tässä tilanteessa tuskin on mitään uutta, mutta se kuvaa varsin hyvin vakiintuneita olosuhteita, joissa taiteellista työtä Suomessa tällä hetkellä tehdään. Periaattessa resurssit ja rakenteet ovat riittävät ja toimivat, mutta voi hyvin kysyä että suunnataanko resurssit tällä hetkellä oikeisiin asioihin? Ja ovatko rakenteet tarpeeksi joustavia? Perushavaintomme oli, että teemme tällä hetkellä enemmän hallinnollista kuin taiteellista työtä, niin suorina tunteina kuin muina resursseina laskettuna. Käytännössä saamamme rahoitus kohdistui siis suuremmassa määrin byrokratiaan kuin taiteeseen. Ikään kuin hallinnollinen työ olisi taiteellista arvokkaampaa. Tilanne ei mielestämme ollut kestävä ja taiteellisena ratkaisuna ongelmaan kehitimme ajatuksen teoksellistaa hallinnollinen työ: tehdä taidetta hakemuksina, raporteina ja rahoittajien tapaamisina. Tämä olisi käsitetaiteellisena performanssina ollut tietysti täysin mahdollinen tie, mutta samalla aloimme pohtimaan taiteellisen ja hallinnollisen työn arvostuksen eroa. Miten taiteen arvo määritellään? Millainen arvomaailma vallitsee nykyisen taiteen ja kulttuurin rahoitusjärjestelmän sisällä ja miten sitä voisi kehittää? Miten saada järjestelmää ja olosuhteita muutetuksi niin, että rahalliset ja muut resurssit suunnattaisiin tehokkaammin? Voitaisiinko nykyiselläkin rahoituspohjalla tukea enemmän sisältöjä kuin

rakenteita? Ja mikä näiden keskinäinen suhde todellisuudessa on?

Tämä ideointi ja keskustelu käytiin alkuun niin sanottuna taukhuonepuheena, vailla varsinaisia teoksellisia tavoitteita. Aku Meriläinen toi kuitenkin keskusteluun mukaan konkreettisen idean, taidepohjaisen [kryptovaluutan](#). Ajatus oli tullut hänelle jo kesällä 2015 veneillessään appivanhempiansa purjeveneellä. Lukemisena hänellä oli mukana [Aristoteleen Runousoppi](#) ja aineistoa kryptovaluutoista. Saariston, Runousopin ja kryptovaluutta-aineistojen yhdistelmästä syntyi ajatus kryptovaluutasta, joka perustuisi taiteeseen ja tarkemmin sanottuna taiteen kokemiseen. Konkreettisen teoksellisen muodon kuvittelemisen suuntasi keskustelumme ja ajatuksiamme uusiin suuntiin. Pian alkoikin tuntua siltä, että tällaisen hypoteettisen kryptovaluutan kehittämistä olisi merkityksellistä lähteä yrittämään. Mitä jos olisi olemassa raha, jota syntyisi aina, kun ihminen näkee, kuulee, lukee ja kokee taidetta muodossa tai toisessa? Mitä jos tätä rahaa voisi käyttää vaihdon välineenä? Mitä sillä voisi ostaa, ja miten tällaisella rahalla ostettavien ja myytävien asioiden hinnat muodostuisivat?

Eräs lähtökohdistamme olivat siis kryptovaluutat, joista tällä hetkellä tunnetuin on Bitcoin. Toisin kuin keskuspankkien liikkeelle laskemat ja kontrolloimat valuutat, bitcoin toimii hajautettuna verkossa. Bitcoinia syntyy monimutkaisen algoritmin avulla, eli sen syntymiseen vaaditaan paljon laskentatehoa. Tätä toimintaa kutsutaan louhimiseksi. Ensimmäiset bitcoinit syntyivät varsin vähällä laskentateholla, mutta mitä pidemmälle laskutoimitukset etenevät sitä enemmän bitcoinin louhiminen laitteistoilta vaatii. Varsin pian vaadittava laskentateho oli sitä luokkaa, että ympäri maailmaa perustettiin pelkästään bitcoinin louhintaan erikoistuneita serverihalleja. Tätä ei olisi suinkaan tapahtunut, ellei bitcoinin käyttö olisi yleistynyt niin voimakkaasti. [Tätä kirjoittaessa \(keväällä 2020\) bitcoinin maailmanlaajuinen energiankulutus on samaa luokkaa kuin Israelin.](#) Bitcoinia on myös epäilty valtavaksi pyramidihuijaukseksi, ja kryptovaluutoihin liittyviä huijauksia on tapahtunutkin. Kryptovaluutat vaikeasti jäljitettävänä rahana kiinnostaa huijareiden lisäksi järjestäytyntä rikollisuutta muutenkin. Rikollisuuskytkös sekä bitcoinin ympäristövaikutukset lisääntyneenä energiankulutuksena ja elektroniikkajätteenä ovat selkeästi negatiivisia, mutta siihen ja muihin kryptovaluutoihin liittyy myös positiivisia piirteitä. Teknologisena edistysaskeleena internetin syntymiseen verratun lohkoketjuteknologian ensimmäinen käytännön sovellus on nimenomaan bitcoin. Hajautettu ja tasa-arvoinen valuutta on monella tapaa reaktio keskuspankkien ja voimakkaasti keskittyneen rahoitussektorin valtaan. Kryptovaluutat tarjoavat vaihtoehdoisen tavan tarkastella arvomuodostusta, vaihdannan välineitä ja koko talouden rakennetta. Vaikka moni pyramidihuijaus onkin "liian hyvä ollakseen totta", bitcoinin, etherumin, litecoinin ja monien muiden edelleen jatkuva suosio kertoo siitä, että kryptovaluutat voivat "toimia". Kryptovaluutat ovat myös riippuvaisia ja perustuvat digitaaliseen teknologiaan. Niitä ei olisi olemassa ilman tälle tasolle kehittyntä, verkotonutta teknologiaa. Uusi teknologia synnyttää myös uudenlaista kulttuuria ja ajatusmalleja. Meitä kiinnosti erityisesti tämä teknologian synnyttämä transformatiivinen potentiaali, joka liittyy paljon arkikokemukseen ja käytännöllisten asioiden järjestämiseen uudella tavalla. Tehokkaammin, hajautetummin, tasa-arvoisemmin. Emme

tässä raportissa käsittelee paljoakaan teknisiä ratkaisuja, mutta on hyvä muistuttaa että teknologian kehitys vaikuttaa myös meidän työskentelyymme tämän projektin parissa. Kaikella kehityksellä on toki aina sekä positiivinen että negatiivinen potentiaali. Yritämme työskentelyssämme keskittyä uhkien sijasta mahdollisuuksiin, kriittisyyttä unohtamatta.

Kryptovaluutat ovat osa laajempaa [vaihtoehtoisten valuuttojen](#) kenttää. Vaihtoehtovaluutat perustuvat usein johonkin muuhun vaihdon välineeseen kuin rahaan, kuten esimerkiksi aikaan. Jotkut vaihtoehtoiset valuutat on suunniteltu toimiviksi nykyisen talousjärjestelmän rinnalla, mutta osa vaatii myös omaa [vaihtoehtoista talousjärjestelmää](#). Tällainen systeemitason muutosta edellyttävä ajattelu vetoaa meihin ja on hedelmällinen lähtökohta luovalle työlle. Työprosessin myöhemmässä vaiheessa tarve systeemitason muutokselle nousi erääksi keskeisistä teemoista, mutta alun perin se oli vain yksi monista kulturan perusideaan kytkeytyvistä teemoista. Tästä tarkemmin tämän raportin luvuissa 2. ja 3.

Systeemitason muutos kytkeytyy myös toiseen osa-alueeseen työskentelyssämme. Kulttuurinen narratiivimme on varsin usein kytköksissä erilaisiin dystooppisiin tulevaisuudenkuviin. Synkät tulevaisuusvisiot, katastrofikuvaukset ja maailmanlopputarinat ovat keskeistä kulttuurituotteiden kuvastoa. Dystopia tietenkin toimii hyvin varoituksena, satiirisena tai allegorisena kuvauksena nykyhetkestä. Mutta konkreettisesti tulevaisuutta ajatellen omaksumamme dystopiakuvasto alkaa rajoittamaan mielikuvitustamme. On vaikeaa kuvitella tulevaisuutta, joka ei olisi täynnä kurjuutta, tuhoa ja hävitystä. Halusimme yrittää tehdä jotain joka suuntautuisi kohti tulevaisuutta, mutta ei olisi lähtökohtaisesti dystooppista. Toiveemme oli - ja on - että kultura voisi toimia jonkinlaisena harjoituksena tai esimakuna maailmasta, jossa ainakin osa ongelmistamme olisi ratkaistu ja samalla luotu hieman parempi, tasa-arvoisempi ja miellyttävämpi maailma. Eräässä mielessä kultura asettuu myös osaksi laajempaa kulttuurista liikettä, [solarpunkia](#). Liikkeen juuret ovat kirjallisuudessa, spekulatiivisen fiktion eräänä alalajina joka on 2000-10-luvuilla laajentunut taidetta, aktivismia ja yhteisöllisyyttä yhdistäväksi löyhäksi liikkeeksi. Solarpunkin filosofian voi kiteyttää lauseeseen: hyvä tulevaisuus joka on rakentunut tämän hetken teknologisten ja yhteiskunnallisten potentiaalien varaan. Solarpunkille tyypillistä on myös ajatus siitä, että jos jonkin asian voi kuvitella, sen voi myös tehdä todeksi. Kyseessä on siis tapa pyrkiä aktiivisesti muuttamaan tulevaisuutta positiivisemmaksi taiteellisin, esteettisin ja yhteisöllisin keinoin. Mielestämme kulttuurassa on kyse myös tästä samasta asiasta: mahdollisimman hyvän tulevaisuuden kuvittelemisestä ja sen todeksi tekemisestä.

Hyvää, rakentavaa ja kestäväää tulevaisuutta kohti kurkottaminen on käytännöllisesti ajateltuna järkevää. Rationaalisuus on kuitenkin vain osa ihmisyyttä ja faktaperusteinen argumentointi pätee vain osaan asioista. Älyllisellä tasolla tiedämme, minkälaisen uhkan esimerkiksi ympäristökriisit sivilisaatiollemme muodostavat. Tiedämme myös hyvin tarkkaan oman elämäntapamme merkityksen näiden kriisien synnyssä sekä sen miten sitä pitäisi muuttaa taataksemme jälkeläisillemme hyvän ja turvallisen elämän. Rationaalisesti ajatellen tällaisen elämäntapamuutoksen täytyisi niin yksilötasolla kuin yhteisöllisestikin olla helposti ja nopeasti

toteutettavissa. Kuitenkin kehitys on hidasta ja monella mittarilla myös takaperoista. Tähän vaikuttanee vahvasti se, että nykyiseen elämäntapaamme liittyvät myönteiset mielikuvat, tarinat ja asenteet ovat vahvempia kuin rationaalinen mielemme. Symbolit, myytit ja tarinat vaikuttavat meihin vähintään yhtä vahvasti, elleivät vahvemmin kuin pelkän järkeilyn varaan rakentuva todellisuus. Vastoin yleistä mielikuvaa, rationaalisuus on luonteeltaan pehmeää ja taipuisaa, koska pystymme helposti kehittelemään järkeviä perusteluita tunteen varassa tekemillemme ratkaisuille. Järki venyy aina, tunne harvemmin.

Pidämme ensiarvoisen tärkeänä, että myös kulturassa on vahvasti läsnä symbolisesti vahvoja, tarinallisia elementtejä. Kulturan olisi hyvä herättää tunteita ja kiinnittyä tavalla tai toisella symboliikkaan, joka puhuttelee useimpia ihmisiä. Vaikka ideassa itsessään on paljon ratkaisematonta ja vaikeatajuistakin, olisi sen toteuttamisessa hyvä hyödyntää myös tuttuja ja samaistuttavia elementtejä. Projektin nimen "kultura" keksi syksyllä 2018 Maria Oivan silloinen puoliso Timo Oiva keskustelun aikana. Sana *tuntui* välittömästi oikealta ja hyvältä nimeltä siinä vaiheessa vielä hyvin muotoutumattomalle konseptille. Asioiden nimeäminen tekee niistä heti ymmärrettävämpiä ja auttaa hahmottamaan paremmin. Sanaan "kultura" liittyy vahvoja mielikuvia ja se *tuntuu* voimakkaalta. Se muinainen, ajaton ja helposti myös osaksi tulevaisuutta kuviteltavissa oleva asia. Siihen liittyy myös voimakasta symboliikkaa jo [sanan etymologisista juurista alkaen](#). Koko projektia määrittäväksi nimeksi se syntyi myös koko projektia määrittävällä tavalla: keskustelussa, vuorovaikutuksen tuloksena. Tämä havainto on oleellinen työskentelymetodiamme määriteltäessä.

Työskentelymetodin määrittely

#digiteatterin työskentelyssä jaetun tekijyyden ajatus on ollut alusta asti vahvasti mukana. Osittain tämä liittyy #digiteatterin jäsenten ammatilliseen historiaan ja osittain digitaalisten välineiden pariin hakeutuessamme havaitsemistamme käytännöllisistä ratkaisuista. Jaamme idealismin tasa-arvoisista työyhteisöistä, ja haluamme elää niin kuin opetamme. Toisaalta kokonaan uusien ja jatkuvasti kehittyvien teknologioiden laaja haltuunotto ei ole kenellekään yksin mahdollista. Työvaiheiden ja työnkuvien horisontaalinen jakaminen on käytännöllistä. Tiukkojen valta-asetelmien ja hierarkioiden ylläpitäminen syö turhaan resurssejamme, joista aika on ehdottomasti rajallisin. Jaettu tekijyys on aihe, johon palaamme yhä uudelleen, ja kehitämme työskentelyämme ensisijaisesti jaetusta tekijyydestä käsin. Taiteelliset prosessimme ovat olleet mahdollisimman avoimia, ja olemme kutsuneet teoksiimme mukaan myös muita tekijöitä. Nämä tekijät eivät suinkaan aina ole olleet taiteilijoita, vaan myös harrastajia tai jonkin erityisalan asiantuntijoita. Kulturan perusajatus ja lähtökohdat olivat sellaisia, että toteuttaaksemme teoksen tarvitsimme ehdottomasti laajempaa osaamista ja näkemyksiä. Halusimme myös kehittää alkuperäistä konseptiamme pidemmälle. Tiedostimme jo hyvin varhaisessa vaiheessa, että kulturan tekeminen

todelliseksi asiaksi maailmassa vaatisi paljon enemmän kuin mihin senhetkiset resurssimme riittäisivät. Luontevaksi seuraavaksi askeleeksi määritimme konseptin jatkokehityksen jaetun tekijyyden periaatteita noudattaen. Halusimme peilata alkuperäistä ideaamme erilaisten asiantuntijoiden näkemyksiä vasten ja samalla testata sen kehityskelpoisuutta. Tämä tarkoitti käytännössä keskusteluja, joiden aikana idean hankalat tai mahdottomat piirteet hioutuisivat pois ja houkuttelevat sekä tarpeellisiksi tai lupaaviksi koetut nousisivat esille paremmin. Pidimme myös mahdollisena, että keskustelujen aikana nousisi esiin konkreettisia ideoita tai malleja kulturan toteuttamiseksi. Halusimme rakentaa verkoston, joka toimisi dialogikumppaneinamme ja kulturan luojina kanssamme. Rakentavasta keskustelusta ja yhteisen, mahdollisen maailman mielikuvittelusta oli myös mahdollista nousta aivan uusia näkökulmia.

Koimme myös tarpeelliseksi strukturoida keskustelut jollakin tavalla. Maria Oiva toi esiin ajatuksen [sokraattisesta dialogista](#), menetelmästä jota hän oli menestyksekkästi käyttänyt aikaisemmissa töissään. Sokraattinen dialogi, ja erityisesti sen positiivinen muoto, voidaan nähdä eräänä edellytyksenä jaetun tekijyyden toimivuudelle. Käytännön tasolla olimme toteuttaneet sitä jokapäiväisessä yhteistyössämme jo pitkään. Keskinäistä työskentelytapamme suuremmalle joukolle laajennettaessamme tarvitsimme tarkempia menetelmällisiä määritelmiä. Tämä helpottaisi fokuksen suuntaamista oikeisiin, kannaltamme oleellisimpiin asioihin.

Ymmärsimme, että edessämme olisi monivuotinen ja monivaiheinen työ. Olimme hahmotelleet jo hakemusvaiheessa monivuotisen tiekartan kulturan eri vaiheiden toteuttamiseksi. Kaikkien pitkän tähtäimen suunnitelmien tavoin kauimpana tulevaisuudessa olevat prosessin vaiheet näyttäytyivät sumeampina kuin lähimpänä olevat vaiheet. Emme tienneet mihin kaikkialle prosessi meidät johtaisi, mutta Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella saatoimme hahmottaa ensimmäisen työvaiheen paremmin. Tämän työvaiheen järjestämiseksi mahdollisimman hyödylliseksi kulturan jatkuvan kehityksen kannalta määrittelimme prosessille oman ajallisen kaarensa. Halusimme tässä vaiheessa pitää kehitystyön varsin pienen piirin sisällä, olihan kyse toistaiseksi vasta varsin avoimesta ajatusleikistä. Toisaalta halusimme tehdä myös jotain julkista, jotain sellaista jota voisimme jakaa prosessin ulkopuolisten kanssa. Tästä syntyi ajatus järjestää jonkinlainen tapahtuma, jota myös prosessin ulkopuolisten olisi mahdollista seurata. Oli myös selvää, että pelkät olemassaolevat verkostomme eivät riittäisi, joten uusia kumppanuuksia ja yhteyksiä oli syytä avata.

Hankerahoitus antoi meille myös tietystä mielessä lisää uskottavuutta yhteydenottoja tehdessä. Tässä vaiheessa vielä työryhmällekkin varsin sumeana näyttäytyvä hankkeemme saattoi ikään kuin lainata Opetus- ja kulttuuriministeriön arvovaltaa. Pääsimme siis osalliseksi valtion virallisen kulttuuripolitiikan voimasta, siitä näkymättömästä arvosta joka ministeriölle laajasti tunnustetaan. Tämä on mielestämme olennainen huomio käytännön tasolla työskentelyämme helpottavana tekijänä sekä myös kulturan sisältöjä filosofisesti ajatellen. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahallinen tuki mahdollisti työryhmälle aikansa käyttämisen hankkeen edistämiseen, käytännössä siis työryhmän jäsenten arjen kulujen kattamisen hanketyöskentelyn ajalta. Vähintään yhtä tärkeä, ellei

tärkeämpikin työskentelyn mahdollistaja oli ministeriön hyväksyntä hankkeelle. Vaikka jo ensimmäisissä keskusteluissamme OKM:n Leena Laaksosen ja Esa Pirneksen kanssa kävi ilmi, että ministeriössä ei oikein ymmärretty mikä hankkeemme oikeastaan oli, siellä nähtiin sillä olevan myös jotain ainutkertaista arvoa jota haluttiin tukea. Se myös sopi hyvin kulttuurin perustan kokeilu- ja kehityshankkeeksi, koska Leena Laaksosta lainaten *”kyseessä vaikuttaa olevan aito kokeilu, jonka tuloksista ei ole etukäteen varmuutta”. Ministeriön viranhaltijat ja työryhmä olivat tuossa vaiheessa samassa tilanteessa, koska emme mekään oikeastaan tiedäneet mistä voisi olla kysymys. Aktiivisen työskentelyn kautta jonkinlaisia konkreettisia suuntaviivoja ja mahdollisia seuraavia kehityslinjoja on toki jo hahmottunut. Yhtenä työprosessin aikana tehdyistä merkittävistä havainnoista voi pitää kasvanutta tietoisuutta erilaisista ”näkyttömän talouden” muodoista, joissa erilaiset hankalasti mitattavissa olevat, jopa vaikeasti sanallistettavat resurssit, arvot ja suhteet ovat keskeisiä. Hanketyöskentelyn aikana olemme edenneet kohti tällaista kulturan ympärille luotavaa verkostoa ja pyrkinneet edesauttamaan sen orgaanista vahvistumista.

*Puhelussa Jyrki Pylvään kanssa kesäkuussa 2019.

Kulturan ensimmäisen vaiheen työskentelylle asettamamme tavoitteet:

1. Tärkein tavoite on rakentaa verkosto, joka auttaisi kulturan idean kirkastamisessa, uusien suuntien ja näkökulmien löytämisessä sekä mahdollisesti myös seuraavien vaiheiden toteutuksessa.
2. Järjestämme tapahtuman, jossa tämän verkoston edustajat kokoontuvat. Tapahtuma on tavalla tai toisella julkinen ja sen runko perustuu positiiviselle sokraattiselle dialogille.
3. Ensimmäisen työvaiheen päätyttyä olemme viisaampia kulturan toteutusmahdollisuuksien ja todellisen potentiaalin suhteen.

2. Alkuvaihe ja ennakkokeskustelut

Verkoston hahmotteleminen

Aloitimme hanketyöskentelymme hahmottelemalla yhdessä, minkälaisen verkoston haluaisimme kulturan ympärille rakentaa. Vaikka olemme yhdessä ja erikseen varsin hyvin verkostoituneita, ovat henkilökohtaiset verkostomme varsin pitkälle päällekkäisiä. Olemme toimineet pääasiassa esittävän taiteen ja mediataiteen parissa sekä opiskelleet kyseisiä aloja. Eri aloilla toimivat ihmiset eivät kovin helposti kohtaa, tai jos kohtaavatkin niin kovin helposti aidosti monialaista verkostoa ei pääse syntymään. Eräänä tavoitteenamme olikin luoda lähtökohta tällaisen monialaisen verkoston syntymiselle. Yhteinen päämäärä, joka tässä vaiheessa oli vielä yhteinen ajatusleikki, loisi verkostolle merkitystä ja suuntaisi sen toimintaa. Halusimme myös, että mukana olijoilla olisi henkilökohtaista kosketuspintaa taiteeseen ja kulttuuriin, joko tekijänä tai aktiivisena yleisön edustajana. Emme siis aloittaneet pelkästään taide- ja kulttuurialojen toimijoista, vaan tähtäimessämme oli aidosti monialainen ja -ääninen ryhmä. Sukupuolten ja alueellinen tasa-arvo olivat myös tärkeitä kriteerejä. Toivottavina piirteinä osallistujille pidimme lisäksi kunkin henkilökohtaista monialaisuutta eli toimintaa useammalla kuin yhdellä alueella. Näiden asettamiemme kriteerien taustalla oli pyrkimys saada mukaan kutsutuilta mahdollisimman laajaa näkökulmien kirjoa sekä jo koeteltua kykyä tarpeen mukaan vaihtaa tarkastelukulmaansa. Kyky henkiseen joustavuuteen ja sen edellyttämä kuvittelukyky olivat siis oleellisia. Toisin sanoen valmius tai osaaminen taiteelliseen ja luovaan otteeseen.

Haimme näkökulmien lisäksi myös tietoa ja taitoja, joita meillä itsellämme ei ole. Erityisesti talouden osalta tieto- ja taitotasomme on varsin ohut. Tietämyksemme ulottuu juuri siihen pisteeseen, jossa ymmärrämme oman rajallisuutemme aihealueen suhteen. Meillä on perustason kansalaistaidot, joilla on mahdollista ymmärtää ja hoitaa esimerkiksi kotitalouden, yhdistyksen tai pienen yrityksen talousasioita. Järjestelmätason kysymykset ovat tällä tieto- ja taitotasolla kuitenkin jo hieman abstrakteja. Tämä johtunee paljolti siitä, että mittakaavaltaan henkilökohtaisten tai pienten yhteisöjen todellisten resurssien varaan rakentuneen arjen reaalityökalouden logiikka ei näytä pätevän enää järjestelmätasolla. Se muuttuu - ei tätä muuten voi ilmaista - järjettömäksi. Arkisen talousymmärryksen ja ylätasoinen talousosaamisen väliin on rakentunut niin monta erikoisasantuntijuuden kerrosta, että on vaikea enää nähdä kyseessä olevan saman asian eri puolet. Koimme tarvetta oppia talouden rakenteista lisää ja ymmärtää sitä paremmin. Osaltaan

kyse on myös talouspuheen ja -ajattelun demokratisoimisesta. Talouden kieli ja sen kautta maailman tulkitseminen hallitsee julkista keskustelua, erityisesti vaihtoehdottomuuden narratiivin kautta. "Kipeät päätökset" ja "talouden realiteetit" ovat erityisesti vuodesta 2008 alkaneen finanssikriisin aikana ja sen jälkijärjestyksissä tulleet tutuiksi. Mitä nämä realiteetit ovat, on meille hieman epäselvempää. Ne ovat joka tapauksessa kytköksissä julkisten palvelujen leikkauksiin. Halusimme ottaa haltuun talouden kielen ja taivuttaa sen kautta ymmärrettyä maailmaa haluamaamme suuntaan: lähemmäksi todellisia ja merkityksellisiä asioita abstraktin ylätasoa sijaan. Jotta voisimme päästä lähelle tätä, tarvitsimme mukaan jonkun joka ymmärtäisi taloutta paremmin kuin me ja osaisi myös sanoittaa sitä ymmärrettävästi. Tähän liittyi myös halumme saada mukaan median edustaja.

Tarvitsimme mukaan myös teknistä osaamista ja erityisesti tietämystä kryptovaluutoista sekä vaihtoehtoisista talouksista. Kulturan tekeminen todelliseksi vaatisi ohjelmistokehitystä eli teknisiä resursseja, joita meillä ei ollut. Käytännössä tämä tarkoittaisi kontaktia johonkin ohjelmistokehityksen parissa työskentelevään yritykseen. Vähäisen kokemuksemme perusteella teknologiayrityksiä on kovin vaikea saada sitoutumaan kovin laajoilla ja epämääräisillä suunnitelmilla. Jonkinlainen alkuvaiheen kontakti olisi kuitenkin hyvä rakentaa.

Kryptovaluutta- ja vaihtoehtotalousosaaminen oli hieman vastaava etsimämme tarkemmin rajattu osa-alue. Se myös leikkaa mielestämme kiinnostavalla tavalla talouden ja taiteen kenttiä. Vaihtoehtoiset taloudet ovat eräänlaisia kuvitelmia mahdollisista maailmoista, toisenlaisia tapoja järjestää ihmisyyttä. On mahdollista, että joku tai jotkut niistä vastaisivat todellisuutta paremmin kuin tällä hetkellä vallalla oleva talouskäsitelmä.

Koimme myös tarpeelliseksi, että mukana olisi jonkinlaista akateemista osaamista. Halusimme että mukaan tulisi myös tutkija tai tutkijoita. Koska työskentely kulturan parissa koskee laajoja ja osin abstraktejakin kokonaisuuksia, tutkimuksellinen lähestymistapa ja näkemys voisivat olla hyödyllisiä hankkeen kannalta.

Mahdollisiin käytännöllisiin resursseihin sekä tuleviin kultura-kokeiluihin liittyen halusimme mukaan jonkin taideinstituution edustajan. Tavoitteenamme oli siis rakentaa heti alkuvaiheessa keskusteluyhteys jonkin taidelaitoksen tai vastaavan kanssa. Taidelaitosten realiteetit ja käytännön toiminta ovat myös hyvin erilaista kuin oma paljolti vapaalla kentällä tapahtunut toimintamme. Halusimme mukaan jonkun, joka voisi avata taide- ja kulttuurityötä ja sen suuntia uudesta näkökulmasta. Samaan aihepiiriin liittyi myös halu saada mukaan joku, jolla olisi käytännöllistä kokemusta taide- ja kulttuurirahoituksen parista. Kultura-hanke kytkeytyy monin tavoin taiteen ja kulttuurin rahoitukseen, tarjoten toivottavasti jonain päivänä vaihtoehtoisen mallin sen järjestämiseksi. Julkisen sektorin edustus olisi hyvä saada mukaan.

Työskentelyn myötä nousi esiin myös tarve saada hankkeelle myös vahva paikallisuus. Tämä liittyi ennen kaikkea päätökseen järjestää tapahtuma Tampereen Hiedanrannan alueella Lielahden kartanossa. Halusimme mukaan alueella vaikuttavan toimijan tai toimijoita. Tästä tarkemmin luvussa 3.

Näiden alkuvaiheessa tehtyjen etukäteishahmottelujen lisäksi olimme valmiita myös silkalle sattumalle. Oli nimittäin varsin todennäköistä, että avattuamme yhden kontaktin saattaisimme saada suosituksia seuraaviksi yhteyksiksi. Pidimme tärkeänä, että käynnistämämme verkosto voisi rakentua mahdollisimman orgaanisesti huolimatta siitä että sillä ja sen toiminnalla olisi määrätty suunta.

Kontaktointivaihe ja ennakkokeskustelut

Lähdimme siis alkuun hahmottelemaan minkälaisia ominaisuuksia, tietoja, taitoja ja resursseja halusimme kulturan ympärille koota. Seuraava työvaihe oli ottaa selvää henkilöistä, jotka täyttäsivät löyhät kriteerimme. Olimme jakaneet osa-alueet seuraavasti:

1. Taide ja kulttuuri
2. Talous
3. Filosofia
4. Teknologia
5. Media
6. Tutkimus
7. Julkinen sektori
8. Yrity maailma
9. Taide- tai kulttuuri-instituutio
10. Hiedanrannan toimija

Lähdimme kartoittamaan ensin omaa verkostoamme ja listaamaan henkilöitä tai yhteisöjä, jotka asettuisivat johonkin näistä osa-alueista. Lisäksi otimme mukaan yhteydenottolistaan henkilöitä, jotka tiesimme vain median kautta. Pian meillä oli koossa viitisenkymmentä nimeä, joista noin puoleen päätimme ottaa yhteyttä. Nimilistan supistaminen johtui suoraan ajankäytöllisistä realiteeteista, jotka tulivat varsin pian eteemme. Oli haastavaa saada juuri ketään kiinni tuosta vain ja jatkokeskustelun avaaminen ei myöskään tapahtunut käden käänteessä. Samaan aikaan suunnittelimme tapahtumaa, ja sen käytännölliset realiteetit suuntasivat toimintaa myös. Tapahtuman suunnittelu ja järjestelyt toisaalta ajoivat työskentelyä koko ajan konkreettisemmäksi. Meidän täytyi ratkaista käytännöllisiä ongelmia ja pitää huolta että pysyimme tuotannollisissa raameissa. Tapahtumaan osallistuvien määrää oli rajattava, osin aikataulusyistä ja osin rajallisista resursseistamme johtuen. Päätimme keskittyä henkilöihin, joiden toiminta asettuisi useammalle kuin yhdelle valitsemallemme osa-alueelle. Emme kuitenkaan halunneet rajata verkostoamme pelkästään tapahtumaan osallistuviin. Kulturan pitkän tähtäimen tavoitteiden kannalta jokainen avaamamme uusi yhteys saattaisi muodostua ensiarvoisen tärkeäksi.

Pidimme tärkeänä käydä tavoittamiemme henkilöiden kanssa ennakkokeskustelun ennen varsinaista tapahtumaa. Samalla halusimme testata etukäteen alkuperäistä ideaamme ja katsoa millaisia ajatuksia se eri taustoista tulevissa ihmisissä herättäisi. Päättelimme myös, että mikäli aiheesta syntyisi vilkasta keskustelua ja uusia ideoita, yhteistyö ja ajatustenvaihto voisi olla hedelmällistä laajemmassakin yhteydessä. Nämä ennakkokeskustelut olivat osin strukturoituja, mutta halusimme pitää niissä mahdollisimman pitkälle vapaan keskustelun virtauksen.

Ennakkokeskustelujen kaava oli pienine muutoksineen seuraava:

- Keskustelu kestää noin tunnin, hiukan alle tai yli
- Keskustelu voidaan käydä myös videoneuvotteluyhteyden kautta
- #digiteatterin työryhmästä vähintään yksi, mielellään useampi mukana
- Esittelemme lyhyesti kulturan idean ja tärkeimmät siihen johtaneet havainnot
- Kysymme ideasta nousevat ensimmäiset ajatukset, jonka jälkeen keskustelu saa virrata vapaasti
- Jossain vaiheessa keskustelua kysymme, mistä taidekokemuksen arvo muodostuu

Lähestyimme huomattavasti suurempaa joukkoa kuin joiden kanssa pääsimme ennakkokeskusteluvaiheeseen, ja kaikki ennakkokeskusteluvaiheeseen osallistuneista eivät voineet osallistua tapahtumaan. Tämän työvaiheen aikana käydyt keskustelut olivat kuitenkin erittäin hedelmällisiä ja muodostivat eräässä mielessä oman prosessinsa hankkeen sisälle. Esittelemme seuraavaksi ennakkokeskusteluvaiheeseen osallistuneet henkilöt sekä heidän kanssaan käydyissä keskusteluissa esiin nousseita teemoja sekä konkreettisia ideoita.

Ennakkokeskustelut ja niissä esiin nousseita teemoja

Ennakkokeskusteluja käytiin marraskuun alun 2019 ja helmikuun lopun 2020 välisenä aikana. Viimeiseksi jääneet ennakkokeskustelut käytiin vasta siinä vaiheessa kun tapahtuman osallistujamäärä oli lyöty jo lukkoon. Näihin osallistuneilla henkilöillä ei ollut mahdollisuutta osallistua tapahtumaan, mutta yhteistyö heidän kanssaan jatkunee seuraavassa vaiheessa aktiivisemmin.

Kävimme ennakkokeskustelut seuraavien henkilöiden kanssa:

Annina Antinranta, muusikko ja palvelumuotoilija, Futurice

Orna Ben Lulu, päätoimittaja, Rare Media

Paavo Järvensivu, taloustieteilijä, BIOS-tutkimusyksikkö
Harri Homi, järjestelmämuotoilija, Economic Space Agency
Aleksis Kyrö, maanviljelijä, burleskiartisti, yhdistysaktiivi
Hanna Lehtimäki, johtamisen professori ja tutkija, CICAT2025-hanke/Itä-Suomen yliopisto
Rosa Meriläinen, kirjailija ja Kulta ry:n pääsihteeri
Meiju Mertanen, Hiedanrannan kulttuurikoordinaattori, Tampereen kaupunki
Vilma Rimpelä, toimitusjohtaja, Rare Media
Riku Roihankorpi, Tutkivan teatterityön keskuksen johtaja, Tampereen yliopisto
Johanna Sinisalo, kirjailija
Juha Suonpää, valokuvataiteilija, tutkija ja kuvataiteen yliopettaja, CICAT2025-hanke/TAMK
Julia Thurén, VTM ja vapaa toimittaja
Tere Vadén, filosofi, BIOS-tutkimusyksikkö ja Economic Space Agency

Näiden lisäksi avasimme jonkin verran yhteyksiä, joissa emme kuitenkaan onnistuneet löytämään yhteistä aikaa keskustelulle. Näitä yhteyksiä avattaneen kulturan seuraavissa vaiheissa uudelleen. Suurin piirtein samalle ajanjaksolle mahtui myös huomattavasti suurempi määrä kultura-hanketta koskevia epämuodollisia keskusteluja eri yhteyksissä. Huomattavan tärkeiksi nousivat myös Opetus- ja kulttuuriministeriön samaa hankeavustusta saaneiden ryhmien edustajien tapaamiset syyskuussa 2019 ja tammikuussa 2020. Näissä tilaisuuksissa pääsimme avaamaan keskustelun kulturasta suurin piirtein samalla tavalla kuin hankkeen sisälläkin. Tapaamisten tauoilla aloitetut keskustelut ja yhteystietojen vaihtamiset avasivat uusia mahdollisia yhteistyökumppanuuksia. Luonnollista, ideamme ympärille rakentuvaa verkostoa rakentui siis näinkin.

Saimme taltioitua vain osan ennakkokeskusteluista, joten tässä oleva kooste koskee vain osaa kaikesta käydystä dialogista. Se kuitenkin edustaa hyvin käytyjä keskusteluja. Tiedyt teemat nousivat aina uusissa muodoissa esiin eri henkilöiden kanssa keskustellessa. Jokaisen keskustelukumppanin yksilöllinen näkökulma tulee hyvin esille myös. Taltioimattomissa ennakkokeskusteluissa esitettyjä ajatuksia nousi esiin myös Pidot kartanossa -tapahtuman aikana. Muistiinpanot ja huomiot esitetään tässä keskustelukumppanin nimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä, joten ajallista kronologiaa ei noudateta. Emme käy keskusteluja yksityiskohtaisesti tässä läpi tai yritä tiivistää keskustelujen antia joksikin yhdeksi kirkkaaksi ajatukseksi. Nostamme sen sijaan esiin muutaman keskeisen huomion suorina lainauksina keskusteluista. Samalla lukijalle avautuu mahdollisuus saada näkymä työskentelyymme, jonka ydintä oli dialoginen kohtaaminen. Teemallisen, mutta silti polveilevan keskustelun luonne on pyritty säilyttämään näissä lainauksissa vaikka puhekielisyyttä onkin luettavuuden tähden karsittu. Mukaan on sisällytetty myös työryhmän jäsenten ajatuksia ja kysymyksiä siinä muodossa kuin ne keskustelujen yhteydessä tulivat esille. Raportin loppupuolella on tiivistys, jossa keskitymme muutamaankin ydinhuomioon tai keskusteluissa toistuvasti esiin nousseeseen teemaan.

Aleksis Kyrö

Orimattilalainen **Aleksis Kyrö** on maanviljelijä, burleskiartisti ja yhteisöllinen toimija. Hän on metsä- ja maataloustieteiden maisteri sekä erittäin aktiivisen [Mallusjoen nuorisoseuran](#) puheenjohtaja. Kutsuimme Kyrön mukaan, koska hänen toimintansa on aidosti monialaista ja monipuolista. Hänen toiminnassaan yhdistyvät myös kulttuuri-käsitteen molemmat puolet: sekä maan että hengen viljely.

Naapuriapu, kyläyhteisön paikallinen ja aineeton talous

Aleksis Kyrö: *Mähän elän paljon vaihdantatalouden kanssa, koska maatalousala on sellaista palvelun ja tavaran vaihtoa, jossa aika paljon on sellaista missä välttämättä ei käytetä rahaa. Mun isä käyttää sanontaa, että "laitetaan kirjoihin". Että jos käyn nykäsessä naapurin auton ojasta ylös, niin se laitetaan kirjoihin ja se on kollektiivista hyvää, jolloin autoilija, joka on vedetty ojasta ei maksa mulle henkilökohtaisesti, vaan jollekin seuraavalle. Hyvä kiertää kyläyhteisössä on se ajatusmaailma. Nyt huomaa sellaisen asian, että kun on muuttanut uusia ulkopuolisia ihmisiä kylälle ja kun heillä on auto ojassa niin he on välttämättä työntämässä kaksikymppistä, kolmekymppistä rahaa käteen. He ei vielä tiedä miten voi hyödyttää tätä kylää ja sitten taas tällaisen systeemin selittäminen uusille ihmisille tai heidän paikkansa siinä. Liippaa varmaan läheltä tätä kulturan ajatusmaailmaa. Sellainen vaihdantatalouden ja asioitten arvottaminen. Tietyyssä hetkessä laudan pitäminen metri ja 50 senttimetrin korkeudella voi olla hyvin arvokasta.*

Jyrki Pylväs: *Sehän on tietyyssä mielessä täysin toimiva talous. Kirjoittamaton laki, joka perustuu johonkin ihan perus hyvään tahtoon ihmisten välillä.*

Aleksis Kyrö: *Ihan ehdottomasti. Ja siinä se systeemi on jännä, että se mittari nimenomaan ei ole raha. Raha ei missään vaiheessa liiku, arvotukset niille asioille on outoja. Käytännössä sä voit arvottaa ne rahankin kautta. Jos kaikille laitettais raha-arvo, niin ne rahalliset arvot saattaa olla sillain, että joku tekee euron hintaisen asian ja toinen 200 euron asian. Juttuja, jotka kaikki menee tämän saman sapluunan sisään ja kaikki on tyytyväisiä. Koska sitten tää hetki, että käyt tekemässä euron arvoisen asian ihmiselle, joka juuri sillä hetkellä tarvitsee vain euron arvoisen asian, niin hänelle sen avun arvo on mittaamaton. Jolloin päästään tällaisen filosofisen asian äärelle, että myöskin asioiden arvo on subjektiivinen. Ja nimenomaan se on hassua, että se on iäinen toimiva homma. Tietyt asiat, joista otetaan rahat ja tietyt asiat, joista ei.*

Pylväs: Aina on tällaisia rinnakkaistalouksia kaikissa yhteisöissä koko ajan.

Aleksis Kyrö: On on. Tietyllä lailla, ehkä vielä tällaisessa kyläyhteisössä voi sanoa jopa niin, että... meilläkin on sadan vuoden takaisia rajaviivoja, ehkä ei nyt enää niin paljon mutta vielä mun vanhempien aikana. Silti tää auttamistalous pyörii, että ei kyläyhteisössä katsota sitä, että oot sä näitä tai noita tai niin edespäin, se apu on aika kollektiivista. Mielipiteillä ja tämmösillä ei ole niin merkitystä. Meidän kyläyhteisössä periaattellisella tasolla se ihan täyskommunisti voi ihan hyvin käydä hinaamassa sen persun auton sieltä ojasta, se kuuluis siihen sisäsyntyisesti. Mutta sitäkin on selkeesti, että aika on muuttumassa ja tää on täältä meidän kyliltäkin ehkä vähän katoamassa. Sen myötä, että on tullut uusia ihmisiä ja nää vanhat kyläyhteisöt tietyllä tavalla purkautuu. Joka on sinänsä surullista.

Yhteisöllisyys on sellanen sana, joka mulla tulee korvista täälläkin. Ne rakentaa tota [Hennan](#) uutta asemanseutua. Ja ne suunnittelut, että sinne tulee 20000 asukasta, mutta siellä ei ole htään mitään muuta kuin metsää ja junapysäkki. Siellä ei käytännössä mitään. Sitten oli joku kunnan hanke, joka liittyi siihen, että mitenkä tästä saadaan hieno? Että miten tänne saadaan yhteisöllisyyttä, tänne tarvitaan yhteisöllisyyttä? Mä yritin kunnalle selittää, että yhteisöllisyys tulee sillä, että on vapaata tilaa, joka on vapaassa käytössä eikä kenenkään hallinnassa. Että ei ole lukkoja eikä mitään. Sitä kautta tulee yhteisöllisyyttä, että on mahdollisuus mennä jonnekin. Ja ne oli ai että kylätalo pitäis rakentaa, ei siihen ole rahaa. Että se vaatii, pitää olla sellaista, jossa kynnyks on matala, se ei sillai väkisin ainakaan taiteilijoita vedä. Toi kulttuurisysteemi, siinäkin just se, että kuinka laajassa se voi olla. Tääkin on 50-100 henkilöä missä tää jännä vaihdantatalous toimii. Ja kuinka isossa mittakaavassa sen pitäisi sitten pyöriä? Ja sitten, miten se menee? Tyyliin 100 vuotta sitten, eikö se ollut vähän silleen, että kylät on pyörineet jokseenkin itsenäisesti ja sitten välillä käyty naapurikylässä tekemässä kauppaa tai jotain muuta? Eikö se ole ihmisen perusjuttu, että perhe on ensin ja sitten tulee kylä joka on jotain sata henkeä?

Jyrki Pylväs: Niin, sadasta 300:een tai jotain. Eiks ole niin, että pari-kolme sataa naamaa ihminen muistaa tai tunnistaa?

Aleksis Kyrö: Ne yhteisöt, pitäisi olla sellaisia yhteisöjä joiden varaan tää kultura rakentuu.

Jyrki Pylväs: Kiinnostava skenaario, että toimisko tämmönen kultura-järjestelmä parhaiten tommosessa? Pienempinä verkostoina, joiden kesken olisi mahdollista jotain yhteistä rakentaa?

Aleksis Kyrö: Kyllä. Nämä kyläasiat, nehän muovautuu yhteisestä tarpeesta. Ne X-määrä ihmisiä, joka siinä kylässä on, niin ne on tärkeitä, jos jokaisella on kuitenkin joku toiminta mikä pitää siinä. Se pyörii sillä itsessään. Sitten kun tarvitaan jotain vaihdantaa niin sitten käydään muualla.

Sellaista ajatusta. 100-200 henkilöä pystyy varmaan pyörittämään yhteisöä. Jos menee hirveen paljon sen yli tai jää pieneksi, niin sitten se ei pärjää.

Jyrki Pylväs: *Tulee mieleen, että jos ajattelee taiteen ja kulttuurin kannalta, niin siinä on jotain... sana kulttuurikin tarkoittaa viljelyä.*

Aleksis Kyrö: *Agrikulttuuri, siihen se kaikki pohjautuu.*

Jyrki Pylväs: *Ehkä tietyssä mielessä me tuotetaan taidetta ja ylläpidetään kulttuuria ja jotenkin tälleen tavallaan tehoviljelyn metodeilla.*

Aleksis Kyrö: *Se on totta.*

Jyrki Pylväs: *Olisko tässä systeeminen muutos jotenkin tämän projektin tiimoilla yksi teema ihan selkeästi? Päästä johonkin balanssiin, jossa on esimerkiksi vanhan ylläpitäminen tai uuden luominen olisi jotenkin resurssiviisaampaa.*

Aleksis Kyrö: *Kyllä.*

Jyrki Pylväs: *Tekijöiden ja yksilöiden ja yhteisöjen kannalta.*

Aleksis Kyrö: *Toisaalta siinä on se yhteinen tekeminen, yhteisöllisyys sekä taiteessa että aikaisemmin maataloudessakin. Ehkä siinä on kanssa tietyllä lailla eriytynyt, että... Että mikähän lie paroni oli, jonka kanssa olin aikasemmin tekemisissä, jolla oli 1500 hehtaaria peltoa Suomessa jossain. Ja siinä se isäntä sanoi niin, että hänen isoisoisänsä ei tehnyt päivääkään maatalon hommia. Niillä oli pehtoorit ja sata työntekijää. Hänen isoisänsä jo joutui, se kävi välillä pelloilla katsomassa ja suunnittelemassa. Sitten hänen isällään, joka teki jo täysin töitä, sieltä oli pois se väkimäärä. Ja tämä nykyinen isäntä sanoi, että hän tekee lähes kaiken, että ei ole varaa pitää kauheen montaa. Hän on itse pehtoorina ja on vaan yksi tai kaksi renkiä. Tollanen muutos, mitä se on, vähän reilu sata vuotta sitten, käynyt maatalouskulttuurissakin. Onkohan nyt niin, että kirjoittamattomia lakeja niin niiden on täytynt tulla siltä ajalta?*

Taidekokemuksen arvosta ja sen mittaamisen vaikeudesta

Aleksis Kyrö: *Taidekokemus pohjainen valuutta... niin. Jotenkin tämä subjektiivisuuden talous on jännittävä ajatus. Jotenkin tulee ensimmäisenä sellainen mieleen, että kun ihmiset arvottavat asioita eri tavoin. Jos kokemus on huono, niin mitäs tavallaan sellaisessa tapauksessa? Onko kaikki kokeminen sitten... se on sitten oppirahoja? Tietyllä lailla, että jos jossain yrityksessä kämmää, jos miettii sitä subjektiivista kokemusta talouden osana. Ihan samalla lailla, jos yrityksessä kämmäät pahasti niin siitä tulee taloudellista tappiota. Toisaalta, jos meet kattomaan taidetilannetta... no, siitä saa kyllä aina jotain. Vaikka se olisi huonokin se kokemus, niin on silti aina saamista. Jäät joka tapauksessa plussan puolelle.*

Onko huonoa kokemusta olemassakaan? Voi olla, että ei pidä näkemästään, mutta onko siinä syytä tarkastella sitten oman itsensä kannalta, että mistä en pidä ja miksi en pidä? Sitä kasvaa silloin ihmisenä tai oppii jotain uutta. Sellaisesta asiasta en pidä ja se johtuu tästä ja tästä asiasta - ja silloin joutuu käsittelemään sitä asiaa. Ja silloin on taas mahdollista päästä syvempiin keloihin omasta itsestään jolloin se taas on hyödyllistä yleensä itsensä kehittämisen kannalta. Tätä kautta kaikki on arvokasta.

Sitähän voisi miettiä myös sellaiselta, kun tietokoneissa on roolipelejä ja niissä on [EXP:iä](#), joita saat aina. Mitä tahansa teet siellä niin tulee EXP:iä. Tasolta toiselle. Sitähän voisi miettiä että se olis joku henkinen sellainen tavallaan. Henkinen pääoma on pääomaa. Se on aika mielenkiintoinen, syvempi ajatus.

Jyrki Pylväs: *Onko henkinen pääoma kollektiivista vai henkilökohtaista?*

Aleksis Kyrö: *Siinä on varmasti sitten taas jotain tasoeroa. Kuitenkin sitten, kokemus on kuitenkin subjektiivinen, vaikka koet sen ihmisten kanssa. Vaikka olisin minkälaisessa massahypnoosissa katsomassa konserttia jossa on 10.000 samanhenkistä ja kaikki rakastaa sitä asiaa. Tavallaan olet siinä yhteydessä ja se on kollektiivinen kokemus, mutta kuitenkin omana itsenäsi koet sitten osana sitä massaa. Niin kun mulle on käynyt muutaman kerran, kun vaimo, joka pitää 90 -luvun alun sanfranciscolaisesta punk-musiikista, sitten vei mut Tavastialle katsomaan [Dinosaur Jr.'ia](#). Ja siellä on ihmisiä ihan tiloissa ja mä itse siellä, että no niin, onhan tämä ihan hienoa musiikkia mutta en minä nyt kykene tuohon mitä nuo ihmiset. Siellä tosiaan villapaitamies rämpyttää kitaraa ja on hieman ehkä iäkäs laulamaan niistä asioista mistä laulaa. Ja siellä on ihmisiä, jotka on hurmiossa. Ite oli sellainen, että ymmärrän noita, mutta en ite ehkä pääse siihen samaan tilanteeseen. Sitä keikkaa hehkutettiin ennen kotona ja sen jälkeen pitkään. Siinä on mä olin osa kollektiivista*

kokemusta, mun subjektiivinen pääoma oli ehkä hieman pienempi kuin muuten. Siis sinänsä kokemushan se oli. Mutta kuuluuko tämmöiseen talouteen jonkunlainen yhteismitallisuus vai voiko sen sitten jotenkin yhteisöllistä? Jos mä arvotan jonkun kokemuksen johonkin sfääreihin ja hehkutan sitä, niin minkälaisessa vaihdantataloudessa toimisi vaikka joku Mallusjoen torvisoittokunta jossa mä olen mukana ja mun epämusikaalinen soitanta? Olen aivan fiiliksissä vaikka kuulostaa aivan kauheelta ja 90% ihmisistä nauraa. Ja jos mä meen kokemuksen kanssa, niin vaihdanko mä sen sitten Dinosaur Jr.'iin? Että tässä sulle epävireistä torvisoittoa, tässä sulle 90-luvun alun punk-musiikkikeikka? Että mitä kautta voitaisiin löytää se paikka missä tää toimii vaihdannan osana?

Kyllähän sitä voisi olla joku liekkimittari... ja sitten se kokemuksen vaihtaminen. Miten se kokemuksen jakaminen siinä onnistuu? Materiaali ja immateriaali, jossain rajapinnassa pitäisi pelata sellaisen asian kanssa, että miten muuttaa immateriaalia asiaa materiaksi?

Jyrki Pylväs: *Yksi peruskysymys: miten sulla henkilökohtaisesti taideteoksen tai -kokemuksen arvo määräytyy? Mitä siihen taiteen arvoon sisältyy sinun mielestä?*

Aleksis Kyrö: *Mulle se on kokemusasiasia, että... [mietti]. Sitäkin on tässä keskustelussa jo liipattu, että huonokin kokemus on arvokasta. Just tollanen, jos menee katsomaan lumilinnaa ja maksaa siitä liikaa niin siinäkin on jotakin. Osaisinko sanoa mitään rahallista arvoa? En. Lähtökohtaisesti kaiken pitäisi olla ilmaista, mutta se ei ole käytännössä mahdollista. Sellaisia perusteesejä.*

Mulle musiikki on edelleen ykkönen. Että kyllä mä musiikin äärellä olen saanut voimakkaimmat kokemukset. Mutta se ei ole ollut sillä lailla, että se on pörryttävää olla Lahti Sinfonian Sibba-vetoja. Mutta yhtä pörryttävää oli olla Berliinissä, piti olla joku kahden pennin 20 -luvun jazzia soittava, varmaan kaksikymppisiä tyyppejä, ja koko paikka oli ihan liekeissä. Mun mielestä menee ihan sille samalle mielihyvän kokemusalueelle. Että molemmissa, vaikka toisessa istutaan puvut päällä ja nojatuolissa silmät kiinni ja toisessa riehutaan ilman paitaa hikisenä. Tai sitten joku monotoninen konemusiikkitamppaus josta tulee sellainen kokemus, että... Laittaisın nämä kolme asiaa sillai arvoasteikolla, että ne on kaikki ihan saman arvoisia, hinnaltaan ihan erilaisia. Yks on ilmainen ja yks maksaa useamman kympin ja sitä en muista paljon teknobileisiin maksoi. Mutta ei se varmaan kallis ollut. Mutta inänsä raha on hirvittävän huono mittari tällaisissa asioissa, tai siis täysin toimimaton.

Mistä asioista on sitten valmis maksamaan? Oltiin viime kesänä Las Vegasissa ja siellä oli kasinon

pihalla [Absinthe](#)-niminen sirkus. Ajateltiin, että kun ollaan tultu näin kauas reissulle, niin mennään. Oli vissiin 125 taalaa per nenä. Se on varmaan kallein asia mihin oon ostanut lipun. Se oli huikein myöskin. Se oli kokemuksena ihan uskomaton. Vaikka se oli Las Vegas -asiaa tietyllä lailla, mutta se oli myöskin ihanan punk ollakseen vielä siinä ympäristössä. Vittuili vielä hienosti [Cirque du Soleilille](#) siellä koko sen esityksen ajan. Jotenkin siinä, vaikka se silloin raha tuntui, kun sillä sitä arvottaa, niin tuntui, että ei saatana, mutta kun oli siellä, niin sillä ei ollut mitään merkitystä. En toisaalta muista, että olisin koskaan sanonut jostain, että tästäkin paskasta maksoin. Ei ole sellaista.

Aikanaan sen [ska-bändin](#) kanssa kierrettiin festivaaleja, siinäkin kun on siellä lavalla siinä hetkessä, se myöskin kokemusten antaminen on arvokasta. Se on kokemus myöskin siellä lavalla, siitä saa itsekin. Toki siitä saa myös rahallista hyvää.

Jyrki Pylväs: Onko siinäkin sitten joku vastavuoroisuus mikä luo sitä arvoa tai itseisarvoa? Voisko olla?

Aleksis Kyrö: On ehdottomasti, ja se yhteys toiseen ihmiseen. Joka voi tulla jossain muuallakin, mutta mä luulen, että taide on itsessään sellainen, joka suodattaa jollain tavalla arkipäiväisyyttä pois. Kohtaaminen taiteen äärellä on yleensä kohottavampaa kuin kohtaaminen jonkun keittiössä. Lähtökohtaisesti. Taiteen läsnäolo tuo itsessään lisää mihin tahansa asiaan. Onko sitten sellainen koti, jossa on taidetta seinällä niin onko siellä vähän kohottavampi tunnelma? (nauraa) Voi olla! "Tehkää arjesta päräyttävämpää! Pistäkää seinälle taidetta!" Ehkä siinä on se, miksi ihmisillä on lasten piirroksia joka paikassa? Vois hyvin olla!

Siihen arvottamisasiaan jotenkin se, että tää institutionaalinen ja taideapurahajärjestelmät ja tällaiset, ne ehkä luo tietynlaisia puitteita. Joku musiikin puolen, taidemusiikki saa rahaa enemmän laitoksiinsa. Se on jotenkin hassua, popmusiikkia ei tarvitse tukea, koska se myy hyvin muutenkin, mutta sitten jotain kaupunginorkestereita täytyy, koska miksi? Niitä käy kuitenkin ihmiset katsomassa, että onko se sitten vaan niin paljon. Toki se on sitten ihan eri asia, kun pitää ruokkia se sata henkeä kuin että tekisi läppärillä yksin kotona.

Ja sekin justiin, että puhutaan tätä asiaa nimenomaan muutoksesta käsin. Kyllähän täälläkin, kaks-kolme vuotta sitten kun tehtiin täällä se [Viulunsoittaja katolla](#), sehän oli käytännössä sellainen, että tuossa on taitelija [Tapani](#), tuutko tekemään lavasteet? ja tuossa on puvustaja ja niin pois päin. Ja aina kun tarvii, niin kylältä löytyy joku joka nikkaroi jotain kasaan. Sitten tietyllä lailla, että kyllähän kyläyhteisö voi... se kyläyhteisöhän muuttui teatteriksi ja teki kaikenlaista. Ja se sama kyläyhteisö muuttui seuraavalla viikolla Mallusjoen torvisoittokunnaksi. Se sama kyläyhteisö voi rakentaa sekä sinfoniaorkesterin että seuraavana päivänä musikaalin. Ja sitten taas luoda kokemuspohjaa.

Sellainen voisi olla mielenkiintoinen asia, että on sellainen yhteisö. Yhtenä päivänä lypsää lehmää ja seuraavana niittää nurmikkoja ja seuraavana soittaa trumpettia. Tai maalaa. Mä oon itse tän maatilán suhteen miettinyt ihan alun perin kun tämän aloitin, mulla oli ajatus, että mesenoin taiteilijoita. Mikä tahansa alan taiteilija, että tervetuloa meidän alakertaan, että toimitetaan kaikki tarpeet. Saa 3-4 kuukautta vapauden kaikesta sellaisesta mikä liittyy materiaan, saa tehdä sitä omaa tointaan. Mutta vaatimuksena on se, että tiettyjä maatalousasioita, että kaksi tai kolme päivää viikossa sen täytyy tehdä jotain maatilán töitä, tehdä aitaa ja lypsää lehmä tai jotain muuta. Olisin halunnut kokeilla sellaista. Laittanut hakuun ja katsoa, että olisko se toiminut.

Hanna Lehtimäki ja Juha Suonpää

Hanna Lehtimäki ja **Juha Suonpää** ovat tutkijoita [CICAT2025-tutkimushankkeessa](#). Kauppatieteiden tohtori Hanna Lehtimäki on innovaatiojohtamisen professori Itä-Suomen yliopistossa ja CICAT2025-tutkimushankkeen kiertotalouden katalyytit -työpakettin vetäjä. Valokuvaaja, taiteen tohtori Juha Suonpää on Tampereen Ammattikorkeakoulun kuvataiteen yliopettaja ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan osa-aikainen luontokuvauksen professori. #digiteatteri ja Metaria ry. ovat aloittaneet yhteistyön CICAT2025-tutkimushankkeen kanssa vuonna 2019. Alkuvaiheessa yhteistyö on keskittynyt hankeviestinnän kehittämiseen sekä lisätyn todellisuuden (augmented reality, AR) käyttöön mahdollisena visuaalisena katalyyttinä kestävään kiertotalouteen siirryttäessä. Yhteistyömme toivottavasti syvenee tulevina vuosina, koska kaikki heidän ja muiden hankkeen tutkijoiden kanssaan käymämme keskustelut ovat olleet hyvin hedelmällisiä. CICAT2025-yhteistyön ansiosta olemme myös "löytäneet" Hiedanrannan alueen sekä avanneet yhteyksiä alueen toimijoihin. Tarkemmin Hiedanrannasta osiossa 3. Tapasimme Hanna Lehtimäen ja Juha Suonpään videoneuvottelussa erillisinä kertoina.

Taideteoksen ja taidekokemuksen arvosta

Hanna Lehtimäki: *Ehkä ensimmäisenä voisi sanoa, että kyllä se koskettaa tunteita jotenkin arjesta poikkeavalla tavalla. Usein sellaiset hyvinkin merkitykselliset kokemukset jää myös mieleen. Niistä jää joku jälki. Joskus merkityksellisyys voi syntyä siitäkin, jos sattuu vaikkapa kohtaamaan vähän yllättäen jonkun hienon taidekokemuksen. Se ehkä vielä jää mieleen enemmän. Ehkä se arvo syntyy myös siitä, että sellaiseen on kiva palata. Mulle tulee esimerkkinä tästä nyt nopeesti mieleen, oltiin vuosi tai kaksi sitten Lapissa ja käytiin [Reidar Särestöniemen](#) ateljeessa. Se oli just tämmönen vähän yllättävä kokemus ja vau, että olen kuullut miehestä, mutta en ole koskaan seisonut tommosen taiteen äärellä. Tulee mieleen just joku musiikkikokemus.*

Taide avaa uudenlaista ajattelua niin se tuottaa arvon kokemuksta myös. Saa aikaan sen, että itse huomaa asiat jotenkin uudella tavalla, luo uusia merkityssuhteita. Yksi tällainen kokemus oli [Viimeiset kiusaukset](#) -ooppera. Siinä on Halla ja se oli jotain mielettömän hienoa, kun se mahtava oopperan kuoro laulaa. Syvä suomalainen kokemus. Voin kuvitella sen pienviljelijän arjen, kun kaikki menee ja sitten se, että sitä tuotetaan oopperataiteen keinoin. Se vaan oli jotenkin huikea. Mutta eihän se taidekokemus sitten, se arvo, ei sen tarvii aina olla niin isoa.

Yksi mitä mä olen miettinyt paljon liittyen tähän taiteeseen, on taidepohjaiset menetelmät. Esimerkiksi olen pitänyt sellaista opetusta missä on innovaatiojohtamista, se on Innovaatiokulttuurit -niminen kurssi. Siinä opiskelijat lukee ensin tiettyjä artikkeleita, jotka käsittelee innovaatiojohtamista ja sitten opiskelijat hyödyntää tanssia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta ja sitten käydään läpi sitä tieteellistä sisältöä. Taiteen menetelmin. Ja tässä kohtaa sana taide on kyllä todella venyvässä merkityksessä. Kuitenkin niille nuorille opiskelijoille se, että he heittäytyykin tanssimaan, liikkumaan, ilmentääkseen jotain tieteellistä artikkelia, on se niille ihan hirmu radikaalia. Ehkä se on enemmän oppimiskokemus kuin taidekokemus kuitenkin.

Juha Suonpää: *Yritän hakea kiinnityspintaa joihinkin mitkä mua sitoo tällä hetkellä, mikä sitoo mun mielenkiintoa. Se on tää ilvesprojekti, jossa mä tarkastelen, teen vaan ilveksistä, joita en ole koskaan nähnyt. Ne tulee kameroille tuolla Rauman lähellä kuvattaviksi, jos niitä huvittaa. Riistakameraan. Siinä ei ole kyse siitä, että mä kuvaan niitä. Siinä on kyse jonkinlaisesta vuorovaikutuksesta sen kohteen ja... ne ilvekset tekee sitä elokuvaa. Ja tolle avautuminen silleen, että antaa asioiden tapahtua. Se on hyvin lähellä dokumenttivalokuvaajan työtä. Mä tykkään valokuvista. Mä tykkään abstrakteista ja teenkin ja niin edelleen, mutta se metodinen ajatus tossakin, se luonto... me jaetaan se elokuva ilveksen kanssa. Ja voi olla, että se ilves luulee, että mä oon se kamera. Koska se haisee. Mä olen koskenut siihen ja mä en ymmärrä sitä kieltä. En pääse ilveksen sisään, mä en tunne sitä mun yleisöä tässä tapauksessa tai kenen kanssa olen vuorovaikutuksessa. Se on seikkailusuhde. Mä en ajattele yleisöä tässä tapauksessa. Mä voin vain ajautua vuorovaikutussuhteeseen sen kameran välityksellä ilveksen kanssa. Me jutellaan. Se on yllätyksien maailma. Mä en pysty ennakoimaan suurinta osaa asioista. Semmonen kokemuksen yllätyksellisyys tai maailma avautuu mulle ja mä tajuan asioita ja ymmärrän maailmasta ja itsestäni enemmän. Kasvan ihmisenä kohti sellaista... tunnistan itsessäni kasvuprosessin, jossa materiaalin haalinnan jälkeen aletaan tulla vaiheeseen, jossa katsoo taaksepäin ja omien tekojensa seurauksia. Pyrkii katsoon tosta ikkunasta tonne, siellä hevoset on laitumella ja menevät syömään kuuden aikaan heinää, kun seuraavan kerran annetaan. Vaikka mulla tässä on kiikarit niin ne on sitä varten, että voin katsoa loputtomasti hevosta, kun se nukkuu. Se on niin hieno näky.*

Se on hyvin immateriaalinen kokemus. Se on myös sellaista paikallista mihin mä yritän päästä.

Yritän vaan tuntea sen paikan missä mä elän fyysisesti. Pystyn toteuttamaan arkea paikan hengen tuntemalla. Löydän sen arvon tälle paikalle. Koen itseni arvokkaaksi, vaikka mitään ei tapahdu, mä vaan katselen. Katselu on mulle taidetta sellaisenaan ja yritän tietysti, siinä joutuu pinnistelemaan, ei synny, mä en ota välttämättä kuvaa. Viime vaihe kun olin luontokuvaajana, mä istuin kojussa ja odottelin susia ja ahmoja tulevaksi. Kaikkein hienointa oli se lopulta, että kun ne tulee usein pimeässä missä ei enää voi kuvata, mä vaan kuuntelen niitä ääniä sieltä kopin ulkopuolelta. Ahma imeskelee luuydintä tai karhu huohottaa siellä ulkona keväisessä, huhtikuisessa kuutamossa.

Jyrki Pylväs: *Tulee mieleen, että siinä on kyse ehkä jostain kosketuksesta todellisuuteen tietyissä mielessä. Ehkä. Näin mä sen jotenkin ymmärsin. Ehkä oivaltamisesta.*

Juha Suonpää: *Niin ja rakentamista uudella tavalla. Tullaan tähän kiertotalousnäkökulmaan. Mun pitäisi tajuta tämä olemassaoloni täällä immateriaalisemmin ja tavallaan olla riittävän rohkea tekemään se oma kolikko. Kai niillä kääntöpuoli, mä en tiedä onko sillä kääntöpuoli.*

Jyrki Pylväs: *Ehkä se on kvanttikolikko.*

Juha Suonpää: *Pyöreitä vai mitä ne on.*

Jyrki Pylväs: *En tiedä.*

Juha Suonpää: *Karkailee taskusta ja sitä rataa. Niin kuin ne tekee tälläkin hetkellä.*

Jyrki Pylväs: *Pitäisi olla ehkä Kulturassa myöskin mahdollisuus siihen, että ne voi kadota ja niitä voi vahingossa löytää jostain. Se voisi olla kiinnostavaa.*

Taiteen rahoitusmalleista, pelillisyydestä ja taidekokemuksen luonteesta

Aku Meriläinen: *Voiko kulturalilla olla mahdollisesti jotain tekemistä rahoituskentän uudistumisen kanssa, joka sekin yrittää tehdä tuloaan VOSin muodossa? Ja muutenkin taiteen rahoituksen uudistamista ja tulisiko jotain millä taidekenttä itse pystyisi suuntaamaan sitä? Pystyisikö se määrittämään mitä projekteja seuraavaksi rahoitetaan tai näin? Vai tapahtuuko se jo, onko siinä riskejä? Yksi riski, se oli asia mitä viimeksi puhuin, perustuloon liittyvästä asiasta: että jos yhtäkkiä perustulosta tai työttömyysturvasta tuleekin vastikkeellista? Että sun on pakko mennä kattomaan jotain hiton oopperaa, että saat massia sun tilille? Ei sekään välttämättä hyvä asetelma ole. Totalitaarista tai fasistista, mutta niitä riskejä väistellen, tietysti.*

Juha Suonpää: Veikkausvoittovarojen ympärillä käytävä keskustelu tulee kyllä taas kiertymään tähän rahan ympärille. Se käynnistää keskustelun kapenevista rahahanoista jälleen palaa ja kiertyy rahan ympärille. Ja se ei kyllä ole taiteilijoiden kannalta eduksi.

Jyrki Pylväs: Jännää veikkausvoittovarakeskustelussa on eettinen näkökulma mikä siihen on tullut isosti. Se on kiinnostavaa siinä myöskin. Toki kylmää ajatus siitä, että nyt tämäkin raha ehkä sitten katoaa johonkin.

Juha Suonpää: Mä olen nähnyt taiteen kokemisen näkökulmasta, tää on määrittelykysymys, mä olin Raumalle menossa kuvaamaan ilveksiä. Pysähdyn aina Huittisissa ja kävin siellä S-Marketissa lauantaiaamuna kymmeneltä. Siellä oli sitä tuulipuvulla varustettua jengiä, eläkeläismummoa ja -vaaria. Yksikätisiä koneita oli ehkä kymmenen siinä rivissä. Mietin tässä, että toi ikäluokka on jättävä potentiaali, siis hyvällä tavalla. Sitä ei taiteen tekijät kyllä ajattele. Kohderyhmä ehkä unohdettu.

Ihmiset on jonkun asian perässä. Siellä oli aika voimakas sosiaalinen yhteisö... siinä oli kahvilakulma, siinä oli vähän penkkiä ja pöytää ja niitä yksikätisiä vehkeitä ja kahvin myyntiä. Että siellä on sosiaalisen tarpeen tyydytys erittäin voimakas. Tällä ikäluokalla on varaa kuluttaakin tänä päivänä. Ja se on kasvava ryhmä. Taiteilijat nojaa siihen kapenevaan ryhmään, joka on energistä ja elinvoimaista, mutta meillä voi olla vähän... Mä ajattelen tätä uuttakin talousjärjestelmää ensimmäiseksi, että tää on Z-, Y- tai mitä niitä tulee seuraavaksi Ö- tai jotain sukupolvien asia. Mutta entäpä jos se onkin yksikätisten maailma?

Aku Meriläinen: Toi on tosi hyvä pointti. Porukkaa on paljon ja taiteen tekijät jättää ehkä huomioimatta tässä mielessä joskus ison osan.

Maria Oiva: Ja sitten ajatellaan mikä impakti, mitä eläkeläiset hakee niistä yksikätisistä rosvoista. Ja sitten tullaan taiteen uusiin muotoihin. Yksikätinen rosvo ei kokemuksellisesti tarjoa välttämättä samaa kuin että istut katsomossa todistamassa jotakin kuvaelmaa, jota sulle esitetään. Mutta sitten tullaan koko immersivisen esityksen tietynlaisiin alalajeihin tai sanotaanko mitä kaikkia elementtejä se sisältää. Esimerkiksi nämä pelilliset rakenteet, jotka voisi tarjota ikään kuin samankaltaisia kokemuksia. Tietenkin se yksikätinen rosvo, onko siinä oikeesti kyse rahasta vai mistä? Tämmösen analysointi, että onko se ajatus äkkirikastumisesta, joka siinä tapahtuu? Jännitys ja pelillisuus, pelaaminen esimerkiksi on siinä elementtinä. Ja minkälaisilla nykystrategioilla tehdään esimerkiksi esityksiä, niin kyllä sillä olisi jo vastauksia tämän kaltaisiin kysymyksiin. Että se tarjoaa tämän kaltaisia kokemuksia myös. Että kyse ei ole vain siitä, että tule nyt katsomaan [Rikhard kolmosta](#), kyllä se ihan saman fiiliksen antaa. Ei varmaankaan anna.

Juha Suonpää: Meillä oli yhdessä hankkeessa ikäihmisten [E-sport](#) palvelutalossa. Se oli aika innokasta se kyyti siellä: rollaattoreita meni vauhdilla, haettiin padeilla rasteja ja tehtiin tehtäviä. Kutsuttiin sitä E-sportiksi, että YLE kiinnostui heti. Urheilu on tärkeä tossa tapauksessa siinä mielessä, että se linkitti tätä ikäpolvea maailmaan, joka oli heille outo. Se muutti mun ajattelua ikäihmisistä, jotka "ei tietenkään osaa käyttää kännykkää" ja niin edelleen. Päinvastoin, he on kasvava ryhmä. Toi E-sport oli ongelman ratkaisua. Se oli just sitä, kun käsitteellisempien teosten äärellä ollaan. Yritetään arvata mitähän tää tarkoittaa. Ja samoin E-sportissa, jossa oli tietokilpailun kaltaisia kysymyksiä, jotka aktivoi vanhusten, ikäihmisten muistia. Jos siellä puhutaan Rautavaaran 50-luvusta niin sehän herätti valtavasti. Tavallaan tossa kokemuksessa pitää muistaa että eri sukupolvien rajat ja maailmankuvat on epäselviä ja muuntuvia.

Jäin miettimään vielä tuota yksikätishommaa. Tunnetusti sehän on tehokas, kulttuurinkin näkökulmasta! Siinä on jotain motivoivaa. Siinä ei ole kyse kompleksisesta dialogista, se immersiiisyys on sitä, että siinä pistetään aivot lepotilaan. Mutta koska se on niin tehokasta niin ei se voi olla tylsää. Siinä on jotain mikä vetää. Jos ajattelee jotain hyvin tehokkaita tv-ohjelmia niin junan keulaan pistetään kamera ja mennään Oslostä Jäämerelle ja ihmiset istahtaa sen äärelle. Se taidekokemus ei ole pakottava puristus välttämättä. Se sellainen kokemuksen virta tai luonne tai synty onkin aika hienovaraista. Ei välttämättä ole tylsää, se on silti immersiiivistä. Se millä tavallaan haistellaan sitä valuutan arvoa, niin siellä pitää olla skaaloja, siellä pitää olla sensitiivisyyttä. Kompleksisuus ei ole se sana välttämättä.

Irtikytkentä materiaalisesta kulutuksesta ja arvonmuodostus

Hanna Lehtimäki: Jos ajattelee kiertotalouden näkökulmasta niin siinä tulee aika oleellisesti se, että pystytään siirtymään pois materiaalisuudesta. Ei nyt kokonaan pois, mutta se, että yhteiskunnassa alkaisi syntyä arvoa kaikenlaiselle aineettomalle pääomalle. Jos ajatus on, että pyritään pitämään joko niin, että materiaalit pysyy kierrossa mahdollisimman pitkään ja että materiaalin käyttö on mahdollisimman niukkaa. Ja sitten että sen materiaalin elinaikana, materiaali olisikin jotakin jota ei kuluteta vaan olisi sellaista, joka säilyttää ja siirtää arvoa käyttäjältä toiselle tai käytöstä toiseen. Jotain sieltä voisi lähteä miettimään, että mitä se kulttuurinen pääoma voisi olla. Voiko ajatella, että kulttuuri voisi tuoda uudenlaisia merkityksiä esimerkiksi. Tai jotenkin sitä sellaista ajattelun pääomaa, ideaalin kautta, luovuutta siihen, että osataan ajatella kokonaan uudella tavalla. Jos nyt ihan kiinnitetään johonkin materiaan, mutta myöskin se laajenee siitä sitten yhteiskuntaan ja ansaintamalleihin laajemminkin.

Kun tää lineaarinen talous ajattelee arvosta niin, että jalostetaan mielellään neitseelliselle raaka-aineelle lisäarvoa tuotantoprosessin kautta ja kuluttaminen tuhoaa sitä arvoa. Ja sitä ollaan nyt

pitkän aikaa mietitty, että pitäisi nyt osata ehkä miettiä toisella lailla. Ja kiertotalous pyrkii nyt muun muassa siihen, että se arvo säilyy. Palveluliiketoiminnan kautta on tultu jo parikymmentä vuotta sitten, että mitä yritykset esimerkiksi myy niin kyllä on enemmän palvelua kuin sitä raaka-ainetta, tai sitten yleensäkin vain jotain tuotetta. Ja se on toisenlainen asetelma tämä palveluliiketoiminnan arvon luominen ja se ajattelu pysyy edelleenkin ihan tällaisen perinteisen lineaarisen talouden maailmassa. Siinä ei välttämättä ole mitään uutta, mutta ne on hyödyllisiä tässä kiertotaloudessa myöskin. Mutta sitten tämä kulturan ajatus, että tässä mennään vielä askel pidemmälle ja ollaan aineettomassa maailmassa hyvin vahvasti. Tässä varmaankin jollain lailla päädytään siihen, että millä perusteella arvotetaan jotakin. Minkä hintaista mikäkin asia on ja miten siitä neuvotellaan? Mitkä vaihdannan välineet on sen kaltaisessa maailmassa missä se arvonmuodostus ei olekaan välttämättä sitä, kuinka paljon materiaalista omistusta on, vaan se olisikin ihan muuta. Ja mikä se sitten on tällaisena talousjärjestelmänä?

Jyrki Pylväs: *Pitäisi pystyä kuvittelemaan toisin juurikin tämä arvon muodostuminen. Että mikä on esimerkiksi puun raaka-aineena pisimmälle viety jalostusaste? Sehän on joku Stradivarius-viulu tiettyssä mielessä. Ja tavallaan mitä sen Stradivarius-viulun olemassaolo vaatii? Sen rahallinen arvo on mittaamaton, mutta sen kulttuurinen arvo on huomattavasti suurempi. Kun sen suhteuttaa siihen, että se on myös jatkuvasti käytössä ja sillä soitetaan konsertteja ja tehdään levytyksiä ja kuinka laajalle alueelle ulottuu sen puusta koostetun esineen vaikutuspiiri. Voisiko jossain kulttuurissa olla tällaiset mekanismit näkyvämpiä ja voisko sellaiset arvon muodostumisen tavat olla osa sitä? Stradivarius on tosi äärimmäinen esimerkki, mutta sitä tapahtuu pienemmässä mittakaavassa koko ajan, vastaavia prosesseja. Että voisiko siinä olla jostain tällaisista ehkä kysymys ja miten me päästäisiin siihen kiinni luotettavasti?*

Hanna Lehtimäki: *Kiinnostava esimerkki kun siihenhän syntyy paljon erilaisia arvomaailmoja. Esimerkiksi se kulttuurinen maailma. Kun sillä viululla soitetaan, se on kutsunut ympärilleen sinfoniaorkesterin ja rakennuksen ja koko kulttuurikentän, yleisön ja mitä kaikkea onkaan. Ja sitten se itse viulun rakentaminen, siellä on valtavan pitkä kulttuuri. Valtava osaaminen alkaen siitä, että valitaan tietty puu jostain tietystä metsästä. Hurja määrä historiaa on mukana myös.*

Tuli nyt mieleen tästä, nyt tässä keväällä tai kesällä tulee tällainen kirja ulos kuin [Arvostustalous](#), jossa haetaan ehkä sen käsitteen määritelmää. Ei siinä ehkä kauheen radikaaleihin juttuihin päästä. Mä olen lukenut sellaista ranskalaista sosiologeja kuin [Boltanski](#) ja [Thévenot](#). [The Economies of Worth](#) on se heidän kirjansa ja he käy siinä läpi erilaisia arvostusmaailmoita. Pointtina on se, että erilaiset asiat saa erilaisia arvoja. On siis olemassa politiikan maailma, jossa arvostetaan jotain, kodin maailma tai sitten vaikkapa tuotannon maailma ja näin. Ne on tunnistaneeet seitsemän erilaista arvostuksen maailmaa, joissa on erilaiset lainalaisuudet siihen mitä pidetään arvokkaana. Se on aika laajastikin käytetty tämä teoreettinen viitekehys. Ja sitten,

että miten ihmiset argumentoi sitä, että miksi tämä on hyvä juttu, niin oikeuttamisen perusteina tämmösiä käytetään aina. Siinä saattaisi olla ehkä kanssa jotain hyödyllistä tähän liittyen.

Johanna Sinisalo

Johanna Sinisalo on tamperelainen kirjailija ja käsikirjoittaja, joka on erikoistunut yhteiskunnalliseen spekulatiiviseen fiktion. Hänen töitään on käännetty yli 20 kielelle ja niitä on palkittu kansallisesti ja kansainvälisesti. #digiteatterin jäsenistä Jyrki Pylväs on vetämällään Aalto-yliopiston Worldbuilding-kurssilla tehnyt aikaisemmin Sinisalon kanssa yhteistyötä. Kutsuimme hänet mukaan, koska hän on mielestämme maamme johtava mahdollisten maailmojen kuvittelemisen ammattilainen ja tiedämme hänen työskentelymetodeistaan jotain. Myös hänen monipuolinen kokemuksensa kirjallisuuden, [scifi-fandomin](#) sekä elokuva- ja televisiotuotantojen parissa on kulturaa kehiteltäessä arvokasta.

Taideteoksen arvosta

Johanna Sinisalo: *Jos verrataan bitcoiniin niin senhän idea on harvinaisuus. Ja toinen on joku kultakanta ja tämmöset. Että jos olisikin niin, että taide olisi aivan älyttömän harvinaista ja se olisi hirveen vaikea saada käsiinsä? Se olisi sitten aivan eri tämä kehittytilanne. Koska kaikki "valuutat" menettää arvonsa, jos niitä on liikaa.*

Aku Meriläinen: *Rosa Meriläinen puhui siitä, että harva taideteos sitten loppujen lopuksi pysäyttää luoksensa ja on oikeesti sulle merkittävä. Saatat kiertää galleriasta toiseen ennen kuin löydät sellaisen duunin, joka oikeesti pysäyttää. Siinä mielessä subjektiivinen taidekokemus, sieltä saattaa löytyä sellaista harvinaisuutta kuitenkin. Jos miettii sitä taiteen kokemuksen kannalta.*

Johanna Sinisalo: *Se on ihan selvä asia, että jos ajatellaan tämmöstä jonkun kulttuurituotteen arvoa niin subjektiiviseen näkemykseenhän se perustuu, että ei ole olemassa mitään objektiivista mittaria mikä on hyvää ja mikä huonoa, se riippuu tosiaan täysin vastaanottajasta.*

Jyrki Pylväs: *Mikä sulle henkilökohtaisesti on se mittari? Miten näet taideteoksen tai -kokemuksen arvon, että mistä se koostuu?*

Johanna Sinisalo: *Mä näen sen sellaisen tunnistettavan ja uuden elementin yhdistelmänä. Samaan aikaan tajuaa jotain sellaista, että hei, toi on mulle tietyllä tavalla läheinen, tärkeä, tuttu, merkityksellinen asia. Samaan aikaan se avaa jonkun, että en ole kuitenkaan nähnyt, kuullut,*

kokenut mitään ihan just tällaista aikaisemmin. Joku sellainen. Taikka voihan se olla puhtaasti, ajatella vaikka, että maalaus voi olla sellainen, että onpas siinä kauniit värit. Mutta siinäkin on tietysti se tuttu, että esimerkiksi tykkää lämpimistä väreistä, tykkää kylmistä sävyistä. Joku tämmönen. Ja sitten katsoo, että ai, niitä voi käyttää noinkin? Ja siinä on ehkä se minimissään tämä, että jotain tuttua, joka on laitettu uudella tavalla yhteen. Muistan itselläni vastaavan tuttuus-outous -akselin, kun oli [Amos Rexissä se valtava leijaileva monoliitti](#), särmiö. Ja sitten leffa, joka siihen liittyi. Siinä oli kaikki just nämä, se [Clarken](#) monoliitti, tämmöset muistumat, scifistinen henki. Ja kuitenkin sellaisena tavalla tehtynä, että en ole aikaisemmin nähnyt mitään tollaista.

Maria Oiva: Tunnistan tosi vahvasti tuon saman tästä teoksesta.

Jyrki Pylväs: Se oli vähän mystinen.

Johanna Sinisalo: Täysin! Se ensimmäinen oli, että miten toi voi pysyä ilmassa? Ja sitten alkoi aistia äänimaailmaa ja alkaa tarkkailla, että liikkuuko se vai ei. Ja sitten tietyllä tavalla se täydensi jollain jännittävällä tavalla se leffa. Se antoi sille jonkun taas uuden mystisen tarkoituksen. Se antoi jonkinlaisen funktion sille paadelle. Mutta sitten kokonaisuus jäi kuitenkin arvoitukseksi. Avataan ovi toisensa perään. Se oli hienoa siinä.

Jyrki Pylväs: Jos miettii tota teosta, niin se ei myöskään ollut täysin 100-prosenttisesti purettavissa osiinsa.

Johanna Sinisalo: Ei.

Jyrki Pylväs: Sillä avaa sen merkityksen. Se on jotain sellaista vähän sanatonta.

Johanna Sinisalo: Ensimmäinen hätkähdys oli se, että tää on jotenkin luonnonvoimien ja todellisuuden vastainen. Tämmösessä tilassa ja se muka leijuu tossa noin. Sitten alkaa miettiä kaikkea, että miten tää on toteutettu, kaikkia teknisiä juttuja ja sellaista. Mutta siitä huolimatta sitä ei voi kun vaan katsoa suu auki.

Maria Oiva: Se oli jotenkin, että tässäkin ajassa elävällä joka ei välttämättä lähde siitä, että olisi kovin todennäköistä, että jumalallinen olento ilmestyy näköpiiriin. Mutta se kokemus siitä, että "this is divine!".

Johanna Sinisalo: Toi oli se!

Maria Oiva: Kuka tää tekniikko on. Tietää tasan, että tää on tekniikkaa, mutta samalla tää on

jumalallista.

Johanna Sinisalo: Tietää, että se on silmänkääntötempu. Ihan samalla lailla, kun katsoo jossain elokuvassa oikein hyvin tehtyä erikoistehostetta. Tietää, että tämä on tehty tietokoneella ja ihmiset on tämän tehneet, mutta siitä huolimatta pitää penkistä kiinni.

Jyrki Pylväs: Sillä erotuksella, että ton alle voi kävellä. Ja se leijuu.

Maria Oiva: Se oli muuten hirveetä kävellä sen alle.

Jyrki Pylväs: Nii, oli se vähän joo.

Maria Oiva: Ehkä siihen tuli se konnotaatio siihen jumalallisuuteen, että sai kiinni siitä, että miltä on saattanut tuntua astuminen 1600 -luvun maalaisena kirkkoon.

Johanna Sinisalo: Niin just. Asunut jossain puolentoista metrin korkuisessa töllissä ja sitten pääseekin [Kölnin tuomiokirkkoon](#).

Maria Oiva: Mulla oli semmonen olo, että meinas heittää ristinmerkit ja että nyt me kuollaan kaikki pois.

Johanna Sinisalo: Kyllä vaan! Jos tämmöistä vois laittaa purkkeihin ja myydä, niin se asia olisi ratkaistu. Mutta voiko kulturaa "louhia" ihan mikä tahansa. Että lapset pistää nukketheaterin pahvilaatikosta ja pyytää sinne naapurit katsomaan?

Maria Oiva: Hyvä kysymys toikin, että miten se määritellään.

Aku Meriläinen: Onko se [Taike](#) vai tarviiko sen jonkun tällaisen vertaisverkoston?

Johanna Sinisalo: Niin, tarviiko sen jonkun keskusjohtoisen vertaisverkoston?

Ideoita kulturan toteuttamiseksi

Johanna Sinisalo: Mietin siis sellaista, että voisiko ihmisiä sitten kuitenkin jollain lailla tämmöisellä rohkaista kulttuurin kuluttamiseen? Palkita jollain lailla siitä, että ne käy jossain ja vaikka sen kaverinsakin? Mutta ei tekisi verkostomarkkinointia, vaan enemmän omaehtoisen järjestelmän? Jossa tosiaan käyt katsomassa, ja jos olet ihan valtavan innoissaan niin keräät siihen korttiin

kymmenen semmoista ja sitten pääsisit ilmaiseksi elokuvaan tai teatteriin, museoon tai jotain? Sähköinen kulturakortti mihin merkkaisit näitä ja aina kun olet saanut riittävästi jotain... kahden tähden elokuvasta saa kaksi pistettä? Just niiku ei pitäisi tehdä. Tai annat vaikka itse niitä tähtiä ja kun olet käynyt kattomassa semmosia riittävästi niin sitten saat jotakin. Tietysti kaikki antaisi kaikille viisi tähteä, kun haluaisi nopeasti sen edun. Mutta jotakin tällaista hapuilen. Joku tapa oppia ehkä kuluttamaan taidetta sillä lailla, että näkisi sen merkityksellisyyden. Ja sitten toisaalta se, että johonkin jäisi semmoinen data, että mitä ja miten. Se olisi ainakin taiteen tutkimukselle aika merkittävä työkalu. Että miten eri demografioita edustavat ihmiset vaikuttuu tämmösestä ja tämmösestä. Tästähän pitäisi pitää joku pilotti ihan oikeasti ja kokeilla jotain tämmöstä. Selvittääksemme vaan itsellemme, mutta se tietysti vaatisi resursseja. Jäin miettimään ihan oikeasti, että olisi joku sopivan kokoinen paikkakunta esimerkiksi, jossa olisi eri demografioita suht tasaisesti. Ja niiltä kysyttäisi taustoja. Mitä kulttuurituotteita kuluttaa, että onko lukija, leffassakävijä, onko tv:n katselija, soitteleeko levyjä?

Jyrki Pylväs: *Tai käyttääkö mielestään mitään. Monethan on sitä mieltä, että ei käytä.*

Johanna Sinisalo: *Myöskin pelit on kulttuurituotteita, joita kulutetaan tosi paljon. Sitten saataisiin dataa, että onko... jos on hakeutunut kulttuurin ääreen vaan pelaamalla pelejä. Ja kun saisi mahdollisuuden johonkin ilmaiseen juttuun, niin miten sen käyttää siinä vaiheessa?*

Aku Meriläinen: *Vai saako kulttuuripoliittista valtaa? Pystyisikö vaikuttamaan siihen, että mitä rahoitetaan?*

Johanna Sinisalo: *Itse asiassa valta on tosi kiinnostava ja hyvä palkinto. Oikein hyvä ajatus.*

Maria Oiva: *Koska tässä on musta kiinnostavaa, että jos ajatellaan vaikka kirjallisuutta niin ihmiset vapaaehtoisesti itse omalla ajallaan perustaa valtavia määriä kirjallisuuspiirejä. Ne lukee yhdessä ja jakaa pitkiä analyysyjä, minkä tasoisia nyt tahansa, mutta todella värikkäästi. Hyvin paljon lukeneita ihmisiä, jotka siis käyttää valtavasti aikaa siihen. Ja niitä on ihan hirveesti kirjallisuuden piirissä, leffassakin voisin kuvitella että on tällaisia mutta siitä en niin tiedä. Mutta esitysten piirissä ei ole tämmöistä. Ja mä en tiedä, miksi.*

Aku Meriläinen: *Yhdessä chatissa olen messissä, semmonen kun Taideskumppa. Siinä on tarkoituksena käydä katsomassa esityksiä yhdessä. Ei hirveen aktiivista, itse olen ollut yhdessä, mutta yrittystä on. Mutta konseptina tosi hyvä.*

Maria Oiva: *Mähän en itse asiassa tiedä, koska just ajattelin, että enhän mä kuulu mihinkään sellaiseen, kun mä itse teen esityksiä työkseni. Mutta onhan vanhakantaisessa teatterissa vielä*

teatterikerhot, ne käy ne ihmiset busseilla eri puolella Suomea katsomassa esityksiä, kyllähän niitä on.

Johanna Sinisalo: Esittävän puolella - sekä musiikissa että teatterissa - on myöskin sellaista, että heti kun innostutaan, niin ruvetaan tekemään itse. Ei mennä enää porukalla katsomaan, vaan perustetaan se pieni nurkkateatteri tai bändi sinne äiskän autotalliin.

Maria Oiva: Se on mielenkiintoista, jos ihmiset jo pelkästään sen taiteen innoittamana järjestää. Tarkoitan, että alkaa järjestää näitä vapaaehtoisesti, ja pistää aikaa vaikka kirjallisuuspiiriin.

Jyrki Pylväs: Muodostaa yhteisön sen ympärille.

Aku Meriläinen: Jakamisen halu on taiteen piirissä aika suuri.

Johanna Sinisalo: Tämä on totta. Se on ihan taivahan tosi, että on äärimmäisen harvinaista, että ihminen käy esimerkiksi yksin elokuvissa, teatterissa tai konsertissa. Noin ihan mutu-tuntumalla. Että pitää olla joku, jonka kanssa sitä jakaa sitä kokemusta tai jakaa sitä myöhemmin. Se on hyvinkin tämmöistä. Kaikki lukee yksin, mutta sitten on pakko saada jakaa tätä kokemusta.

Maria Oiva: Miten paljon niitä seurataan esim. Instagramissa, kun ne tekee sitten päivityksen? Miten paljon tykkäyksiä, keskustelua sen ympärille muodostuu? Se on valtavaa.

Johanna Sinisalo: Se on totta. Esimerkiksi joku leffa-arvioketju saattaa olla todella pitkä ja tasokas. Hyvin erimielisiä ihmisiä, mutta kaikki perustellaan intohimoisesti.

Maria Oiva: On on ja miten syvälle se oikeesti menee.

Aku Meriläinen: Jostain syystä muistui mieleen, että on teosten sisäiset ja keskinäiset lainaukset. Siitäkin ollaan tämän yhteydessä puhuttu.

Jyrki Pylväs: Mikä ehkä kertoo niiden merkityksestä.

Johanna Sinisalo: Niiden kulttuurisesta merkityksestä sillä lailla, että sehän on myöskin sillai, että ne kuitenkin toimivat teoksena ilman, että lainaus tunnistetaan, että se on vaan erikoiskirsikka kakussa niille, jotka näkevät.

Maria Oiva: Ja millaiset kerrokset tässä menee. Nyt [uusimmassa Star Warsissa](#), yhtäkkiä oivalsin... jotenkin, että siinä on valkoiset panssaroidut hahmot menee. Ja yhtäkkiä se oivallus

siitä, että kun mä itse muistan kun olen nähnyt sen joskus 80 -luvun lopulla, minkä näköiset oli ne valkoiset panssarit. Ja nyt ne samat toimii edelleen, mutta pastissinomaisesti, romanttisessa mielessä. "Ennen vanhaan oli avaruudessa tämmöistä". Kuinka paljon tasoja siellä menee, mitä layereita on missäkin vuosikymmenellä valittu esittää ja nyt on tämä inhimillinen. Nämä ovat ihmisiä, että mitä sillä on yhteiskunnallisesti haluttu kertoa? Tähän kulttikeskusteluun, että siellä on sukupolvia näitten ympärillä jo.

Jyrki Pylväs: Se on tosiaan kokonainen universumi.

Johanna Sinisalo: Tästä tämmöisestä syntyy parveiluja kulttuurituotteen ympärillä. Sehän on tietysti aika lailla meidän biologiassakin, että me ollaan aika laumaeläimiä. Innostutaan siitä mistä toinen innostuu. Tai jos ei innostuta niin ainakin hirveen mielellämme sitten haluamme keskustella siitä, että minkä takia me ei jaeta samaa näkemystä. Olisiko tuossa joku lähtökohta mitä pitäisi miettiä tarkemmin? Olisiko jotenkin tämän kulturan idea se jakaminen? Tämmönen pyramidihuijaus, joka ei olisi pyramidihuijaus, vaan tuottaisi pelkkää hyvää.

Maria Oiva: Kollektivisointi tietyllä tapaa, kokemuksen tai... niinpä.

Jyrki Pylväs: Jäin miettimään vielä sitä harvinaisuuden ajatusta. Että miten näitä kaikki pystyisi yhdistämään. Onko se juurikin se, että se yksi kolikko syntyy vasta useiden pitkäaikaisten prosessien jälkeen ja kaikki siihen osallistuneet saa sen saman kolikon?

Aku Meriläinen: Ne pystyisi yhdistämään ihmisiä tavallaan.

Johanna Sinisalo: Jos tosiaan tällainen, joka olisi pyramidihuijaus ilman mitään negatiivisia vaikutuksia. Siis niin, että tuot jonkun mukaan, ja eihän siis kenellekään mitään haittaa periaatteessa. Se ei voi koskaan loppua niin kauan, kun maailmassa on ihmisiä. Sä voit aina tuoda sen saman ihmisen kanssasi.

Aku Meriläinen: Myös kulttuurinen treffipalvelu. Kaikki mun vaikuttavimmat taidekokemukset, mä löytäisin matchin siihen.

Johanna Sinisalo: Kulttuuritinder! Se oliskin mainiota! Star Wars, kyllä/ei. Rembrand kyllä/ei.

Jyrki Pylväs: Museot, konsertit.

Johanna Sinisalo: Alottaisi tällaisesta, museot, konsertit, kirjallisuus, elokuvat.

Aku Meriläinen: Vaikuttavimmat teokset johdattaisi matchin luokse.

Jyrki Pylväs: Jotta se olisi tosi hyvä niin sen pitäisi tiettyyn pisteeseen asti samaa, mutta pitäisi olla eroavaisuuksia siellä kanssa.

Aku Meriläinen: Samaa, mutta uutta.

Maria Oiva: Same but different. Toi deittipalvelu kuulostaa heti ihanalta. Siinä on [Amorin](#) elementti. Koska siitä tässä on kyse: tunteista.

Kulttuurin kuluttamisen näkyväksi tekeminen

Johanna Sinisalo: Noin ylipäättään muutenkin voi sanoa, että poliittisesti olisi minusta järkevää ja hienoa, että saataisiin semmonen arjen kulttuurin kuluttaminen jotenkin näkyvämmäksi. Me voidaan aina lukea lehdestä sitä, että kuinka nyt jonkun kaupunginteatterin joku musikaali on ylittänyt katsojavoittoensa tai se ja se leffa pyörii täysille saleille tai [Schjerbeck](#)-näyttelyssä kävi ennätysmäärä yleisöä. Ja on kuvat jonoista. Mutta jotenkin siis semmonen hiljainen kulttuurin kuluttaminen. Musta olisi kiinnostavaa profiloida niitä. Täällä Tampereella on elokuvateatteri [Niagara](#), joka esittää käytännössä vaan [indie-leffoja](#). Ja sellaisia, joille olisi kiinnostusta, mutta ovat suurista saleista poistuneet. Mäkin kävin kattomassa [Nuoren naisen muotokuvan](#) vasta Niagarassa. Se saattaa olla ihan täpötäysi se pieni sali. Ja mikä näiden ihmisten profiili on? Nämä ei näy yhtään missään. Ei se näy [Finnkinon](#) tilastoissa, ei missään. Se on independent.

Maria Oiva: Ja nyt tulee [Docpoint-festari](#) Helsinkiin ens viikolla, siinä on samaa.

Johanna Sinisalo: Tai [Tampereen lyhytelokuvafestareilla](#). Ketä ne on, jotka siellä käy?

Maria Oiva: Sitä vähän hypetetään, mutta sehän päätyy siihen, kun se festari on ohi. Vaikka siellä on täydet salit, niin se ei kuulu jotenkin siihen yleiseen keskusteluun. Se on että Star Wars: kuka sitä käy katsomassa ja paljonko?

Johanna Sinisalo: Isot musikaalituotannot alkaa olemaan enemmän näyttäytymispaikkoja. Onko se funktio se?

Maria Oiva: Just toi, että musikaalit myy. Siinä on myös tällainen, että on vähän eri asia lainata naapurilta se kirja ja lukea se, kuin että maksat sata euroa siitä musikaalista. Siinä on myös

tällainen kysymys, että pääsetkö kaupunginteatteriin näkemään sen [Pienen merenneidon](#)? Siinä on aika monta mutkaa matkassa.

Johanna Sinisalo: Tässä on myöskin sellainen pointti, jos puhutaan ihan nyt tämmösestä alemman hierarkian kulttuurin tekemisen ja kuluttamisen näkymättömyydestä. Esimerkiksi nyt kun kaikissa isommissakin päivälehdissä, puhun nyt Hesarista, mutta Aamulehti on luultavasti vielä tutumpi, kun se on mun paikallislehtenä. Niin jos joku tällainen joku ihan kehittynytkin, jo paljon produktioita tehnyt jo nimekkäähkö teatteriryhmä joka ei ole ammattiteatteri, ja niiltä tulee ensi-ilta johonkin. Niin sitä ei oikeasti näy yhtään missään. Palstatila kulttuurille on kaventunut lehdissä niin paljon. Nythän on tullut [Kulttuuritoimitus](#) -niminen verkkojulkaisu, joka tekee tosi hyvää työtä. Ja ihan täysin talkoilla, jälleen kerran. Justiin tämmösten pitäisi saada niitä kulturoita tällaisesta vapaaehtoisesta työstä. Että se on todella harmillista, että kun tietoa ei ole julkaisuissa mitä päivittäin seuraat, niin mistä helvetistä ne ihmiset osaa sinne mennä? Että vielä ihan muutama vuosi sitten se oli ihan selvä juttu, että tällaisesta tehtäisiin kulttuurisivuille joku vaikka pienikin juttu. Että tällainen ensi-ilta ja tekijät nämä. Ja sen näkisi muutkin kuin se tietty kohderyhmä. Joka on jo varmasti niitten Facebookissa jo kaikille kerrottu, että meiltä on tulossa tällainen. Toi olisi kanssa sellainen, just tän näkymättömän kulttuurin näkyväksi tekeminen. Se voisi olla yksi sellainen, joka voisi jotenkin kutoutua tähän vyyhtiin?

Jyrki Pylväs: Tuoda merkitystä koko projektille.

Maria Oiva: Ja sitten marginaalisen kulttuurin merkitys yhteiskunnalle. Tavallaan juuri se, että jos ihmiset avaa tavalla tai toisella omaa kokemustaan esityksestä, josta 90 prossaa ihmisistä ei ole ikinä kuullutkaan. Tästä ei kirjoiteta Hesarissa, mutta se on silti olemassa.

Jyrki Pylväs: Se voi olla tosi tärkeä, jos sen on 30 ihmistä nähnyt ja 25 on sitä mieltä, että se muutti elämäni. Niin onhan se sitten aika merkittävä teos. Tämä on kanssa yksi teema mitä ollaan vähän kosketeltu tämän ympärillä, kun ajatellaan että tämä nykyinen talousjärjestelmä ja sen pystyssä pysyminen perustuu paljolti aineellisen hyvän kuluttamiseen. Ikään kuin statuksen kasvattamiseen sitä kautta. Että yksi mahdollinen tapa tai oikeestaan tavoite on, että kuvitella se maailma, jossa aineeton pääoma on aineellista arvokkaampaa. Henkiseen kasvuun ja tämmösiin arvoihin liittyvä onkin arvokkaampaa. Nythän se taide ja kulttuuri nähdään ikään kuin vuoroveden kaltaisena, että se tulee vaan eikä se maksa mitään. Se vaan on siellä. Voisiko tämä toimia sellaisena visiona tulevaisuudesta, jossa yhtäkkiä taidekokemus on se arvokkain juttu?

Maria Oiva: Tai ehkä kokemukset ylittääään?

Tere Vadén ja Paavo Järvensivu

Tere Vadén on filosofian tohtori ja tutkijana [BIOS-tutkimusyksikössä](#). Siellä hänen tutkimusalojaan ovat energia ja filosofia. Tere Vadén on myöskin osallistunut [Economic Space Agency](#)n toimintaan. **Paavo Järvensivu** on kauppatieteiden tohtori ja myöskin BIOS-tutkimusyksikön tutkija, alanaan talous ja kulttuuri. Molemmilla on siis laaja ja yksityiskohtainen tuntemus sekä valtaviiran taloustieteestä että sen vaihtoehtoista.

Miten kultura voisi toimia?

Tere Vadén: *Yksi kikka on se, että jos joku vaan rupee ottaa vastaan jotain niin sittenhän siitä jostakin tulee rahaa. Kaikki sellaiset tahot, joilla on verotusmahdollisuus, kuten esimerkiksi kunnat. Ne voi perustaa rahan sillä, että ne sanoo, että me otetaan vastaan tollasia ötököitä verovaroina. Silloin sellainen kaupunki, jolla on tavallaan tehtäviä mitä se haluaa tehtäväksi ja sitten on verotettavaa porukkaa niin se pystyy tavallaan tosta vaan, periaatteessa samalla tavalla kuin valtio, tehdä tällaisen vaihtoehtoisen paikallistalouden. Ottaa vaan noita vastaan ja sitten joku lähde sille mistä niitä tulee. Tommosella paikallistalouden tasolla. Missäs se, Nilsissä, ei... Suomessa on jossain kunnassa joku paikallisvaluutta?*

Paavo Järvensivu: [Sysmässä](#).

Tere Vadén: *Joo, ja [Bristol Pound](#) ja tämmösiä joitain pikkusen pyöriä on. Sitä voi, mulle tuli mieleen ekana se, että kun taidekokemus on yksi pääty. Tavallaan jos ajattelee tommosen kryptovaluuttajutun, niin siinä on kaksi päätyä. Miten sen voi saada pyöriä ja toinen on se vastaanottopää. Kuka sen hyväksyy. Kuka...*

Aku Meriläinen: *Kuka näkee arvoa siinä.*

Tere Vadén: *Toinen pää on bitcoinpää, että kuka pistää sen liikkeelle ja millä ehdoilla. Bitcoinissa on se ankkuri laitettu matematiikkaan. Käytännössä fyysisessä maailmassa, että kenellä on varaa maksaa sähköstä ja niistä näyttökorteista. Ja siitä tulee se ankkuri, joka siellä painaa, ja sitten se on jengin oma asia, että arvostaako niitä bitcoineja vai ei. Tavallaan joko niin, että saa jonkun hyväksyy sitä tai sitten, että saa jonkunlaisen ankkurin sinne mikä pitää sitä issuointia kiinni. Jos aattelee, että taidekokemukseen pistäis issuoinnin kiinni tai mihin tahansa niin kettumaisuus on siinä, että sen melkein väkisin tekee hirveen byrokratian siihen issuointikontrollointiin.*

Aku Meriläinen: Taidekokemus on laveudessaan tosi moniaineinen ja monimuotoinen, puhutaan kirjoista, leffoista, musasta, teatterista, kuvataiteesta. Mistä vaan. Miten välttää taiteen arvioiminen tai arvottaminen? Ja miten voi rinnastaa kaikki asiat ja kuka on taiteen tekijä? Tarvitaanko siihen koulutus vai ei, että eihän kukaan voi lääkäriksi ryhtyä, kun vaan päättää? Mutta taiteilijaksi tavallaan voi ryhtyä ilman mitään koulutusta. Pönkitetäänkö siinä nykyisiä portinvartijoita eli apurahajärjestelmää tai koulutusohjelmia? Ei ole helppo!

Tere Vadén: Se byrokratia melkein väkisin ui sinne johonkin kohtaan. Se ECSA:n yritys ratkaista toi ongelma on karkeasti sanoen se, että sitten annetaan kaikkien porukoiden tehdä niitä valuuttojaan. Sitten se ekosysteemi missä ne on yhteydessä toisiinsa ja sitten porukka A sanoo, että teidän porukka B:n raha on sen arvoista ja sitten porukka C sanoo, että teidän porukan F:n raha on sen arvoista niin sen verkon kautta syntyisi joku tämmönen. Mutta se taas vaatii sen, että niitä oikeesti pitäisi olla tosi paljon ja sitten joillakin niistä ainakin pitäisi olla joku pointti. Tai joku mistä se lähtee [bootsräppäytymään](#) se systeemi. Sitä on vaikea saada, jos toimijoita vähän.

Aku Meriläinen: Ja onko tää lavennettavissa johonkin sellaiseen suuntaan, jossa arvo ei tavallaan vertaannu [fiat-valuuttoihin](#) tai nykyfyrikkaan? Että onko se kaiken backdroppi kumminkin vai pääseekö siitä irti?

Tere Vadén: Periaatteessa sehän on aina, jos ajatellaan hypoteettisesti, että se on [kryptotokenina](#) olemassa. Sitähän ei pysty mitenkään väistää, etteikö joku kytke sen. Ei sitä pysty mitenkään estää. Se tulee sieltä väkisin.

Aku Meriläinen: Onko se sitten ylitse muiden?

Tere Vadén: Mutta just siinä ECSA:n ajattelussa, että jos ne on kuitenkin autonomisia sen suhteen, että miten ne valuu niitä toistensa valuuttoja. Se ei välttämättä olisi niin katastrofaalista, vaikka se fiat-kytkentä sieltä väkisin tuleekin. Mutta se vaatisi tiettyä monimuotoisuutta jo lähtökohtaisesti siinä, että tommonen voisi toimia. Nää kolme ensimmäistä lähtökohtaa mitkä siinä tulee mieleen.

Paavo Järvensivu: Tuli mieleen peruskysymyksiä, että mikä se raha tossa tapauksessa on, että aina on jossain määrin joku velkasuhde. Onko tässä joku velkasuhde? Lupaako joku jotakin?

Aku Meriläinen: Pysyykö se esimerkiksi taidekentän sisäisenä, että mitä produktioita seuraavaksi rahoitetaan tai niin... Ei sen siihen tarvii liittyä, mutta...

Paavo Järvensivu: Se on tavallaan jännä miten sä kuvasit sen, että oliko se niin, että sitä rahaa

saa, jos menee katsoo vaikka oopperaa vai?

Aku Meriläinen: Tai se syntyy silloin, nimenomaan taiteen kokeminen synnyttäis. Tai se on ollut lähtökohta-ajatus, mutta senkin voi räjäyttää auki.

Jyrki Pylväs: Ikään kuin vertautuu bitcoinin louhintaan.

Paavo Järvensivu: Ai sillai?

Aku Meriläinen: Ei esimerkiksi teoksen vaatima työpanos tai työtunnin, vaan se kokijan subjektiivinen taidekokemus. Että ihminen sivistää itseään.

Paavo Järvensivu: Että se on pääomaa tavallaan?

Aku Meriläinen: Niin.

Jyrki Pylväs: Henkinen pääoma.

Aku Meriläinen: Louhintaa, [proof of work](#).

Tere Vadén: Periaatteessa tollasen kryptotokenin issuaamisen pystyisi sitomaan siihen, että jos sen haluaa katsoa karkean byrokraattisella tasolla, kun Amos Rex ilmoittaa, että kuinka monta kävijää niillä on ja Kansallisooppera ilmoittaa kuinka monta kävijää ja kirjastot kuinka monta lainausta, sitten sen perusteella issuoidaan joku määrä. Mutta sitten, niin.... se on yksi askel, että miten se jaetaan.

Paavo Järvensivu: Mitä sillä sitten tehdään, jos se syntyy siinä taidekokemuksessa, niin sillä sitten, kumpi sen sitten saa? Se tuottaja vai kokija vai mitä sillä sitten tehdään?

Aku Meriläinen: Niinpä. Voiko se jakaantua monille. Ja tässäkin on se, että periaatteessa taidekokemuksen pitäisi riittää, jos taide on itseisarvo, että.... Vai voiko palvella siten, että saadaan taiteen äärelle sellaista väkeä, joka ei muuten menisi vai palveleeko toi sitä, että se kulttuurieliitti, joka muutenkin ramppaa oopperoissa ne saa tavallaan lisää valtaa ja pätäkkaa, mitä ikinä, vai niin....

Jyrki Pylväs: Vai voisiko se toimia, onko se ylipäätään mahdollista että se voisi toimia sillä lailla, että se auttaisi sen valuutan luominen siihen, että saadaan tehtyä lisää taidetta ja taidekokemuksia? Jotenkin tukisi muunkinlaista taiteen tekemistä?

Kryptokolikon uniikkius taiteellisena mahdollisuutena

Tere Vadén: Tuli mieleen tässä yhteydessä, yks mitä mietittiin millä tommosta pystyisi myös bootsträppäämään. Periaatteessa tokenin arvo on verrattuna tämmöseen fiat-rahaan on se, että fiat-rahahan on, sillekin on varmaan joku hieno termi, [fungible](#) tai jotain. Siis jokainen euro on jokainen euro. Ne on keskenään täysin samanlaisia, ei ole yksilöitä. Mutta taas kryptotokenit vois olla yksilöitä. Eli kun ne kiertää. Se voi olla, tää on se tokeni, joka syntyi [Wagnerin Ringin](#) ensiesityksestä, nyt mä käytän tätä tokenia lainatakseni [Haavikon](#) kirjan. Tokeniin pystyy liittymään sen kiertohistoria. Ja yks on se, että mistä nimenomaisesta tapahtumasta se on syntynyt. Ja ketkä kaikki siihen on koskenut. Kaikkee siihen liittyy, pystyy kertymään siihen nimenomaiseen kappaleeseen.

Aku Meriläinen: Ei tunneta [blockchainia](#) mitenkään oikeestaan, mutta eikö ne kirjata ja eikö niiden historia voida just kirjata?

Tere Vadén: Joo. Periaatteessa bitcoinistakin saisi, jos on vaan riittävästi vääntöä niin tollasen historian.

Paavo Järvensivu: Voihan sitä seteleihinkin.

Tere Vadén: Voi ja sitten niihin myöskin tulee näitä, tyyliin [Roope Ankan ensimmäinen kolikko](#).

Aku Meriläinen: Hieno referenssi, Akuna tykkään tästä!

Tere Vadén: Mutta sillai tavallaan kulttuurisen pääoman kertyminen vois tavallaan näkyä siinä, niissä tokeneissa itsessään. Eikä välttämättä niiden käypä-, siis vaihtosuhteessa tai transiatioissa.

Aku Meriläinen: Yks mikä on käynyt mielessä jossain vaiheessa on se, että kulttuurin kenttä taas, mitä nyt puuttuu tällä hetkellä ainakin esitystaiteesta simpellit asiat tekoälyn puolelta. Esimerkiksi suosittelut, suositukset. Ei musta ole mitään profiilia, mistä esityksestä mä oon tykänny, ei mikään pysty seulomaan ja suosittelemaan mulle oikein mitään. Mä olen ihan markkinointiviestinnän varassa esitysten puolesta. Toikin voisi olla joku alue johon ton tyyppinen tokeni voisi liittyä, että ihmiset löytäisi niitten teosten äärelle, joista he välittää. Ne, jotka koskee sun elämää, niitä aihepiirejä tai näin pois päin.

Jyrki Pylväs: Tai jopa sellaisten pariin ei muuten ajautuisi, juurikin sen kokemuksen, historian kautta.

Tere Vadén: Hieno, kun olisi joku [Steve Vain](#) konsertti Kulttuuritalolla 1990 -tokeni. Mä en ainakaan vaihtaisi sitä ikinä!

Aku Meriläinen: Onhan tässä vähän tätä henkeä, että kissa omaa häntäänsä nostaa. Että taidekenttä yrittää tässä alleviivata, että miten tärkeitä me ollaan yhteiskunnallisesti ja arvon luomista sille ja uudelleen miettimistä. Mutta vakaasti uskomme siihen, että taide ja taidekokemukset parantaa maailmaa ja yhteiskuntaa.

Paavo Järvensivu: Arvottamisjuttu niin sitten varmaan, niiku yksi kulma voisi olla just tämmönen, että "maksat sen verran kuin koet sen arvoksi" -tyyppinen. Tavallaan, että siinä tulisi luovuttaneeksi minkä tahansa summan tässä yksikössä, se ei ole sidottu ikään kuin mihinkään. Mitä sitten siitä seuraisi? Siitähän kertyisi hyvälle tekijöille hitosti tätä yksikköä.

Tere Vadén: Tai senkin voi vielä erottaa. Voi tehdä vaikka sillai, että kun on konsertti jossain, siellä on sen ja sen verran esiintyjä ja yleisöä, niin se ikään kuin generoi n -kappaletta niitä tokeneita. Ja sitten sen lisäksi ne, jotka arvottaa, lahjottaa tähän token-pooliin jonkun verran vaikka fiatia ja ne on eri asiat, se vaan menee sinne pooliin se lahjoitettu määrä. Ikään kuin fiatin backingiksi. Ne tokenit jaetaan ilman varsinaista yhteyttä. Jos se arvonluonti on vaan se ankkuri, se että taidekokemus tapahtui.

Aku Meriläinen: Siinä on riski, että lähtee taidekokemusta arvottamaan, koska se on subjektiivinen. On niin monenlaisia taideteoksia ja myös se, että jos on one-on-one-esitys vaikka, että on yksi katsoja ja that's it. Verrattuna sitten stadionkeikkaan, siinäkin valtava ero. Jos se synnyttää kävijämäärällisesti ja numeraalisesti tokeneita.

Tere Vadén: Mun kävi mielessä kanssa tästä byrokratisoinnista, että pitäisi olla sellaisia tunnustuskoppeja, joihin mennä kertomaan, että se ja se taidejuttu muutti mun elämän ihan kokonaan. Ihan helvetisti kolikoita, jos pystyis osottamaan, että muutin elämäni ihan täysin.

Taideteoksen arvosta

Paavo Järvensivu: Jos ajattelen mitä koen, kun tunnen jonkin arvokkaaksi niin usein se mulla on ehkä sellainen, että minkälaiseen tiloihin mä pääsen. Yleensä aika inspiroitunut tai semmonen jotenkin... liekeissä tai mehuissa tai jotakin sellaista oleva juttu. Kyllä siihen liittyy yleensä myöskin joku oivallus tai hoksaan jotain. Ei ehkä suoraan siitä teoksesta tai sillai, vaan jostain muusta maailmasta. Useinhan noi jollain tavalla kytkeytyy itellä työkysymyksiin tavalla tai toisella. Kuitenkin käytännössä ihan mitä vaan täällä käsitellään työksemme, ihan mitä vaan. Jotenkin tollai.

Tere Vadén: Monikerroksista, tunnistan ton myös mitä Paavo sanoi, että taideteoksen kokeminen voi olla just sellainen johonkin tiloihin pääseminen. Ja sitten tietysti ne tilat voi olla myös, ikään kuin stimuun päin, innostumiseen päin, mutta voi olla myös rauhoittumiseen päin. Voi olla vähän myös, että minkälaista tilaa kulloinkin hakee ja sitten tietysti taideteos pääsee yllättää niin, että se vippaakin ja meneekin erilaiseen tilaan kuin mitä oli hakemassa. Ja sitten taidekokemusten äärelle hakeutuminen, jossain mielessä aika usein hakee isojakin yllätyksiä ja isojakin elämää muuttavia kokemuksia. Mutta toisaalta täytyy myöskin koko ajan skannailla sitä, että no, mitä täällä nyt ylipäätään on. Eikä välttämättä sillai raskaalla kädellä kokemushakuisesti siinä tilanteessa. Monta kerrosta voi olla samaan aikaan päällä samassa taidetilanteessa. Yhtä aikaa tappamassa aikaa ja toisaalta muuttamassa elämänsä.

Jyrki Pylväs: Eiks ne nyt muutenkin ole yhteydessä toisiinsa?

Aku Meriläinen: Muistan kun [Pekko Koskinen](#) joskus puhui tällaisesta, että taiteen pitäisi toimia kuin virus. Tarttua ihmiseltä toiselle ja muuttaa, lähettää liikkeelle maailmassa jotain muutosta. Kun yleensä se subjektiivinen taidekokemus mihin me nojataan muuttaa ihmistä. Taiteen äärellä tulee sellainen fiilis, että jes, nyt mä teen jotain, jotain muuttuu. Sitten kun menee arkeen, yhteiskunta alkaa imemään magneetin tai raskaan painovoiman tavoin sitä muutosta susta pois koko ajan ja sitten se katoaa loppujen lopuksi. Se ei jää. Elämällä on tapana imeä se muutos ja into ja ajatus, mikä ikinä, pois ihmisestä. Sen tyyppinen on ehkä tässä myös taustalla, että jollain tavalla antaisi taiteella jotain työkaluja muuttaa maailmaa. Ton realistisen asian lisäksi. Tai vastapainona.

Kulttuuriperinnön merkityksestä

Jyrki Pylväs: Voisko jotenkin tän ympärillä ajatella myöskin siis... tietysti luodaan uutta taidetta aina, mutta sitten on myöskin kulttuuriperinnön säilyttäminen. Uusien asioiden luominen, mutta myös vanhojen säilyttäminen. Tuleeko mieleen millä lailla museotoiminta tai tän tyyppinen voitaisiin kytkeä tähän? Onko se kytkettävissä? Koska nehän on koko ajan dialogissa keskenään kuitenkin.

Paavo Järvensivu: Kun ajattelee, että tossa on ainakin laajemmin kysymys siitä, että voidaan tuoda, näyttää tai kanavoida arvoa sellaiselle, jota ei nyt pidetä arvossaan. Jos ajattelee vaikka jotain taidokkuuksia, jotka sinällään voi olla arvokkaita vaikka 20 vuoden päästä tai olisi nykyin, jos niitä pääsisi käyttämään. Mutta niitä ei nyt jostain syystä arvosteta, kun ne on tehottomia tai jo koneellistettuja. Mutta voihan olla, että kohta meiltä viedään pois energia ja koneet, joilla sitä asiaa tehdään. Ja sitten olisi tosi hyvä, että joku osaisi tällaisia asioita ihan oikeasti itsekkin tehdä. Niin ylipäänsä noiden esiin nosto, että ne ei ole vaan jotain mistä pyritään pois. Liittyy tietysti tosi paljon kaikkeen muuhunkin kuin taiteeseen. Ja ehkä toi vielä laajemmin menee, en tiedä liittyykö tämä

mitenkään edes siihen, mutta tuntuu, että kulttuuriset ulottuvuudet laajemmin tupataan unohtamaan ylipäänsä kaikkialta. Itsehän oon saanut peruskoulutuksen kauppakorkeamaailmassa ja siitä näkökulmasta oli selvää, että suomalainen liike-elämä aktiivisesti ignooraa kulttuurista ulottuvuutta. Siitä puhutaan jossain markkinoinnin parissa, mutta siellä se on tietysti usein vähän sellaisessa perverssissä näkökulmassa ne kulttuuriset ulottuvuudet. Mutta jos ajatellaan, että miten luodaan arvoa jossain liiketoiminnassa niin totta kai siinä pitäisi olla aika hyvä taju jostain kulttuurisesta, elämäntavallisesta ja arvostuksellisista ja merkityksellisistä yms. käsityksistä. Ja ainahan ajatellaan, että [Applet](#) sun muut on siinä pelissä onnistunu aika hyvin aikoinaan, mutta ei niitä kerrassaan osata jotenkin käsitellä tai näin. Mutta jos laajemmin ajattelee jotain ilmastonmuutoskysymyksiä niin jos ajatellaan, että elämäntapojen pitäisi muuttua radikaalisti. Jos ihmisiltä vaaditaan jotain niin kyllä se olis varmaan aika paljon mahdollisempaa, jos se vaatimus kytkeytyisi jotenkin siihen jo olemassa olevaan. Että ei aseteta täysin kohtuuttomia vaatimuksia, vaan voitaisiin nähdä välttämättömyydet hyveenä. Vaikka jostain ylimääräisestä tavaroista luopumisen, jotta voi keskittyä siihen mitä jää jäljelle.

Tere Vadén: Tuli kulttuurilaitoksista vielä, että siis utopisesti ajattelen, pitkällä tähtäimellä, tosi pitkällä, semmosta tokenisaatiota, jolla olisi historia. Silloin sitä pystyisi näkemään myös, että jotkut jutut on olleet joidenkin muiden juttujen taustalla. Se alkaa kerrostua sillä lailla. Joku sellainen ikään kuin automaattinen takaisinpäinverotus tai takaisinpäinlahjoitus tai joku tollanen tulisi mahdolliseksi myös. Mutta sehän vaatii sitten 1000 vuoden perspektiivin tai jotain ennen ku semmonen rupee näkymään.

Jyrki Pylväs: Itse diggailen älyttömästi [The Long Now Foundationin](#) toimintaa. Ja nehän pyrkii promotoimaan jotenkin sellaista aikakäsityksen laajentamista. Että pystyttäis ajattelemaan pidemmällä tähtäimellä, koska meidän vaikutus ulottuu kuitenkin tuhansien vuosien päähän. Me pystyttäis ehkä jotenkin suunnittelemaankin asioita eteenpäin. Niillä on tosi mielenkiintoisia projekteja. 10 000 vuoden kello ja tämmösiä. Varmasti olisi etua sellaisesta vähän laajemmasta aikaperspektiivistä. Vähän kestävämpiä järjestelmiä.

Tere Vadén: Varmaan jotain voisi olla, että miten jollain lohkoketjusuysteemillä saisi tommosia asioita näkyviin. Samalla lailla kun siis, jos ajattelee analogisesti, että lohkoketjuilla yritetään saada näitä toimitusketjuja näkyviin. Tavaroiden syntyhistoria ja tollasta niin miksi ei pystyisi periaatteessa ehkä kulttuuristen, kulttuuriperinnön vaikutusta saamaan samantyyppiseen kuvioon, esiin, näkyviin?

3. Pidot kartanossa

Hiedanranta: paikallinen ja utooppinen ulottuvuus

[Hiedanranta](#) on suunnitteilla oleva kaupunginosa Tampereella. Se sijaitsee Lielahden vanhalla puuteollisuusalueella Näsijärven rannalla. Alueelle suunnitellaan 25000 asukkaan asuinalueita sekä jopa 10000 työpaikkaa ja se on kokoluokaltaan varmasti suurin ja kunnianhimoisin rakennushanke maassamme. Hiedanrannan asuntorakentaminen on suunniteltu aloitettavaksi vuonna 2021, ja ensimmäiset asukkaat muuttaisivat alueelle vuonna 2023.

Alueen suunnittelussa eräs tärkeimmistä tavoitteista on ekologinen kestävyys. Osana alueen kehittämistä on Innovaatioiden Hiedanranta -kehityshanke, jonka kautta Hiedanrannasta pyritään kehittämään hiilinegatiivinen, älykäs kaupunginosa. Alueella on jo nyt alan yrityksiä sekä tutkimus- ja kokeilutoimintaa mm. alueellisesta ravinnekierrosta.

Eräs kiinnostava piirre Hiedanrannassa ovat myös historialliset kerrostumat sekä suunnittelijoiden sensitiivisyys niitä kohtaan. Uuden kaupunginosan nimi on lahdenpohjukan alkuperäinen nimi, joka juontaa juurensa jo [Lielahden kartanoa](#) edeltävälle ajalle. Alueen teollisuushistoria on luonnollisesti myös tärkeä osa alueen luonnetta, kuten Tampereella yleisestikin. Koko alueen suunnittelu etenee myös vuosikymmeniä tulevaisuuteen, aina vuoteen 2050 asti.

Alueelle pyritään synnyttämään myös aitoa yhteisöllisyyttä ja vahva identiteetti Muuntautuva Hiedanranta -toimintakokeilun kautta. Väliaikaisen Hiedanrannan nimellä vuonna 2015 aloitettu kokeilu avasi alueen vanhat tehdasrakennukset sekä teollisuusalueen sisäpuolella olleen, v. 1893 rakennetun Lielahden kartanon kaupunkilaisten käyttöön. Alueella onkin vireää taide- ja kulttuuritoimintaa, tapahtumia, pieniä yrityksiä ja käsityöläisten pajoja sekä kansainvälisesti merkittävää katutaidetta seinämaalausten muodossa. Vaikka alueella ei vielä asukaan ketään, on sinne muodostunut jo hyvin omaleimainen ja vireä paikalliskulttuuri, jolla on varmasti suuri merkitys paikallisidentiteetin syntymisessä. Tämän identiteetin syntymisessä kestävyys, ruohonjuuritasolta ponnistava tee-se-itse-meininki, yhteisöllisyys sekä innovaatiot ovat keskeisiä. Aluetta ei ole siis lähdetty kehittämään jonkin olemassa olevan taloudellisen rakenteen tai toiminnon tarpeiden varaan tai pelkästään sijoitusmielessä. Tämä ei tietenkään tarkoita, etteivätkö Tampereen kaupungin ja alueen kehitykseen sitoutuneiden rakennusliikkeiden ja sijoitusyhtiöiden toiveet sijoitustensa tulevasta tuotosta olisi myöskään vaatimattomat. Alueen potentiaali yhteisöllisesti, kulttuurisesti, taloudellisesti ja teknologisesti on huomattava. Näiden eri osa-alueiden keskinäinen synergia on tiedostettu jo aivan alkuvaiheessa ja on kiinnostavaa seurata, mihin Hiedanrannan alueen kehitys tulee viemään. Ja olla parhaassa tapauksessa osa sitä.

Hiedanrannassa meitä kiehtoo alueen vireän ja toiveikkaan nykytilanteen lisäksi siihen liitetyt tulevaisuusvisiot. Tavallisesti aluekehitys on varsin kuivakkaa ja usein pelkistä taloudellisista tai

infrastruktuurin kehittämistarpeista lähtevää. Hiedanrannan kohdalla mukana on kuitenkin myös tietty utooppinen ulottuvuus. Tavoitteena on luoda tulevaisuuden asuinalue, joka ei vain toista menneisyyttä tai ole kiinnittynyt aikansa eläneisiin rakenteisiin. Alueen suunnittelussa pyritään kehittämään sekä "kovia" että "pehmeitä" osa-alueita rinta rintaan, ja varsinkin nyt alkuvaiheessa asettamaan "pehmeät" jopa edelle tärkeysjärjestyksessä. Hiedanrannan kehittämisen ytimessä on toiveikkaus ja usko parempaan huomiseen. Nämä vaikuttavat olevan myös käytännön toimintaa ohjaavia periaatteita, koska niin monella suunnittelun osa-alueella on otettu huomioon kestävä kehitys ja yhteisöllisyys.

Hiedanranta toisin sanoen on havaintomme mukaan ehdottomasti Suomen tällä hetkellä utooppisin ja toiveikkain ympäristö. Se on tulevaisuusorientoitunut projekti sekä tulevaisuuden koti ja työssäkäyntialue kymmenille tuhansille ihmisille. Alueen nykyhetkeä määrittää tulevaisuuden Hiedanranta, toistaiseksi toteutumattomana mutta kuviteltavissa ja toteutettavissa olevana todellisuutena. Tämä ajallinen ja tilallinen dynamiikka puhuttelee meitä ja istuu mielestämme täydellisesti kultura-hankkeen tavoitteisiin. Toisesta perspektiivistä tarkastellen kultura myös sopii Hiedanrantaan: se on samalla tavalla utooppisista lähtökohdista ponnistava, mutta mahdollinen projekti. Hiedanranta toisin sanoen on symbolisesti vahvin sijainti kulturalle. Päätimme siis järjestää ensimmäisen hankevaiheen huipentavan tapahtuman siellä. Samalla pääsisimme verkostoitumaan sikäläisten toimijoiden kanssa sekä kutsumaan heitä mukaan kehittämään kulturaa. Jossain kauempana tulevaisuudessa siinsi myös ajatus tehdä kulturan ensimmäiset konkreettiset kokeilut Hiedanrannassa. Ajattelemme kulturaa ensisijaisesti taiteellisena toimintana: teoksena, joka ottaa talousjärjestelmän muodon. Tällöin tapahtumasijainnin symbolinen merkitys on erittäin tärkeää.

Tapasimme Hiedanrannan kulttuuritoiminnan koordinaattorin Meiju Mertasen ja hänen opastuksellaan tutustuimme tarkemmin alueen tiloihin, toimintaan ja toimijoihin. Erityisen rohkaisevana pidimme sitä, miten myönteisesti Mertanen suhtautui ajatukseemme ja miten hänkin näki kulturan sopivuuden Hiedanrantaan. Saimme käyttöömmme veloituksetta tapahtumatilan Lielahden kartanosta sekä apua tiedotukseen sekä tapahtumajärjestelyihin. Meiju Mertasen avustuksella saimme myös yhteyden hänen suositteliinsa paikallisiin toimijoihin, joita kulturaan osallistuminen voisi kiinnostaa. Pidimme tärkeänä, että mukana olisi henkilö tai henkilöitä, joilla olisi suora kytkös alueeseen. Saisimme samalla arvokasta tietoa alueen toimivuudesta sekä ruohonjuuritason näkemystä alueen toimivuudesta.

Hiedanrannassa kulturan ajatus olisi mahdollista kiinnittää konkreettisesti todellisuuteen, osaksi koko alueen muutosta. Tärkeänä osana tuota muutosta on lukuisten ajattelu- ja toimintamallien uudelleenmäärittely ja päivittäminen. Kulturan toteuttamisen kannalta mahdollisuushorisonttia laajentavaa ajatuksellista järjestelmämuutosta oltiin siis Hiedanrannan kehittämisen osalta aloitettu.

Tapahtuman muoto

Kuten tämän raportin alkupuolella kerroimme, olimme valinneet työskentelymetodimme tärkeimmäksi osaksi sokraattisen dialogin. Tätä periaatetta seurasimme myös Pidot kartanossa -tapahtuman rakenteessa. Tapahtuman muoto on lainattu antiikin Kreikan [symposioneista](#), pidoista joissa oppineet nauttivat pöydän antimista ja keskustelivat filosofiasta. Symposium on helposti lähestyttävä ja ymmärrettävä muoto varmasti suurelle osalle ihmisistä: korkealentoisen keskustelun ryydittämä juhla-ateria lienee useimmille tuttu kokemus. Symposiumin tavoitteena ei ole ylensyönti, juopumus tai pelkkä viihtyminen, vaan moniaistisen kokemuksen ja keskustelun kautta saavuttaa korkeampaa ymmärrystä. Valitsemamme työskentelytavan mukaisesti pyrimme fasilitoimaan tilanteen, jossa esitetyihin ajatuksiin suhtauduttaisiin lähtökohtaisesti positiivisella tavalla. Uskomme, että tätä kautta esitetyt asiat vahvistuvat ja kasvavat - toisin kuin kritiikin tai haastamisen kautta. Emme ole pyrkimässä kohti tilannetta, jossa kukaan yksittäinen yksilö voisi käyttää kulturaa foorumina henkilökohtaisen kunnian tavoitteluun. Tavoitteemme on kollektiivinen teos, valuutta ja talousjärjestelmä, johon on mahdollista osallistua monenlaisista lähtökohdista käsin. Tällöin kollektiivisuus itsessään on yksi tärkeimmistä perusvaatimuksista kulturalle jo sen alkuvaiheista lähtien. Tasa-arvoinen, moniääninen, turvallinen ja kunnioittava ilmapiiri on tällöin oleellista.

Pidot kartanossa -tapahtuman rakenteessa tämä otettiin huomioon muodostamalla tapahtumassa käytävälle keskustelulle runko, joka kohteli jokaista osallistujaa samalla tavalla. Keskustelu käytiin eräänlaisena formaalina dialogina, jossa jokainen osallistuja piti ensin ennakkoon valmistelemansa ylistyspuheen. Puheelle oli määritelty enimmäiskesto, mutta otsikon lisäksi muita rajoituksia ei annettu. Jokainen osallistuja sitten vastasi vuorollaan ensimmäiselle puhujalle aikarajoituksen puitteissa. Näin jokainen osallistuja sai puheenvuoron, ja jokaiseen puheenvuoroon myös vastattiin. Dialogikierrosten päätyttyä käytiin vielä vapaampi keskustelukierros. Tämän lisäksi kuusituntisen tapahtuman aikana pidettiin kahvi- ja ruokailutaukoja, joiden yhteydessä osallistujilla oli mahdollisuus vapaaseen keskusteluun.

Pidot kartanossa -tapahtuman nimi on viittaus [Platonin](#) dialogiin [Pidot](#). Halusimme myös kytkeä oman tapahtumamme samaan viitekehykseen kuin tapahtumat joissa käytyihin keskusteluihin pohjautuvat kirjat [Pidot Tornissa](#) (1937), *Toiset pidot Tornissa* (1954), *Pidot Aulangolla: viisi keskustelua* (1963), *Pidot Suomessa* (1972) ja *Bileet Tornissa* (2002). Viimeksi mainittuun meidän tapahtumaamme yhdisti myös yksi vieraista, Rosa Meriläinen. Platonin Pitoihin pohjautuvalla kulttuurikeskustelulla on maassamme pitkät perinteet, ja halusimme olla osa tuota samaa jatkumoa.

Antiikin symposioneissa valitusta aiheesta pidetyt ylistyspuheet kuuluivat ohjelmaan, ja ne osaltaan loivat rakennetta tapahtumaan. Pyysimme tapahtumaan osallistuvia kirjoittamaan etukäteen oman ylistyspuheensa arvolle keskustelun pohjaksi. Arvo valikoitui keskeiseksi aiheeksi

ennakkokeskustelujen pohjalta, koska arvonmuodostus oli aihe, joka toistui useimmissa ennakkokeskusteluissa. Arvonmuodostus ja siihen liittyvät kysymykset vaikuttivat kaikkein hankalimmilta yksiselitteisesti määriteltäviksi. Se oli otsikkona myös sopivan väljä ja moneen suuntaan kurottava, joten odotimme osallistujilta yllättäviäkin näkökulmia aiheeseen.

Arvonmuodostus on myös käytännön tasolla merkittävä aihepiiri kulturaa jatkokehittäessä. Mikäli aiomme saada kulturasta jonain päivänä myös käytännössä toimivan valuutan, joudumme ratkaisemaan arvonmuodostuksen kysymyksen myös teknisesti. Koska arvo käsitteenä on niin moniulotteinen, ei sitä voi kovin helposti muuttaa algoritmiseksi prosessiksi - ainakaan ilman huomattavaa välinpitämättömyyttä käsitteen kaikille aspekteille. Erityisesti taiteesta ja kulttuurista puhuttaessa arvo ymmärretään monella mahdollisella tavalla, joten tuleva suunnitteluhaaste tulee olemaan vaativa. Emme ole tässä ensimmäisessä hankevaiheessa vielä ajatelleet arvonmuodostuksen ongelmien mahdollisia ratkaisuja. Hankkeen tavoitteiden mukaisesti tässä vaiheessa pyrimme kuitenkin tunnistamaan myös keskeisiä ongelmakohtia, ja arvonmuodostuksen ongelma tulee varmasti olemaan yksi näistä. Ennakkokeskustelujen aikana esittämämme kysymys taideteoksen tai -kokemuksen arvosta ja sen henkilökohtaisesta ymmärtämisestä muodostui näin erittäin tärkeäksi osaksi työskentelyämme.

Tapahtuma pidettiin sunnuntaina 8.3.2020 Lielahden kartanossa ja se kesti kuusi tuntia. Sisällytämme tähän raporttiin tapahtumassa pidetyt ylistyspuheet arvolle. Jokaista ylistyspuhetta seurasi kommenttikierros sekä muutakin keskustelua. Tämä materiaali mahdollisesti julkaistaan kokonaisuudessaan myöhemmin. Tämän raportin lukijalle nämä ylistyspuheet toimivat toivoaksemme samoin kuin ne toimivat Pidot kartanossa -tapahtumassa: keskustelunavauksina ja uusina näkökulmina mahdollisiin maailmoihin. Työ kulturan parissa on avointa ja toivomme että mahdollisimman suuri osa julkaisemastamme materiaalista toimisi dokumentaation ohella katalyyttinä. Haluamme pitää prosessin avoimena ja kutsumme näin mukaan myös tämän raportin lukijat. Toivomme edelleen vastauksia kyselyymme, joka löytyy [tämän linkin](#) takaa.

Pidot kartanossa -tapahtuman osallistujat

Annina Antinranta

Annina Antinranta on palvelumuotoilija, tulevaisuusajattelijä ja valmentaja. Hän työskentelee teknologiayritys Futuricella muotoilun, uuden teknologian, liiketalouden ja ihmisenä olemisen rajapinnassa. Annina on myös Futures Specialists Helsinki -verkoston ydintiimin ja hallituksen jäsen, sekä palkitun Tulevaisuuspäivä -konseptin ydintiimin jäsen. Muotoilun ohella Antinranta säveltää ja tuottaa musiikkia.

Orna Ben Lulu ja Miikka Rekola, RARE Media

RARE on journalistinen media, joka tavoittaa nuoret siellä missä he ovat; sosiaalisessa mediassa ja tapahtumissa. Tuotamme sisältöä kestävän kehityksen tavoitteiden, moninaisuuden ja tasa-arvon lähtökohdista. RARE on vuoden 2019 Uutisraivaaja-kilpailun voittaja.

Harri Homi, muotoilija, Economic Space Agency

Harri Homi on järjestelmämuotoilija, jonka työtä voi parhaiten kuvata kokeelliseksi yhteiskunnalliseksi muotoiluksi, joka tähtää emergenttien yhteisöllisyyksien mahdollistamiseen. Hänen työnsä keskittyy usein mullistavien palvelujärjestelmien tai talousmallien konseptointiin. Homi aloitti ammatillisen uransa tuote- ja palvelumuotoilijana vuonna 2007 muotoilutoimisto Musta Designissa (2008-13), minkä jälkeen hän on laajentanut työnkuvaansa sosiaaliseen ja järjestelmämuotoiluun. MA-opinnoissaan Aalto-yliopistossa (2012-15) hän keskittyi sosiaaliseen muotoiluun ja muotoilun filosofiaan. Tammikuussa 2014 yhdisti voimansa Akseli Virtasen ja Robin Hood Minor Asset Managementin kanssa, mikä johti Economic Space Agnecyn muodostamiseen 2016.

Rosa Meriläinen, pääsihteeri, KULTA ry

Rosa Meriläinen on Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n pääsihteeri, joka päivätyökseen nostaa kulttuurin ja taiteen yhteiskunnallista arvostusta – ja lobbaa riihikuivaa kulttuurille ja taiteelle. Taiteilija-ammattiltaan hän on kirjailija. Hän pitää koiranpennuista, rasvaisista ruuista ja tasa-arvosta. Meriläinen on toiminut kansanedustajana vuosina 2003-2007 ja kaupunginvaltuutettuna Tampereella 2001-2008.

Riku Roihankorpi, Tutkivan teatterityön keskuksen T7:n johtaja

Riku Roihankorpi, FT, Tutkivan teatterityön keskuksen johtaja sekä teatterin ja draaman tutkimuksen ja mediakulttuurin yliopistonlehtori Tampereen yliopistossa. Pohtii menneiden ja tulevien nykyhetkien teknologiaa esityksfilosofiselta kannalta. Mietti myös, josko normeihin nojaavan arvon aika alkaa olla ohitse.

Johanna Sinisalo, kirjailija

Johanna Sinisalo on tamperelainen kirjailija ja käsikirjoittaja, joka on erikoistunut yhteiskunnalliseen spekulatiiviseen fiktion. Hänen töitään on käännetty yli 20 kielelle ja niitä on palkittu kansallisesti ja kansainvälisesti.

Julia Thurén, bloggaaja ja toimittaja

Julia Thurén (VTM) on taloudesta ja kiertotaloudesta innostunut toimittaja ja bloggaaja, joka tekee Ylelle Melkein kaikki rahasta -podcastia. Tällä hetkellä hän valmisteleet tietokirjaa tulevaisuuden kuluttamisesta.

Tere Vadén, filosofi, BIOS-tutkimusyksikkö

FT, dosentti Tere Vadén on tamperelainen filosofi, joka työskentelee tutkijana monitieteisessä BIOS-tutkimusyksikössä. Vadén on filosofisen aikakauslehden niin & näin pitkäaikainen toimittaja ja yksi Economic Space Agency-verkoston perustajista

Ylistyspuheet arvolle

Maria Oiva: *Me pidetään ylistyspuheenvuoromme Akun kanssa tähän alkuun, koska avataan niitä taustoja, että miksi me ollaan nyt täällä ja tai sekoitetaan sitä lisää, en tiedä. Mutta se tuntuu sen takia ehkä hyvältä idealta. Jos ajattelen nyt kultura-kryptovaluuttaa, niin mun oma tulokulma tähän aiheeseen, vaihtoehtoihin talousjärjestelmiin, kiertotalouteen, vaihtoehtotalouteen ja liittyen useampaankin eri seikkaan. Keskeisimmin ehkä siihen, että millä tavalla taide voisi konkreettisesti jalkautua sellaisiin rakenteisiin jossa sen potentiaali oikeesti hyödyttäisi maailmaa isossa mittakaavassa? Olen auttamaton idealisti ja se tuhokseni koitunee ennemmin tai myöhemmin, mutta mä en ajattele sitä siitä käsin, että taide olisi varsinaisesti aktivismia. Taide taipuu moneen niin sanotusti. Ehkä joku sellainen ajatus tässä on noussut vuosien saatossa, että taiteilijat on aika hyviä mielikuvittelemaan asioita. Meillä on se etu tässä yhteiskunnassa, että meidän työhön kuuluu ajattelu tosi keskeisenä osa-alueena. Ja sitten kun sulla on aikaa ajatella niin mä ajattelen, että se on suuri etuoikeus. Ja sitten edelleenkin en edellytä taiteelta tiettyjä asioita. Mulla alkaa olla enemmän ja enemmän vaatimuksia kuitenkin taiteilijoille. Ja tässä täytyy pitää suuni supussa,*

koska mulla on kohta kaikki kollegat mun kurkussa. Mutta jotenkin ajattelen, että kun meidän yhteiskunnassa tämmöselle perusfilosofiselle kysymyksenasettelulle on koko ajan vähemmän tilaa. Ja tuntuu, että esimerkiksi lainsäädäntää tehtäessä, suuria kysymyksiä ratkottaessa perustason ihmisyyteen liittyvät kysymykset jäävät kysymättä]. Se liittyy jotenkin siihen, että olen alkanut hahmottaa taiteilijoina potentiaalisina nykyajan filosofeina siinä mielessä, että semmoisille kysymyksille että mikä on hyvää, kenelle tämä hyvä on hyvää. Niitä pitäisi kysyä huomattavasti enemmän, jos me halutaan tätä maailmanjärjestystä jotenkin, sanotaanko uudelleen järjestää.

Ja sitten tämä kryptovaluutta on konkreettinen, hurja, ehkä konsepti, josta mä en hirvittävän paljon ymmärrä. Ja sitten löydän itseni heti siitä tilanteesta niin, että mä en ymmärrä talousjärjestelmiä kunnolla. En jotenkin jaksaisikaan ymmärtää. Ja sitten ajattelen, että ehkä on hyvä kuitenkin pyrkiä ymmärtämään. Sen takia tässä on nyt, tässä kohtaa, tällainen joukko ihmisiä, koska yhdessä ajattelemisen koen aika paljon hedelmällisemmäksi ja mielekkäämmäksi kuin se, että itsekseen pohtii. Ja taidemaailma on tällä hetkellä mun kokemuksen mukaan sitä, että se on sellaista amokjuoksua, että kuka jaksaa pisimpään ja se on aika egoistista, koska ne rakenteet on sen kaltaisia, että jopa siellä sisällä on aika vähän sellaista dialogia, että pystyttäisiin ikään kuin, käytän nyt tässä sanaa yleishyödyllisesti keskustelemaan maailman menosta. Ja sitten jos siitä keskustellaankin niin helposti se menee oman elämän ympärille aika tiukasti. Nyt tuntuu hyvältä kohdalta jotenkin lähteä ajattelemaan jotain teoksellista muotoa, joka on samalla ehkä aktivismia, yhteiskunnallisen olemisen ehdotus. Anarkistinenkin. Ja ehkäpä mahdollon, en tiedä. Tässä olen enkä muuta voi.

Aku Meriläinen: Ajattelin, että mun ylistyspuheessa kertoisin vähän siitä missä itelleni ajatus syntyi, joka on johtanut siihen, että ollaan lähdetty viemään asioita pitemmälle ja alettu kehittämään tätä. Olin purjehtimassa, hirveen vähän elämässäni olen purjehtinut, jonkun verran partiossa ja sitten jossain vaiheessa perheellä oli vene ja appivanhemmilla oli vene ja pääsin siitä nauttimaan. Ehkä se liittyy jotenkin mun purjehduskokemattomuuteen ja siihen, että ei varsinaisesti hirveesti osaa eikä ole sitä niin kauheesti tehnyt, mutta se on saman tyyppinen paikka mulle kuin auto ja mopo oli teininä, että se soi vapauden. Kun sai mopon ja kun sai ajokortin niin tuntui, että kaikki on vapaata. Voi mennä mihin tahansa. Ja purjevene on tullut mulle uniin aikuisiällä useampaan otteeseen, mahdollisesti just siitä vapauden tunteesta johtuen, että sillähän periaatteessa voi mennä ihan mihin tahansa melkein maailmassa ja suhteellisen ympäristöystävällisesti vielä. Se oikeesti avaa maailmaa omanlaiseensa perspektiiviin. Se, että siellä kesällä sitten lueskelin Aristoteleen runousoppia koulua varten aikanaan ja sen lisäksi luin bitcoinista eli kryptovaluutoista. Näiden asioiden yhdistyminen just tässä utopistisessa tilanteessa, purjehtimisessa, jossa kaikki on periaatteessa mahdollista, niin johti siihen, että minkä takia siitä tavallaan... Koska esimerkiksi bitcoinit, kryptovaluutoista tunnetuin ja käytetyin, niin siinä on proof

of work eli louhinta eli toisin sanoen tietokoneiden näytönohjaimet jauhaa tehdashalleissa tai kellareissa algoritmia, joka ylläpitää lohkoketjuja. Ne ei vaan ylläpidä lohkoketjua, tässä pöydässä istuu ihmisiä, jotka tuntee nämä paremmin kuin minä, ja toivottavasti korjaavat virheelliset väitteet, että ihmiset ei jää väärään uskoon. Mutta yksi sen tehtävä on, että se ylläpitää lohkoketjua, joka on hajautettu kirjanpitojärjestelmään ja se on tosi positiivinen asia. Mutta se, joka on tavallaan tunkkainen asia ja inhimillisen elämän kannalta täysin yhdentekevää ellei jopa vahingollista on se, että sitä louhintaa pitää tapahtua, se on proof of work eli kun algoritmi, josta tiedetään, että missä rytmisissä sitä ratkotaan ja kuinka nopeasti tietokone sitä laskee, että voidaan ennustaa, että kuinka paljon bitcoineja tulee syntymään maailmaan. Eli se on täysin yhdentekevä inhimillisen elämän kannalta. Minkä takia joku sellainen asia kuin esimerkiksi taide tai kulttuuri, sivistys eli kulttuurinen pääoma ei voisi olla se proof of work, jolla oikeesti olisi jotain positiivista vaikutusta yhteiskuntaan ja ihmiselämään? Että mitä jos me yksinkertaisuudessaan korvataan se algoritmien jauhanta sillä, kun ihminen menee esimerkiksi kokemaan taidetta. Tästä on lähtenyt liikkeelle sellaiset, että nyt ollaan miettimässä sitä, että millä keinoin siitä missäkin ajassa voisi tulla mahdollista. Aika on itse asiassa toinen oleellinen asia tässä. Nyt me eletään tällä hetkellä sellaisessa vaiheessa maailmaa, jolloin kaivataan ihan valtavasti muutosta. Ilmastokatastrofi vyöryy meidän päällemme tällä hetkellä, koronavirusten ja kaikkien asioiden muodossa, asioiden pitää muuttua ja samaan aikaan me kaivataan jatkuvaa kasvua. Me halutaan ja me kulutetaan koko ajan. Meidän identiteetit rakentuu sillä, että me voidaan ostaa asioita, meidän kulutustottumuksia voidaan kehittää ja niiden kautta olla läsnä maailmassa ja ilmaista itteämme. Me tarvitaan väyliä, joissa tietyt elementit ihmiselämässä pysyy olemassa, mutta tietyt radikaalisti sitten muuttuu. Voisiko tää kulttura olla yksi sellainen mahdollisuus positiiviseen muutokseen?

Ja sitten toinen mikä aikanaan loi uskoa siihen, että miksi ei, miksi ei voisi olla mahdollista, on se, että on olemassa tällä hetkellä toiminnassa olevia rinnakkaisvaluuttoja tai vaihtoehtoisia talousjärjestelmiä. Esimerkiksi Bristol Pound eli paikallinen, lokaali talousjärjestelmä Bristolin alueella, joka on käytetty ja ihan käypää valuuttaa. Sillä voi ostaa asioita. Sitten moraaliset kysymykset. Esimerkiksi islamistisessa pankkijärjestelmässä noudatetaan sharia-lakia jossain määrin, jolloin uhkapelaaminen on kielletty, alkoholi on kielletty, porsaanliha on kielletty eli moraalisia koodistoja voidaan tuoda talouden piiriin. Eli me voidaan keksiä sääntöjä talousjärjestelmien sisään.

Julia Thurén: Aloitan [Oscar Wilden](#) lentävällä lauseella siitä, että "kyynikko tietää kaiken hinnan, mutta ei minkään arvoa". Ja sitten oon miettiny viime aikoina arvon ja hinnan eroa, koska niiden ero pitäisi oikeastaan ymmärtää jollain tavalla. Hintahan liittyy rahaan ja valuuttaan. Ja raha on vaihdon väline ja arvon mitta ja myös sen säilyttäjä. Mutta sitten se, että mikä arvo taas on, se on ongelmallisempaa. Hinta määräytyy kysynnän ja tarjonnan mukaan, mutta arvon määräytyminen

on paljon vaikeampaa. Ajattelin konkretisoida tätä muutamalla esimerkillä omasta elämästäni. Me esimerkiksi ollaan nyt saamassa ennakkoperinnöksi sellainen järvenrantamökki Turun Kaksikerrasta. Ja sitten tässä on semmonen suuri ongelma suvussa, että yksi on sitä mieltä, että tää on puolen miljoonan euron hintainen ja siitä pitäisi maksaa muille tän verran. Ja sitten taas mä olen ite vaikka sitä mieltä, että se voisi olla 100 tonnia. Että ei se oikeasti ole sen hinta niin suuri, mutta sitten toisaalta taas mulle itselleni sen arvo on niin iso, että mä en usko, että mulla olisi... Mä olen siis valmis maksamaan siitä enemmän kuin mitä mulla on varaa eli mä en saavuta ikään kuin sitä hintaa itse. Ja sitten kun ei ole aikeissa myydä koskaan sitä mökkiä pois niin sitten se hinta on siinä mielessä myös, sillä ei ole mitään merkitystä mulle.

Toinen esimerkki on työn hinta, nyt on ollut paljon neuvotteluja, että paljonko kukakin saa palkkaa tässä yhteiskunnassa. Jos mietitään vaikka meklaria, niin hänen työn hintansa on helppo määritellä siinä mielessä, että se on mitattavissa jos hän vaikka saa miljoonan euron osakesalkun vuodessa vaikka puoleentoista miljoonaan, niin hän on puolen miljoonan arvoinen. Hänen työnsä hinta on puoli miljoonaa. Mutta sitten jos on päiväkodin hoitaja niin hän on enemmänkin vaan kulu, että hän ei tuota rahallista arvoa kenellekään. Mutta sitten toisaalta samaan aikaan ajatellaan, että hänen työnsä, että sitä ei voi edes voi sanoa, että minkä arvoinen se on, koska se on niin äärimmäisen arvokasta hoitaa lapsia. Toisaalta tälle meklarille nämä rahat ei tunnu enää missään, jos häneltä vietäis vaikka että hänen äitiänsä ei enää kukaan hoida, tässä yhteiskunnassa ei olisi sellaisia ihmisiä jotka pitäisi huolta siitä. Eli siinä mielessä taas on... tossa mielessä sitä palkkaa on vaikea määritellä.

Kolmas esimerkki on ihan vaan osakkeen hinta, koska mua sijoittaminen paljon kiinnostaa. Niiden hinta määräytyy aina kysynnän ja tarjonnan mukaan, mutta sitten taas osakkeella voi olla eri arvo kuin mikä sen hinta on. Jos ei suhtaudu sijoittamiseen sillä ajatuksella, että ostan osaketta hinnalla X ja pyrin myymään sen hinnalla $X + 1$, vaan ajattelee, että vähän enemmänkin sitä yritystä siellä taustalla. Että ostan tota yritystä ja toi yritys on tämän arvoinen ja uskon, että sen yrityksen arvo tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Tällä tavalla on parempia sijoittajia, jotka miettii enemmän sitä itse logiikkaa siellä taustalla eikä vaan sellaista ikään kuin imaginääristä asiaa, jota ne ostaa ja myy.

Ja olen huomannut, että koko elinajan puhe rahasta ja hinnoista yleistynyt ihan hirveesti. Nykyään musta tuntuu, että talouspolitiikka on synonyymi sanalle politiikka. Että ei enää sillä tavalla puhuta enää niin paljon muista arvoista. Tämmönen vastuu on otettu silleen täysin itsestäänselvyytenä ja ehkä tässä on vielä sellaiset sanat kuin välinearvo ja itseisarvo. Aikaisemmin olen ajatellut, että rahan pitäisi olla aina välinearvoa, mutta tuntuu, että siitä on tullutkin vähän niin kuin itseisarvo. Ainakin haluaisin heittää tän kysymyksen, että arvo on tietyllä tapaa subjektiivinen asia, semmonen vähän sellainen sopimus mihin ihmiset ympärillä uskoo. Mutta mitä se oikeestaan on ja

miten se arvo syntyy ja kuka sen määrittelee? Se on kiinnostavaa. En itse asiassa osannut vastata itse siihen kysymykseen.

Riku Roihankorpi: *Joillekin teistä totesinkin tuossa tullessani, että aamu meni pitkälti viemäröintiasioita pohdiskellessa. Ja se nyt tietysti liittyy vahvasti arvon ja hinnan kysymyksiin, joten olen vähän pulassa tässä tämän oman alustuksen suhteen. Mutta samalla muistin nokkelasti kuinka Sokrates näissä Platonin kirjoittamissa dialogeissa usein aina kun tulee tiukka paikka hän siirtyi etymologian pariin ja sitä kautta päätin tehdä itsekkin näin. Lähdin miettimään arvon etymologiaa lähinnä latinan sanan pretium kautta. Pretium-sanana taustalla on indoeurooppalainen kantakielen preti -sana, joka tarkoittaa "takaisin". Sen merkitys on "takaisin" tai "palauttamista". Ja siinä on se idea, että arvo on kompensaation tuottamista ja kompensaation ajattelua. Ja sitä kautta voitais ehkä ajatella, että se raha, niin kuin Johanna sanoi, se on tiivistettyä työtä, että se on tavallaan se kompensaatio siitä työstä mitä olen tehnyt. Ja se on usein jonkun muun määrittelemä. Ja sitten voidaan ajatella myöskin niin, että taide ja kulttuuri, koska niillä on usein ollut vaikeuksia tän yhtälön suhteen, tää on hyvin perinteinen käsitys taloudesta tämä kompensaatiokäsitys. Mutta sitä ehkä voidaan palauttaa sinne donitsitalouden suuntaan tai viedä sinne suuntaan jollain tavalla, tulen tähän kohta. Niin voidaan ajatella myöskin niin, että taide ja kulttuuri on jonkunlaista kompensaatiota ehkä joillekin ihmisille siitä muusta työstä mitä he tekevät tässä yhteiskunnassa. Tosin siinäkin on aina hinta, josta hyvin vähän palautuu kompensaationa taiteilijalle itselleen, mikä on sitten taas jännä oma kuvionsa. Mutta ehkä taide ja kulttuuri oiskin tämmöstä kompensaatiota ihmisille, jotka tekee ehkä jotain muun tyyppistä työtä tässä yhteiskunnassa? Ja sitten voisi ajatella näin, että kestävyys kannalta, että jos teen työni kestävästi, jos ohjaan elämäni kestävästi niin taide ja kulttuuri on kompensaatiota tästä kestävästä työskentelystä. Mä en tiedä kuinka omituinen tai fasistinen ajatus tää on. Mutta tavallaan se, että koska taide ja kulttuuri on päämäärä sinänsä, niin ehkä sen välineellistäminen tuottaa hyvin paljon ongelmia. Valmistelen itse tällä hetkellä EU-hanketta missä kovasti pyritään painostamaan hakijoita siihen, että nyt tehdään taiteesta ja kulttuurista välineellisiä asioita palvelemaan ruokataloutta, energiataloutta, digitaalista taloutta. Ja mikäs siinä, jos tämä pystyään kestävästi tekemään. Mutta mä nään, että myöskin tämä kulttuuri ja taide on varmaan itsessään, siinä ei ole välttämättä mitään mieltä palauttaa niitä välineellisten sektoreiden palvelukseen. Mutta anyway, pointti oli se, että onko taide ja kulttuuri jotain sellaista, onko niille sellainen arvo, että ne voivat houkutella ihmisen sitä kompensaation kautta tekemään kestävästi työnsä, elämään elämänsä kestävämmiin? Ja silloin kuin mahdollista myöskin kokea taidetta ja kulttuuria tulevaisuudessa. Ehkä naiivi, idealistinen ajatus tässä. Etymologisesti.*

Orna Ben Lulu: *Koska me Miikan kanssa edustetaan kummatkin RAREa, vähän jaetaan meidän puheenvuoroja. Haluaisin aika lyhyesti kommentoida tai tulla ulos tämän kanssa. Jotta me voidaan*

tai saadaan keskustella taiteen arvosta tai arvon mittaamisesta niin mun mielestä olisi hyvä pohtia, että miten me näillä nykyisillä pelisäännöillä voidaan yrittää muuttaa tätä maailmaa sillä tavalla, että tulevilla sukupolvilla ois mahdollisuus arvokkaaseen elämään. Ja sitten koska mun aivot on uitettu [Marshall McLuhanin](#) teorioilla niin mä ajattelen, tai hän ajattelee, että "[medium is the message](#)", niin sitä kautta haluaisin pohtia, että voisiko taide olla keskeinen työkalu tässä kohtaa? Tässä muuttamisessa, koska se on hyvä tapa jäsentää maailmaa ja sitten muuttaa ajattelua sillä tavalla, että se on tehokas tapa viestintävälineenä. Että se voisi olla sellainen media siinä muutoksessa.

Miikka Rekola: *Lähin miettimään tätä äärettömän ympäripyöreätä otsikkoa "arvo" alun perin ja vietin monta unetonta yötä. Ja tulin jotenkin siihen lopputulemaan tällä hetkellä, että mä koen hirveen tärkeäksi ehkä itelleni miettiä muutoksen kautta. Muutoksen arvon kautta. Nyt tavallaan kun ollaan tällaisessa hirveessä murrostilanteessa globaalisti riippumatta siitä, että mitkä ne syyt ikinä onkaan siellä taustalla niin voitaisiko me jotenkin löytää semmonen yhtymäkohta missä raha ja arvo kohtaa ja olla käymättä tätä keskustelua hetkellisesti pelon kautta? Että me ei voida muuttaa nyt tätä mitä meillä on nyt, koska ihmiset menettää työpaikkoja ja kaikki muuttuu. Mä olen osallistunut hirveen paljon teknologiakonferensseihin viime aikoina ja ne numerot on niin uskomattomia minkä ne... vähän sama asia kuin että kun meille tuli hissi niin ihmiset pelkäsi, että mitä nyt tai kun hevoset muuttui autoiksi niin ihmiset, ratsurit, pelkäsi ammattinsa puolesta. Mutta todellisuudessa me saatiin ihan suunnattoman paljon tehdastyöpaikkoja niille kokoonpanolinjoille. Sen kautta voitaisko miettiä arvoa muutoksena ja olla pelkäämättä? Meidän ei tarvii kasvaa, mehän voidaan vaan muuttaa sitä mitä me tällä hetkellä tehdään. Ja mitä tulee taiteilijuuteen, näen ehkä jollain tasolla tässä hetkessä, että ollaan hetkellisesti taas sellaisessa tilanteessa missä taiteilijoilla on oikeesti jonkunnäköinen yhteiskunnallinen hetki vaikuttaa. Että vedotaan nyt sitten vaikka mielenosoituksiin, Vietnamin sotaan, tälleen tosi kärjistetysti, niin nyt on se hetki, kun meidän pitäisi olla ylimielisiä ja nimenomaan välinpitämättömiä ja puhua kovaan ääneen ja osallistaa ihmisiä. Ottaa rohkeasti - ei valtaa, mutta hetkellinen saippualaatikko ja yrittää nostaa niitä. Koska me ollaan niin itsekkäitä ja ylimielisiä selkeesti, että me kuvitellaan, että me ollaan jotenkin merkityksellisiä henkilöitä ja meidän sanomisella on niin paljon painoarvoa, että ihmisten kannattaa kuunnella sitä niin nyt meidän pitäisi käyttää sitä. Mun mielestä se voisi olla arvokasta itsessään. Se oli mun ympäripyöreä räntti mitä mä olen tästä asiasta miettinyt.*

Rosa Meriläinen: *Rikun innoittamana tuon tähän pöytään yhden ylimääräisen henkilön, tasan viikko sitten kuolleen isoäitini, tanssitaiteilija [Ruth Matson](#). Joka kertoi, että yksi syy miksi hänestä tuli taiteilija oli se, että hänen omat vanhempansa oli niin innokkaita kulttuurin kuluttajia, että hän on pienestä pitäen kulkenut katsomassa oikeestaan kaikkea mitä Pirkanmaalla nyt ihmisen, taiteesta ja kulttuurista kiinnostuneen ihmisen tuli nähdä. Ja sen saman perinnön sitten on annettu*

meidän suvussa kaikille kuluttaa intohimoisesti niin paljon mitä tahansa kulttuuria ja taidetta, kun ihmiselle on elämässä mahdollista. Olen itse ajatellut myöskin, että jotenkin se halu oppia soittamaan uusia soittimia, oppia uusia tansseja, oppimaan... jahaa, nyt on taiteenlaji keksitty, mikä se on, miten pääsen sen äärelle? Että mulle on iskostettu sellainen luottamus siihen, että se on se väline, jolla minä viisastun. Se on väline, jolla mun henkinen kasvu tapahtuu. Jos ja kun mun elämässä pitkäaikaisin ja pysyvin tavoite on ollut tulla vanhana viisaaksi ihmiseksi, jolla on syvät naururypyt viuhkana molemmissa silmissä. Ja samoin myöskin Ruthilta opin tällaisen, tääkin oli ehkä meidän suvussa jaettuja viisauksia: se juutalainen ajattelu missä turvallisin sijoitus mitä ihminen voi tehdä on se minkä sijoittaa omiin aivoihinsa. Tai jos joudumme kansainvaellukselle, jos nyt tässä tämä järjestelmä romahtaa, jos tulee sota, jos talousjärjestelmä romahtaa, joudumme muuttamaan niin se ainut asia minkä tietää, että varmasti kannettua mukaansa on se, että – mä oon jonkin verran malttanut opiskella ranskaa - tai se mitä olen aivoihini sijoittanut niin se mulla kulkee mukana.

Sen lisäksi tiedän nykyisestä työstäni, kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestön pääsihteerinä, että on musertava tutkimusvyöry, jotka osoittaa kulttuurin ja taiteen edesauttavan todellista henkistä kasvua. Kulttuuri ja taide parantaa kognitiivista kykyä, kognitiivisia valmiuksia, ennustaa elämässä menestymistä. Nobelistit ovat harrastaneet enemmän kulttuuria ja taidetta kuin muut tieteen tekijät keskimäärin. Taide, erityisesti ohjattu taideharrastaminen tutkitusti vahvistaa itseluottamusta, itsetuntemusta, kykyä ymmärtää toista, kykyä kommunikoida toisten ihmisten kanssa. Ja tätä tutkimusdataa löytyy kansainvälisesti, kauttaaltaan . Tuhannet tutkimukset, jotka nyt on maailman terveysjärjestö [WHO](#) kasannut omaan raporttiinsa osoittaa, että taide, taiteellinen toiminta vahvistaa ihmisen terveyttä ja hyvinvointia. Eli samalla tavalla, kun me tiedetään, että liikunta ja ravinto on asioita, joilla ihminen voi omaa elämänlaatuaan parantaa. Niin kulttuurilla on sama osuus ja aivan samalla tavalla. Kun ne liikunnasta sanoo, että pitäisi harrastaa salibandya vai mikä laji on paras, niin sama kulttuurissa ja taiteessa ikään kuin luottamus siihen, että, asiantuntijaluottamus, että mikä tahansa kulttuurin ja taiteen kokeminen yhtä lailla auttaa kehittymään.

No sitten tietysti täältä taiteilijapositionista käsin niin mehän tiedämme, että [#metoo](#) ei alkanut aivan syyttä kulttuuri- ja taidealalta. Sen takia, että autismlinkirjoilla pyörivää mulkkua ja kusipäätä, jolta henkinen kasvu on jäänyt vajavaiseksi, tunne-elämältään alikehittyneitä ihmisiä, itsekkäitä ihmisiä, jotka käyttävät ja alistavat toisia, käyttävät tosiaan hyväkseen ja alistavat ihmisiä. He käyttäytyvät hirvittävästi siinä taiteilijapositionissa minkä he ovat saaneet, vaikkapa elokuvaohjaajat. Eli vaikuttaa siltä, että taiteen ammattimainen tekeminen ei väistämättä tuota niin paljon tätä tutkittua ja taattua hyvää. Mutta ei hätää, tämä tutkimustulos koskeekin nimenomaan yleisöä. Taiteen ohjattua harrastamista. Taiteellista toimintaa, kuten taideterapiaa tai erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä juurikin työpaikoilla mitä joku residenssitaiteilija voi yritykselle tuottaa.

Eli ikään kuin kenelle tahansa ihmiselle taiteen ja kulttuurin kokemisesta ja itse tekemisestä harrastajana, siitä on valtavaa tutkimusdataa. Että voi ihan varmasti laittaa, että jokainen minuutti elämästään, jonka käyttää kulttuurin ja taiteen kokemiseen, ei taiteilijana, vaan taiteesta ja kulttuurista kiinnostuneena, uteliaana, nauttimishaluisena ihmisenä, siitä on taatusti hyötyä.

Mulla on ehkä ollut elämässäni, aina sellasta, että välillä ei jaksakaan ponnistella, mutta kulutan silti ajattelun, että kyllä se sitten, mun aivoissa varmaan tapahtuu jotain, kun mä vaan istun tässä aivot narikassa, tässä konsertissa ja näin varmasti onkin. Erityisesti musiikilla on sellaista kykyä vaikuttaa meidän aivotoimintaan, joka ei tarvitsekaan yrittää eikä sanallistaa ja siinä tilanteessa analysoiden tai pureksien. Uskon kyllä myöskin sitten ponnistelun kautta ja analyysin kautta tapahtuvaan henkiseen kasvuun taiteen ja kulttuurin äärellä.

Jos lähdetään mittaamaan tätä taiteen ja kulttuurin tuomaa henkistä kasvua niin taitelijalle sitä en siis lupaa, mutta yleisölle sen voin luvata. Ja Taiteen edistämiskeskuksella oli viime vuonna menossa tosi hieno kampanja 100 minuuttia kulttuuria ja taidetta, jossa kannustettiin ihmisiä käyttämään viikossa 100 kulttuuriin ja taiteeseen juuri tutkimustietoon nojaten luvaten, että tällä aikapanostuksella voidaan luvata, että ihminen saa näitä hyötyjä terveyteen, hyvinvointiin, oppimiseen. Eli jolloin ikään kuin se aika sitten tämmösenä ihan minuuttisuoreena on jo se, jossa sen voi tuottaa.

Ja sitten toisaalta näin, mähän elän itse tämmöset elämäntilanteet, että mä en todellakaan ehdi kirjoittaa, hyvä kun ehdin lukea. Päivätyöt on porvariston katala salajuoni ja johtavassa asemassa olemisen kaikkein viheliäisintä ja tiedän, että aika on uskomattoman arvokasta. Koska on se väkevä kokemus, että mulla ei sitä aikaa ole. Mä toivon, että se korona tulisi, että mä pääsisin vittu karanteeniin, että voisin kokea hetken helpotusta. Mua itkettää, kun mä ajattelen sitä onnellista mahdollisuutta, että mä joudun karanteeniin, että mun ei tarttis juosta nuolemassa poliitikkojen persettä joka päivä. Eli aika on uskomattoman arvokasta.

Johanna Sinisalo: *Niin kuin varmaan huomaisitte mun jostain aikaisemmistakin repliikeistä, niin mähän olen ihan saanut kaiken sivistykseni ja viisauteni spekulatiivisesta fiktiosta. Ja tällä kertaa haluaisin puhua [Stephen Kingistä](#). Se on, hän ei nyt varsinaisesti tällaisena yhteiskunta-analytikkona ole tullut tunnetuksi, mutta hänellä on semmonen yksi teos, joka teki aikoinaan muhun erittäin suuren vaikutuksen. Se on nimeltään [Tarpeellista tavaraa](#). Tässä kirjassa, todella paksussa kirjassa, on keskusideana sellainen, että tämmönen pahantahtoinen entiteetti haluaa saada pienen kylän asukkaat nostettua toisiaan vastaan. Ja hän käyttää työkalunaan sellaista, että hänellä on jotakin asioita ja esineitä, joita nämä ihmiset himoitsevat erittäin paljon. Ne eivät ole sinänsä mitään arvokkaita tavaroita, ne saattaa olla esimerkiksi, siellä on harvinainen keräilykortti,*

joka on pikkupojalle mahdottoman tärkeä tai jonkun suosikkiartistin fanikuva tai esine, joka symbolisoi ihmiselle nuoruutta ja vapautta. Tämä pahansuopa entiteetti sitten haluaa myydä ikään kuin nämä himoitut esineet näille ihmisille, mutta hän ei pyydä niistä rahaa vaan hän yrittää saada nämä ihmiset tekemään toisilleen ikäviä tekoja, hän saa usutettua ne toisiaan vastaan. Eli toisin sanoen, hän pyytää heitä tekemään jotakin sellaista mitä he eivät tekisi mistään hinnasta. Mutta he tekevät sen tämän esineen vuoksi.

Tässä tulee heti, että miten hinta määritellään. Sitten tosiaan tätä kirjaa luettuani niin muistelin tällaista, kun kerran keskustelin yhden pesänselvittäjän kanssa. Hän sanoi, että jossakin kodissa saattaa seinällä roikkua Edelfeltin tauluja ja niistä pystytään sopimaan perillisten kanssa täydessä sovussa, mutta auta armias, jos siellä on joku euron arvoinen posliinikissa, jonka äiti on luvannut antaa rakkaimmalle lapselleen niin siitä tapellaan vuosia. Koska se äidin posliinikissa on sen äidin rakastamisen ja hyväksymisen symboli ja se, joka sen saa, niin sen arvo on mittaamaton hänelle.

Toisin sanoen, jonkun esineen arvo on kaikkea muuta kuin sen hinta ja sitten taas toisaalta voidaan ajatella niin, että kaikella on hinta, mutta millekään ei välttämättä anneta arvoa. Ja otan tähän nyt esimerkiksi sellaisen aivan tuoreen uutisen täällä Tampereella, kun meidän tuleva maxiareena, jääkiekkohalli, sai nimekseen [Uros Live](#). Ja tämä uros tulee tähän hallin nimeen sen takia, että suuri sponsori on nimeltään Uros ja se on sitten jostakin englanninkielisestä sanoista muka tämä hallin nimi. Mutta kyllähän tämä on selvästi ihan silkkaa vittuilua tämä hallin nimi. Ja Aamulehden tekemän tutkimuksen mukaan 90 prosenttia tamperelaisista vihaa tätä nimeä. Mutta sille ei nyt vaan voi mitään. Ja Aamulehden yksi toimituspäälliköistä oli kirjoittanut lyhyen puheenvuoron, että se on kuulkaa nyt niin, että tää sponsori on nyt sijoittanut tähän niin ja niin monta miljoonaa euroa, se on pannut eurot jonoon, pulinat pois, heillä on täysi oikeus nimetä tämä ihan miksikä he haluavat.

Eli siis toisin sanoen taas kertaalleen nähtiin se, että tämäkin meni näin, kommunikoidaan hinnalla. Sillä ei ole mitään väliä tykkääkö ihmiset siitä, jotka on sen osittain verorahoillaan rahoittaneet, koska tämä on maksettu. Ostettu ja maksettu asia. Eli hinnalla kommunikointi on nykyään normi ja se on ihan selvä asia. Että "voi voi, vanhuksia hoidetaan tosi huonosti, mutta kun ei, se on vaan liian kallista se hyvä hoitaminen. Me ei vaan nyt voida tälle mitään". Että milloin tämä tapahtui, että kaikki yhtäkkiä on hinnalla kommunikoitavissa? Ja kun tämä hinnalla kommunikointi on nyt muodostunut normiksi ja sitä normia tarttis lähteä purkamaan niin mä näen sellaisen poliittisen tahtotilan tällä hetkellä, että kaikki pitäisi nyt määritellä rahalla. Että millään arvoilla ei ole enää merkitystä. Kaikki on kiinni siitä mitä se maksaa. Ja tää ehkä sellainen asia missä... kaikki me tiedämme, että tarvittaisiin muutosta ja mua ärsyttää tällä hetkellä todella paljon sellainen poliittinen varovaisuus, että kuvitellaan, että ihmiset eivät joustaisi yhtään, jos jotakin muutoksia haluttaisiin tehdä.

Mutta historia on osoittanut, että kun hyviä muutoksia tulee, voi objektiivisesti sanottuna, että hyviä muutoksia. Turvavyöpakko esimerkiksi autoissa. Herranjumala sitä ulinaa vuosi, kaksi. Yksilövapauden rajoittamista. "Kyllä minä olen niin hyvä autoilija, että minun ei tarvitse vyötä laittaa." Tai tupakoinnin kieltäminen julkisilla paikoilla. "Voi ei taas! Kaikki meni, kaikki meni!" Ei mikään ole oikein ja voidaan ihmisen yksityisiin asioihin puuttua. Kaksi vuotta kitistään, sen jälkeen... Itse asiassa hirveen hyvä asia, että kapakassa ei tarte polttaa. Itse tupakoin, mutta rakastan sitä, kun ei kapakassa leiju koko ajan röökien savu ympärillä.

Tätä että, miksi me ei luoteta ihmisten resilienssiin näissä asioissa?

Harri Homi: *Vähän taustaa, että olen ihmisenä muotoilija hyvässä ja pahassa, se on koulutukseni. Kestävän kehityksen opinnot ja systeemiopinnot on ollut oleellisia mulle: kuten kriittistä muotoilua, jotain yhteiskunnallista interventiota. Oon ollut aina iinnostunut yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja disruptiosta. Mutta se on aina tyssännyt sellaiseen, vähän niiku taloudelliseen mahdottomuuteen. Ne on aina vaatinut projektilta jotain semmosta, että porukan olis pitänyt lähteä messiin niihin tai jotenkin taloudellisesti, että ne ei vaan yksinkertaisesti kannata. Tästä on varmaan kuusi vuotta niin päätin, että mä alan perehtyä ekonomiaan. Jos kerran ekonomia tai talous on se jarru tai ongelma niin perehdyn siihen ja jotenkin alan hakkeroimaan sitä. Ja sitä kautta sitten päädyin erinäisten ihmisen, kuten Teren seuraan ja alettiin tutkimaan, että mitä on ne kryptojutut, bitcoin ja näin ikään. Niitä sitten pyöriteltiin ja analysoitiin ja havaittiin, että ne on samalla tavalla semmosia abstrakteja arvon määreitä millä voidaan hajauttaa jotain arvoa. Ton verran tolle ja tolle ton verran ja ton verran.*

Se vaatii vaan että määrittää, mikä on se arvo, miten se syntyy ja miten se arvo jaetaan ihmisille. Muutamista perusblokeista alkoi hahmottua. Ne varmasti elää vielä ja osa voi olla huonoja hahmotuksia tai hyviä, mutta alkoi hahmottua tiettyjä rakenteita. Ja sitten toisaalta on arvo ja mutta on myös se ekonomia mihin se arvo tulee. Ja tässäkin muistetaan nyt, että mä oon muotoilija ja lähes numerologisella tavalla pystyn löytämään merkityksiä sieltä mistä haluan löytää niitä.

Mutta ekonomiassakin sitten on semmonen tarve-ekonomia, mä tarviin jotain, mä ostan jotain. Vähän niiku vaihdantaa. Vaihdantatalous, transaktioita tai tälleen. Teen töitä, saan palkkaa, ostan ruokaa ja näin. Mutta sitten on potentiaalinen ekonomia mikä on ehkä se, se voi mahdollistaa asioita, vaikuttaa tulevaisuuteen. Ja puhutaan sitten talouden finanssivetoistamisesta, mutta siinä sijoituksia just tietynlaisiin tulevaisuuksiin, jotka realisoituu tavalla tai toisella jonkun aikajänteen päästä.

Se on mielenkiintoista, että on arvo ja sitten on se talous. Tai erilaiset rakenteet ja siinä tapahtuvat

toiminnot ja nämä pitää sisällään tietysti hirveesti kaikkea muutakin. Mikä tässä tarve- ja potentiaaliekonomiassa sitten on jotenkin mielenkiintoista ollut viime vuosisadalla? Tere kysyi aikoinaan multa gradun tiimoilta, että mitä olet mieltä, miten tämä vaikuttaa työn jakoon? Ja sitten mä olin, että... mä en ollut valmis vastaamaan tähän. Nyt mä alan hahmottamaan, että mitä nyt näiden kryptoteknologian myötä on tapahtumassa, niin ehkä sellainen tietty jaottelu on häviämässä. Tarve-ekonomian ja potentiaaliekonomian välillä. Että yhdenlainen ekonominen suhde saattaa pitää sisällään semmosen pitkän aikajänteen spekulatiivisen elementin, mutta rahanomaisen käytettävän funktion. Voin ostaa bitcoinilla ruokaa. No en voi, periaatteessa voin, mutta jos pidän sitä itselläni niin se on sijoitus bitcoinin tuottamaan arvoon.

Tähän loppuun. Arvo on subjektiivista arvoa, mutta ekonomista arvoa. Just se, että onko se kortti, viitsi mä haluun sen keräilykortin, se on mulle arvoa. Mutta sitten jos mä olen spekulattori, niin mä sijoitan tohon, mä luulen, että siitä tulee hyvin massia. Ja se on mielenkiintoista, että miten ne alkaa sulautua yhteen semmosesta epämääräisestä. Mä oon fani, mä saatan ostaa vaikka 100 levyä joltain bändiltä, jos niillä on tavallaan semmonen spekulatiivinen arvo. Ennen mulla oli vaan yksi väline. Ostin levyn, kulutustuote oli mun väline olla ekonomisesti yhteydessä johonkin mun affektiin. Jos mä ostin kaksi levyä niin ei siinä ollut mitään järkeä.

Ja mä haluun sulkea silleen, että mikä tää on. Ehkä semmonen ajatus, että me ollaan siirtymässä sellaiseen postmodernin ekonomian aikaan, jossa arvo ei ole mikään konkreettinen käsite. Vaan voi ite päättää mitä ne arvot on, koska ne arvothan on täysin mielivaltaisia. Eihän meidän arvoilla ole mitään tekemistä jonkun luonnon tai maailmankaikkeuden kanssa, että ne täällä meidän kasetissa pyörii, nauha jolla me päätetään, että siellä on jotain arvokasta ja mitä me halutaan keskenään organisoida. Millä tavalla me halutaan organisoitua ja mille me halutaan antaa arvoa? Se alkaa tulla koko ajan konkreettisemmaksi, että se on meidän käsissä.

Annina Antinranta: Mä mietin, että mikä tämä arvo on niin halusin tehdä tällaisen Oodin resilienssille. En osaa kääntää sitä suomeksi, mutta onneksi ollaan käytetty sitä sanaa täällä kaikki. Ajattelin, että kerron tarinan ja faktan sekoituksen. Tarina on se, että mitenkä eräs yritysconsultti, joka istuu tässä, joutui tilanteeseen, jossa ompeli pinkkiä tylliä tanssiaispukua Oodissa robotille. Ja sai siitä palkkaa ja miksi se on tärkeää.

No miksi ihmeessä tällaista tapahtui? Jos mä alan, että miksi taide on tärkeää yrityskontekstissa? Ja nyt mä tietysti puhun vaan yhdenlaisesta yrityksestä, enkä tietenkään tiedä, että mitä kaikkialla muualla tapahtuu. Mutta omasta näkökulmasta ja sitten palvelumuotoilun näkökulmasta. Mä koen, että kaikki tää konsultointi on vähän niin kuin improteatteria, että eihän me oikeesti tiedetä mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Mutta me voidaan yrittää sitten olla mukautuvia ja sopeutuvaisia. Ja mä

näen, että resilienssitaito on tulevaisuuden taito ja se on arvokasta. Ja tämä on sellaista mitä nimenomaan voi kehittää taiteen ja luovan pääoman ja kulttuurin keinoin. Ja miksi ihmeessä tää on tärkeä tällaisessa kontekstissa?

Tää pinkki iltapuku liittyi siis [robotiikan kehittämissyhteistyöhön](#) tanssitaiteilija [lina Tajonlahden](#) kanssa mitä me tehtiin vuosi. Ja siinä esimerkiksi me tutkittiin monella eri keinoilla sitä, että miten robotteja esimerkiksi lähestytään, mikä on se kokemus ihmisillä. Ja mikä se ihmisen kokemus on niin sehän määrittää sitä koko polkua, että voisko ne olla jotakin muuta tai minkälaiset tekijät tekee inhimillisyyttä ylipäättään?

Ja miksi mä koen, että luova pääoma ja luovat menetelmät on tärkeitä niin just se, että... tärkeä siis teknologialle ja bisnekselle ja palvelumuotoilulle on se, että me voidaan sitä kautta kyseenalaistaa omaa ajattelua ja kyseenalaistaa omia projekteja mikä on musta tosi arvokasta. Se antaa työkaluja tutkia tuntematonta. Me ei tiedetä mikä tulevaisuus on, mutta me voidaan tutkia sitä, meillä on jotain menetelmiä. Ja sitten myöskin se antaa työkaluja tehdä näkyväksi sitä tulevaisuutta. Kaikki tää kulttuuri ja taide. Me voidaan kirjoittaa spekulatiivista fiktiota, voidaan ottaa kuvia, voidaan kirjoittaa tarinoita. Me voidaan tehdä taideteoksia. Tehdä sitä ihan konkreettiseksi ja katsottavaksi.

Ja sitä kautta me voidaan tulla kriittisemmiksi ja sitä kautta resilienteimmiksi tässä omassa muotoilijan työssä. Koska mä näen, että mehän ollaan samaan aikaan kuluttajia sekä niitä tekijöitä. Ja jos mä mietin tätä maailmaa niin mä koen, että kyllähän liike-elämä on sosiaalisen paineen alla niin sanotusti. Ja tavallaan kaikki tää käsillä oleva, kriisit ja muut, ne kyllä vaikuttaa sinne alkupäähänkin. Ja musta on hienoja esimerkkejä käynnissä siitä, että esimerkiksi taideajattelua ja muotoiluajattelua halutaan yrityksissä tuoda kaikkien käsille. Samaa aikaan nyt on myös uutta liikehdintää missä ympäristöajattelu on jo mukana. Sitäkin tuodaan tuotantoprosessiin, palvelujen ja tuotteiden suunnitteluprosessiin mukaan, kaikkien käsille. Ja tavallaan se voimautuminen. Ja meillä on esimerkiksi sanonta tuolla meidän firmassa, että se on tärkeä mitä tapahtuu silloin kun kukaan ei katso. Se musta hyvin kuvaa sitä, että kukaan ei vaadi, vaan se on sitä meidän... meidän pitäisi olla voimaantuneita ja meidän pitäisi olla proaktiivisia ja jos miettii sitä tulevaisuutta, niin on asioita mitkä tapahtuu ja on asioita mitkä ei tapahdu, vaan me laitetaan ne tapahtumaan ja tehdään ne ja ollaan tavallaan vastuussa tekijöinä.

Minkälaisessa tulevaisuudessa me elämme? No. Mulle tää pinkki tanssiaispuku toi 15 sekunnin julkisuuden somessa, monessa Instagram-stoorissa, koska istuin siellä Oodin keskellä ja monet turistit pysähtyi hämmentyneenä kuvaamaan ja luuli ilmeisesti, että mä olin jopa työntekijä, koska tulin kertoneeksi aika moneen kertaan aukioloajat ja kaiken muunkin mitä siellä voi tehdä ja missä käydä. Mutta mitä siitä projektista seurasi oli se, että me opetettiin esimerkiksi viidesluokkalaisia

lapsia tässä tanssirobotiprojektissa. Ja se miten ne lähti käsittelemään sitä, että ne alkaa piirtää kuvia ja ne alkaa tutkia materiaaleja ja kaikkea, niin mä näen sen sellaisena pitkänä prosessina. Että kun he ovat aikuisia 20 vuoden päästä jossain positiossa tekemässä uusia päätöksiä, niin silloinhan se maailma on ihan eri kuin meikäläisillä tässä kohtaa. Kun ne on tavallaan käsitelleet jo sitä läpi ja miettineet ja pohtineet erilaisia vaihtoehtoja ja ollut tän taiteen, tavallaan altistuneet tämmöisille menetelmille vähän epätavallisessa ympäristössä.

Muutos on hidasta. Mutta uskon, että kaikki on luovia ja luovuutta on kaikkialla ja sitä kautta mietin kulturaa. Jotenkin koen, että siitä passiivisesta osallistumisesta pitäisi saada kannustinta ja siitä aktiivisesta osallistumisesta pitäisi myös saada jonkinlaista kannustinta. Mutta en tiedä voisiko se olla joku... melkein kirjoitin nyt "kanta-asiakasohjelma luovan pääoman kerryttämiseen". Ja sitten jotenkin koen, että olisi myöskin sellainen mesenointi, että tavallaan kuka vaan voisi sijoittaa siihen elämukseen riippumatta siitä missä se on ja kuka se on ja sitten myöskin saada siitä ehkä jotain tuottoa. Mutta täällä päätän tämän ehkä tämmöiseen kysymykseen, että mikä on taide ja mikä on tulevaisuuden taide? Koska taide ja teknologia menee käsikynkkää ja asiat menee ja muuttuu ja ihminenkin ehkä vähän muuttuu. Ei paljon, mutta jonkun verran. Mitä se sitten on mitä me siinä katsottais ja mistä sitä arvoa voisi kerätä?

Tere Vadén: *Jotenkin oli tosi vaikeeta ajatella ylistyspuhetta arvoille tai kulttuurille tai henkiselle kasvulle. Se on vaan jotenkin, se vaikeus ehkä samanlainen kuin kalan pitäisi pitää ylistyspuhetta vedelle. Se on tosi jees toi vesi, kiva uiskennella. Tai varmaan monikin on sanonut sen, mutta mulle se on jäänyt [Jukka Kemppisen](#) blogista mieleen lause, että "taide ja kulttuuri on kovia arvoja". Sitten talouselämä ja liike-elämä ja niin edelleen, ne on välineitä niitten kovien arvojen toteuttamiseen. Mutta jos yritän liittää sitä arvojen ja kulttuurin ja henkisyyden keskeisyyttä tähän nykyiseen maailman tilanteeseen ja tähän tämmösen kestävä elämän tarpeeseen mikä on jotenkin aika keskeinen haaste niin olen huomaavinani sellaisen jutun, että just henkiset asiat itse asiassa on aika kova homma. Että jos etnografisesta ja antropologisesta tutkimuksesta tiedetään, että ihmiset ovat kykeneviä elämään ekologisesti kestäväällä tavalla, vaikka meidän nykyinen kulttuuri ei ole sellainen. Ja jännästi tuntuu olevan, että näissä ekologisesti kestäväissä - mitä ne nyt sitten on, jotain perinnekulttuuria, alkuperäiskulttuuria ja esiteollisia kulttuureita - niin vaikka ne on yhteydessä se henkinen arvo ja muu elämäntavallinen kokonaisuus ja sitten se materiaalinen, että miten se toteutuu, niin henkinen on jotenkin puoli askelta edellä. Ja materiaalinen tulee perässä. Että jos tavallaan joltain tämmöseltä ekologisesti kestäväältä elintavalta tuhotaan se henkinen selkäranka, niin vaikka se materiaalinen elintapa jäisi mahdolliseksi niin se ei kuitenkaan toteudu.*

Mutta jos on toisin päin, että se materiaalinen elintapa tuhoutuu, käy mahdottomaksi, mutta henkinen selkäranka kestää, niin sitten se on mahdollista uudestaan luoda ekologisesti kestävä

elämäntapa. Niin kuin esimerkiksi saamelaiset on Suomessa tehneet, että kun tää suomalainen elämänmuoto on rannikolta ja etelästä päin työntänyt heitä koko ajan pohjoiseen ja jossain määrissä huonompiin elinolosuhteisiin ja se perinteinen erätalous ei ole ollut mahdollista, niin sitten ne on kehittäneet poronhoitotalouden, joka on edelleen ekologisesti kestävä. Kun se henkinen selkäranka kantoi. Mutta se jos se olisi katkaistu niin sitten se ei olisi mennyt toisin päin.

Ja ongelma meille tällä hetkellä on se, että itse asiassa meidän kulttuurin jatkuvuuden hallinta on ihmiskunnan pitkän historian valossa yksi kaikkien aikojen heikompia. Me tiedetään jo tällä hetkellä melko varmaksi, että tää on maksimissaan 200 vuotta tämä teollinen sivilisaatio. Alkaa joskus 1850 ja loppuu viimeistään 2050 joko vapaaehtoisesti tai sitten pakolla. Tai jollain niiden sekotuksena. Eli meidän osaaminen nimenomaan henkisen jalan kuljettamisessa sen materiaalisen edellä on... siis 200-vuotinen sivilisaatio, se ei ole yhtään mitään. Meillä on monia tuhatvuotisia, jopa kymmentuhattu vuotisia, ei tämmöstä kannattaisi edes mainita, jollei meistä jäisi niin hirveitä jälkeä. Muovia ja muuta jälkeä ja kaikki hyvät öljyt poltettu. Ihan minimaalinen. Mutta osaaminen on nimenomaan tällä tasolla heikko ja sen takia mun mielestä on ihan itsestään selvää, nyt tulee pikkasen ylistyspuhettakin sentään, on ihan itsestään selvää, että seuraava vaihe meidän kulttuurikehityksessä tulee olemaan todella raju henkistyminen. Ja kun me tullaan huomaamaan tän katastrofin keskellä, että ruumista ei enää pysty pelastamaan niin kaikkihan ryhtyy pelastamaan sitten sieluaan. Ja sikäli se on myös se tarpeellinen liike mikä tässä tulee tapahtumaan. Jotenkin meidän täytyy pystyä myös hyväksymään se, että se on just tämä henkisen kasvun tie, joka on sitten se tapa millä tästä pääsee ja myös se, että se ei meidän tällainen huippuosaaminen, teknologinen osaaminen ja muu osaaminen on sitten kuitenkin ollut aika heikkoa suhteessa muihin sivilisaatioihin.

4. Reflektio

Onko kultura mahdollinen?

Pidämme otsikon kysymystä tärkeimpänä, johon tämän hankkeen puitteissa olemme voineet hakea vastausta. Työskentelymetodimme on mahdollisimman affirmatiivinen, ja lähtökohtaisesti olemme pyrkineet suosimaan reittejä joita pitkin pääsisimme mahdollisimman lähelle kulturan toteutumista. Olemme kuitenkin pitäneet mahdollisena, että työprosessin aikana kulturan toteuttamista vastaan puhuvat asiat painaisivat enemmän kuin puolesta puhuvat. Tällaisia olisivat voineet olla täysin ratkaisemattomina pidetyt ongelmat, keskustelukumppanien vastahankaisuus tai voimakas skeptisyys hankkeen tavoitteita ja merkitystä kohtaan, tai ylipäättään kriittisen rajan ylittänyt määrä käytännöllisiä ongelmia. Täysin mahdollisena pidimme myös sitä, että dilettanttiutemme talousasioiden suhteen osoittautuisi niin läpitunkevaksi, että emme yksinkertaisesti pystyisi uskottavalla tavalla jatkamaan projektin parissa. Työryhmämme lähtökohta oli siis aidosti kokeilullinen: emme etukäteen tienneet, mihin työprosessi meidät johtaisi. Emme myöskään arvottaneet mahdollisia lopputulemia mitenkään: kaikki mahdolliset tulokset olisivat yhtä toivottavia tai hyödyllisiä.

Hanketyöskentelyn aikana olemme kutsuneet suuren joukon ihmisiä mukaan yhteiskehittämään taidepohjaista valuuttaa ja talousjärjestelmää. Tämä työ on mielestämme onnistunut hyvin ja sen mittarina voidaan pitää sitä innoittunutta ja polveilevaa keskustelua, jonka olemme käynnistäneet. Prosessin aikana kultura on herättänyt paljon kysymyksiä ja ideaa on tarkasteltu useista eri näkökulmista. Keskusteluissa on nostettu esiin myös konseptitasolla lukuisia konkreettisia esimerkkejä tavoista, joilla kulturasta voitaisiin tehdä todellisuutta. Näiden konkreettisten tapojen tarkempi tutkiminen, yhdistely ja kokeileminen voi luoda pohjan työskentelyn seuraavalle vaiheelle. Yksi varsinaiseen pääkysymykseen kytkeytyvistä asioista oli myös epätietoisuus kulturan vastaavuudesta todelliseen tarpeeseen. Emme halunneet luoda "turhaa" teosta, vaan vastata sillä johonkin olemassaolevaan tarpeeseen tai auttaa sen kautta saamaan maailmasta esiin asioita, jotka jäävät helposti huomaamatta. Taiteen ja kulttuurin merkityksen näkyvämmäksi tekeminen oli eräs työskentelyn aikana esille nousseista tärkeistä teemoista, Kysymykseen "onko kultura mahdollinen?" olemme hanketyöskentelyn tuloksena saaneet vastaukseksi "ehkä". Seuraavassa kokoamme joitakin löydöksiämme yhteen pyrkien määrittämään tarkemmin tapoja, joilla kulturasta voitaisiin tehdä todellisuutta.

Keskusteluissa esiin nousseet teemat ja lupaavimmat konkreettiset ideat

Luvuissa 2 ja 3 olemme esitelleet sekä ennakkokeskusteluissa nousseita teemoja että joitakin esitettyjä, konkreettisia toteutusideoita. Tässä vielä kertauksena muutaman kommentin kera keskeisimmät havainnot. Tämä kooste on tarkoituksella tiivistetty hyvin lyhyeksi, toimien lähinnä listauksena työryhmämme tärkeimpinä pitämistä havainnoista. Tämä raportti itsessään on tietenkin myös tiivistys kaikista käymistämme keskusteluista ja siitäkin on karsiutunut osa keskusteluista pois mm. teknisten ongelmien johdosta. Käydyn prosessin päätteeksi olisi siis mahdollista tehdä myös toisenlaisia painotuksia ja korostaa erilaisia havaintoja.

Tärkeimmät teemat

Taiteen ja kulttuurin merkityksen näkyvämmäksi tekeminen

Keskustelujen aikana taiteen ja kulttuurin näkyvämmäksi tekemisestä puhuttiin useaan otteeseen varsin konkreettisellakin tasolla, erilaisia käytännön esimerkkejä läpikäyden. Tähän raporttiin on sisällytetty hyperlinkkeinä erilaisia keskustelujen aikana tehtyjä viittauksia. Viittaukset voivat olla tiedollisia (erikoistermistön selitteitä jne.), mutta myös viittauksia eri kulttuurituotteisiin, taideteoksiin, myytteihin jne. Tämä pieneltä osaltaan auttaneen sekä tämän raportin lukijaa että myös työryhmäämme hahmottamaan sitä moniulotteista verkostoa, jonka sisällä me tässä hetkessä elävät ihmiset voimme yhdessä toimia. Taide ja kulttuuri ovat keskeisiä asioita ihmisenä olemisessa, niin henkilökohtaisina kokemuksina kuin yhteisöllisen toiminnan mahdollistavana henkisenä infrastruktuurina. Tämän raportin tekstistä poimitut teosviitteet ym. piirtävät osaltaan esiin tämän prosessin aikana rakennetun henkilöverkon rinnalla vaikuttavaa kulttuurista verkostoa. Tämä verkosto muodostuu kaikkien mukana olleiden taide- ja kulttuurikokemuksista, ja näihin kokemuksiin viitaten oli välillä mahdollista ymmärtää syvemmin vaikeammin hahmottuvia asioita. Oli myös mahdollista jakaa tieto aiheeseen liittyvästä teoksesta muiden kanssa ja näin laajentaa kollektiivista kokemuspäiriämme. Mielestämme yksi kulturalle merkitystä luova ominaisuus voisi olla tämän kulttuurisen verkoston, taideteoksista, kokemuksista ja kollektiivisesta kulttuuriperinnöstä muodostuvan henkisen infrastruktuurin näkyväksi tekeminen ja vahvistaminen.

Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja resurssit

Keskusteluissa nousi useaan otteeseen esiin myös ajatuksia kulturan potentiaalista taiteen ja kulttuurin rahoituksen ja resurssien parantamisessa. Nämä liittyvät suoraan edellä mainitun taiteen

ja kulttuurin merkityksen näkyväksi tekemiseen, mutta ovat luonteeltaan pidemmälle meneviä. Merkityksen näkyväksi tekemisen sitominen jollakin mekanismilla rahoitukseen ja resursointiin nähtiin useissa tapauksissa luontevana. Nykytilannetta, jossa veikkausvoittovaroilla on suuri merkitys taiteen ja kulttuurin rahoitukseen, ei pidetty ideaalina. Nykyjärjestelmän ongelmat ovat luonteeltaan eettisiä, ja reilumman ja tasa-arvoisemman rahoitus- ja resursointijärjestelmän tarve on ilmeinen. Peliongelmaisilta kerättävien varojen sijasta taiteen ja kulttuurin merkityksestä itsestään kumpuava järjestelmä voisi olla ehkä mahdollinen tai vähintäänkin toivottava. Tällöin järjestelmä vertautuisi esimerkiksi tasapainossa olevaan ekosysteemiin, jossa "ilmaisilla" ekosysteemipalveluilla on valtava merkitys ruoantuotannolle. Käytännöllisiä sovellusideoita ei tässä vaiheessa käsitelty.

Taide ja kulttuuri systeemisen muutoksen kirittäjänä

Kulttuuriperinnön säilyttämisen haasteita voi ajatella myös suhteessa meneillään oleviin ympäristökriiseihin sekä niihin kytkeytyviin lukuisiin viheliäisiin ongelmiin. Ei ole tarpeen kerrata näitä kaikkia tässä yhteydessä, koska yksityiskohdat ovat olleet yleisesti tiedossa vuosikymmenten ajan. Tämän hankkeen sisältöön liittyen on otettava huomioon oikeastaan vain yksi seikka: on mahdollista, että näiden kriisien seurauksena sivilisaatiomme romahtaa kuluvan vuosisadan aikana. Jotta voisimme estää tällaisen hetki hetkeltä todennäköisemmäksi käyvän katastrofin, meidän on syytä tehdä perustavanlaatuisia muutoksia koko elämäntapaamme. Erityisesti ruokavalion, energian käytön ja kuluttamisen tulisi muuttua radikaalisti varsin pian, jos aiomme säilyttää mahdollisuuden estää kaikkein katastrofaalisimmat skenaariot. Huutava tarve systeemiselle muutokselle on aihe, joka ennemmin tai myöhemmin nousi esiin käytännössä kaikissa keskusteluissa. Taiteen ja kulttuurin potentiaali tämän muutoksen kirittäjänä tunnustettiin. Erityisesti kuluttamisen muutokseen sillä nähtiin suuri potentiaali. Energiaintensiivisestä ja materiaalisesta kuluttamisesta immateriaaliseen kuluttamiseen siirtyminen on oleellinen elämäntapamuutos, joka sisältyy laajamittaiseen systeemiseen muutokseen.

Aika, ajankäytön merkitys ja erilaiset ajallisuudet

Eräs keskusteluissa toistuvasti esiin nousseista teemoista on ollut aika. Aikaan on viitattu taiteelle ja kulttuurille arvoa luovana aspektina, liittyen esim. taiteilijaksi kasvamiseen liittyvän prosessin hitauteen, suuritöiden valmistamiseen, vuosisatoja vanhojen teosten puhuttelevuuteen tai kulttuuriperinnön merkitykseen elämälle sisältöä luovana asiana. On myös keskusteltu arkisesta ajankäytöstä ja jaettu kokemuksia kiireestä, stressistä ja merkityksellisistä asioista tinkimisestä työelämän vaatimusten takia. Kroonistunut kiire ja minkään valmiiksi saattamattomuuden tunne on vahvasti osa kokemusmaailmaamme tässä ajassa, ja tuon tunteen kytkös vallitsevan

talousjärjestelmän lainalaisuuksiin ja vaatimuksiin on ilmeinen. Filosofisinta keskustelua on käyty myös ajan erilaisesta kokemisesta, ajan erilaisista laaduista, ajan pysähtymisen tunteesta vaikuttavan taideteoksen äärellä ja pitkän tähtäimen ajattelun edistämisestä. Tämä teema ei monitulkintaisuudessaan ole kovin helposti taivutettavissa suunnitteluprosessin osaksi tai algoritmisoitavissa. Pidämme sitä kuitenkin oleellisena ja tärkeänä teemana, joka saattaa olla suorassa yhteydessä systeemisen muutoksen tarpeeseen. Ehkä jonkinlaisia ratkaisumallejakin saattaisi löytyä tämän teeman tarkemman tutkimisen kautta?

Lupaavimmat konkreettiset ideat

Pelillisuus ja pelillisten strategioiden käyttö

Pelillisuus ja siihen kytkeytyvät aspektit nousivat yllättävän usein keskusteluissa esiin. Tämä oli hivenen yllättävääkin, koska emme olleet itse varsinaisesti ajatelleet erityisesti pelejä kulturaa alun perin hahmotellessamme. Jotain hyvin oleellista peleissä ja pelaamisessa suhteessa kulturan jatkokehittelyyn nähtävästi kuitenkin on. Tämä on selkeästi aihealue, johon seuraavissa vaiheissa täytyy kiinnittää riittävästi huomiota. Pelillisuus liittyy paitsi kulturan toimintaperiaatteiden parempaan hahmottamiseen, myös sen houkuttelevaksi tekemiseen. Pidämme täysin mahdollisena, että kultura saattaisi toimia myös jonkinlaisena pelinä. Suhteessa laajempiin kysymyksiin veikkausvoittovaroista ja niiden käytöstä kultura voisi tarjota rakentavamman ja eettisemmän vaihtoehdon rahapelaamiselle ja samalla sen avulla voisi tukea taidetta ja kulttuuria.

Kultura taiteen ja kulttuurin rahoitus- ja resurssi-instrumenttina

Edelliseen kohtaan suoraan kytkeytyen kulturalla voisi todellakin olla potentiaalia taiteen ja kulttuurin rahoituksessa. Täsmälliset mekanismit joilla tämä olisi mahdollista ovat vielä tuntemattomia. Niiden toteuttamiseksi vaaditaan huomattava määrä suunnittelu- ja selvitystyötä. Asian ratkaiseminen liittyy kuitenkin varmasti jonkinlaiseen fiat-valuuttakytököksen ja mahdollisesti julkisen toimijan tai suuren yksityisen rahoittajan sitoutumiseen kulturaan. Rahoitus- ja resurssi-instrumentti on siinäkin mielessä lupaava konkreettinen idea, että se on luontevassa yhteydessä useampaan muuhunkin esitettyyn ajatukseen. Taiteen ja kulttuurin merkityksen näkyvyys voisi olla sidottu rahoitus- ja resurssi-instrumenttiin, jonka avulla taas tällä hetkellä aliresursoidut toimijat voisivat saada todellista vaikuttavuuttaan paremmin vastaavaa rahoitusta.

Kultura kulttuuripoliittisen vallan demokratisoimisen välineenä

Eräs keskusteluissa esille noussut lupaavista ajatuksista, joita lopulta käsittelemme varsin vähän oli ehdotus kulturasta kulttuuripoliittisen vallan demokratisoimisen välineenä. Muiden toimintojensa ohessa kulturassa voisi olla myös jonkinlainen demokraattinen elementti: mahdollisuus saada päätäntävaltaa taide- ja kulttuurirahoituksen jakamiseen. Tämä voisi käytännössä olla esimerkiksi tietty vuosittainen summa valtion tai kunnan jakamista taide- ja kulttuuriavustuksista, joiden käytöstä päättäminen tapahtuisi kultura-toimijuuden kautta. Tätäkin ajatusta on syytä tutkia tarkemmin seuraavassa vaiheessa. Se olisi potentiaalisesti myös kulturan omaksumista edistävä houkutin. Varsinaisten konkreettisten mekanismien kehittäminen vaatii jälleen kerran oman työprosessinsa.

Kultura paikallisvaluuttana

Erilaisia paikallisvaluuttoja on käytössä ympäri maailmaa. Kotimaisena esimerkkinä mainittakoon Sysmän kunnassa kokeilukäytössä ollut [sysmä](#). Paikallisvaluuttojen ideana on yleensä ollut kaupankäynnin ja palveluiden paikallinen tukeminen, erityisesti pienissä kunnissa. Tavallisesti maakuntakeskukseen tai kauemmaksikin karkaavat vähittäismyynti ja palvelut tekevät useat liiketoimintamallit hankaliksi. Paikallisvaluutoilla on pyritty tilkitsemään tätä kassavirtavuotoa stimuloimalla paikallista kuluttamista. Paikallisvaluuttojen käyttäjille houkuttimena on yleensä ollut fiat-valuuttaan verrattuna edullinen vaihtokurssi, joten paikallisesti käytetyn rahan ostovoima on suurempi. Kulturassa voisi hyvinkin olla paikallisvaluutta muistuttava elementti. Se voisi käydä hyvin erityisesti paikallisen taiteen ja kulttuurin edistämiseen. Tällöin tietyllä alueella toimivat taiteilijat, ryhmät, instituutiot sekä heidän yleisönsä voisivat hyötyä toistensa toiminnasta suuremmin. Tämä hyöty tulisi myös näkyvämmäksi paikallisvaluuttaelementin kautta.

Kultura digitaalisena palveluna

Monissa keskusteluissa ja useaan otteeseen esiin nousi myös ajatuksia kulturasta osana laajaa digitaalisten palveluiden kirjoa. Tällaiset käytännölliset sovellukset ovat paitsi helposti kuviteltavissa nykyisen tarjonnan pohjalta, myös jotain johon olemassa olevat palvelut eivät vastaa. Kultura voisi siis sisältää monia digitaalisten palveluiden ominaisuuksia. Se voisi sisältää suositusalgoritmin, joka identifioidun käyttäjän taiteen ja kulttuurin käytön perusteella osaisi suositella käyttäjää erityisesti kiinnostavia teoksia, kohteita tai tapahtumia. Suositusalgoritmia voisi toki käyttää myös toisin päin, käyttäjän mieltymysten vahvistamisen sijaan suosittelemalla jotain

jonka kautta olisi mahdollista laajentaa taide- ja kulttuurikuluttamisensa kirjoa. Kultura voisi myös toimia jonkinlaisena maksu- ja kanta-asiakaskorttina hieman Museokortin tapaan, mutta joillakin S-etukortin ominaisuuksilla. Kertyneillä bonuspisteillä olisi mahdollista maksaa pääsymaksuja tapahtumiin ja kohteisiin. Niillä voisi myös mahdollisesti päästä joihinkin vain kulturella maksettaviin tapahtumiin tai saada jotain muuta eksklusiivista sisältöä nähtäväkseen tai haltuunsa. Kulturessa voisi olla myös sosiaalisen digipalvelun elementtejä. Samanlaisista taide- ja kulttuurikokemuksista kiinnostuneet henkilöt voisivat päästä halutessaan yhteyteen kulturen avulla. Kulturaa voisi myös muodostua esim. kulttuuritapahtuman jälkeen paikallaolleiden toimesta. Esitys- tai konserttikokemuksesta puhuminen ja yhteisen arvion tekeminen siitä voisi olla yksi mahdollinen tapa luoda kulturaa sekä taiteen tekijöille että kokijoille. Sosiaalisena palveluna sillä olisi siis matchmakingin sijasta tarkoitus edistää taiteesta ja kulttuurista puhumista.

Olemassa olevien kryptovaluuttojen hyödyntäminen ja soveltaminen

Tämä osa-alue koskee ehkä enemmän kultura-projektin seuraavaa vaihetta, mutta se on hyvä mainita lyhyesti myös tässä. Olemme tässä vaiheessa prosessia keskittyneet kulturen filosofisen idean kirkastamiseen ja jättäneet teknisten ratkaisujen pohtimisen myöhemmäksi. Aihetta olemme kuitenkin jossain määrin käsitelleet. Vaikuttaisi järkevältä toteuttaa tuleva pilotti jonkin olemassaolevan kryptovaluutta-alustan pohjalta. Valinnanvaraa on huomattavan paljon, ja alustojen tekninen kehitys etenee koko ajan. Tarkoituksenmukaisinta olisi käyttää jotain mahdollisen joustavaa kryptovaluutta-alustaa, joka olisi myös tarpeeksi yleinen, jotta sen vakaudesta voisi olla varma.

Jatkokehittely: kulturen seuraava vaihe käytännössä

Seuraavan työvaiheen tavoitteena on saada aikaan jonkinlainen pilottikokeilu kulturesta. Edellisessä osiossa listaamamme teemat ja konkreettiset toteutusideat toimivat suunnitteluprosessia ohjaavina ja määrittävinä rajauksina. Koko tämän raportin neljäs luku tulee siis olemaan seuraavan työvaiheen suunnittelussa tärkein työskentelyä ohjaava dokumentti. Pilottiin on tuskin mahdollista sisällyttää kaikkia ominaisuuksia, tai ottaa huomioon täysipainoisesti jokainen kiinnostava osa-alue, mutta sen kautta on mahdollista päästä lähemmäksi toimivaa sovellusta. Digitaalisten tuotteiden ja palveluiden suunnittelu- ja kehitystyön työnkulku on varmasti seuraavan vaiheen työskentelyä eniten määrittävä muoto. Olemme siis etenemässä konseptoinnista toteutusvaiheeseen. Kulturella on kuitenkin taiteellisen teoksen luonne, minkä haluamme siinä säilyttää. Vaikka seuraava vaihe lienee varsin toteutuspainotteinen ja keskittynee

tekniikkaan, on kulturan konsepti ja merkitys silti elävä ja monitahoinen. Tärkeimmäksi suunnittelua ja toteutusta ohjaavaksi periaatteeksi nostaisimmekin vielä kulturan itsenäisen taiteellisen arvon teoksena.

Mielestämme on nimittäin ensiarvoisen tärkeää, että vaikka toivommekin kulturan yleistyvän ja muuttuvan toimivaksi talousjärjestelmäksi, emme halua että se typistyisi arkiseksi. Siinä täytyy mielestämme olla jotain sellaista, jota kaikki keskustelukumppanimme taiteen ja taidekokemuksen arvosta kysyttäessä vastasivat. Jotain yllättävää, jotain aisteja ja älyä kutkuttavaa, jotain syvällistä, jotain uusia näkökulmia avaavaa, jotain sanomatonta ja arjen ylittävää. Kulturan seuraavan vaiheen haasteisiin kuuluu siis myös taiteellinen haaste.

Ehkä lupaavinta ja taiteellisesti kiinnostavinta potentiaalia saattaisi olla muutaman kerran keskustelujen aikana nousseesta ajatuksesta lohkoketjuteknologian mahdollistamista uniikeista kryptokolikoista. Jokainen syntyvä kultura olisi yksilöllinen ja ainoa laatuaan, ja sen käyttöhistoria muuttuisi osaksi sitä. Olisi kiinnostavaa tutkia tällaisten kryptokolikoiden taiteellisia mahdollisuuksia: voisivatko ne esimerkiksi sisältää algoritmin avulla esiin tuotua ainutkertaista taiteellista sisältöä? Millaista voisi olla kryptokolikolla toteutettu tarinankerronta? Miten taiteen kokija voisi pelkästään taidekokemuksensa jakamalla osallistua taiteelliseen prosessiin?

Eräs työskentelymme lähtökohdista oli pyrkimys löytää uusia kysymyksiä selkeiden vastausten sijaan. Vaikuttaa siltä, että olemme saavuttaneet tälle vaiheelle asettamamme tavoitteet.

Tämän raportin kirjoittaminen on ollut tärkeä osa edellä kuvattua teemojen ja ideoiden nimeämisprosessia. Sen aikana olemme kuunnelleet keskustelutaltiointeja uudelleen ja tehneet uudenlaisia havaintoja esitetyistä ajatuksista. Painotukset ja tulkinnat saattavat muuttua samaan materiaaliin uudelleen ja erilaisesta näkökulmasta tutustussa. Tästä on seurannut ehkä jonkinlainen metatason havainto, joka lienee sukua koko kulturan todelliseksi tekemisen prosessin luonteelle:

Kun on kyse tekemisen tavasta, jonka suunta on kohti järjestelmätason muutosta edellyttävän ajattelutavan omaksumista, ei prosessi voi koskaan olla kovin suoraviivainen tai kapeasti ajateltuna "tehokas".

Tämä tarkoittanee käytännössä sitä, että vaikka tämän työvaiheen tuloksena onkin olemassa oleva kumppanuus- ja yhteistyöverkosto, hallittavan laajuiseksi tiivistetyt suunnitteluperiaatteet seuraavaa vaihetta varten ja jonkinlainen ymmärrys tarvittavista resursseista - eli hyvin paljon konkreettista - on kaikkein oleellisinta pyrkiä hitaasti mutta varmasti muovaamaan omaa ajattelutapaansa. Ja tämä meidän täytyy kyetä muistamaan myös seuraavissa työvaiheissa, vaikka ne käytännön tasolla olisivatkin suoraviivaisempia.

Ehkä niihinkin olisi hyödyllistä sisällyttää resursseja pelkälle ajattelemiselle, kuvittelemiselle ja keskusteluille?

Lopuksi

Hanketyöskentelymme aktiivisin vaihe sijoittui loppusyksyyn, keski- ja kevättalveen 2019-20. Kuten nyt hyvin tiedämme, maailmanlaajuinen [koronaviruspandemia](#) on tämän jälkeen muuttanut arkiolojamme huomattavasti myös Suomessa. Pidot kartanossa -tapahtuma järjestettiin jotakuinkin viimeisenä mahdollisena viikonloppuna, jolloin se ennen valmiuslain käyttöönottoa oli mahdollista. Kaikki tämän hanketyöskentelyn aikana käydyt keskustelut on siis käyty juuri ennen poikkeusolojen alkamista, ja viimeiset vain päiviä ennen sitä. Tätä raporttia kirjoittaessa ja keskustelutallenteita kuunnellessa on ollut kiinnostavaa huomata keskustelun lomassa heitettyjä pieniä yksityiskohtia, ikään kuin etiäisiä tulevasta. Käytimme monissa keskusteluissa sekä työryhmän kesken videokokouksia ensisijaisena kommunikaatiokanavana - tietämättä miten suureen rooliin kyseiset teknologiat vain viikkoja tapahtumamme jälkeen nousisivat.

Tämä raportti on siis kokonaisuudessaan kirjoitettu koronaviruspandemiasta johtuvan poikkeustilan aikana ja eristyksissä. Käytyjen keskusteluiden ja niissä kerätyn materiaalin analysointi on siis tapahtunut maailmanlaajuisen kriisin kestäessä, edeltävään todellisuuteen verrattuna oleellisesti erilaisen tila- ja aikakokemuksen keskellä. Tällä tosiasialla on varmasti ollut jonkinlainen vaikutus raportin sisältöön ja hankkeen seuraavan vaiheen hahmotteluun. Uskomme, että tämä vaikutus on ollut pääasiassa myönteinen. Vaikka kaikki kerätty materiaali onkin peräisin käytännössä menneestä maailmasta, ovat koko prosessia määrittävät ajattelutavat ja pyrkimykset mahdollisesti jopa entistä painavampia ja merkittävämpiä pandemiasta johtuvien poikkeusolojen jälkeen.

Kukaan mukana olleista ei ollut alun perinkään tietämätön tai välinpitämätön niiden viheliäisten ongelmien suhteen, joita ihmiskunta joutuu ratkaisemaan tämän vuosisadan aikana. Systemisen muutoksen tarve on tunnustettu jo vuosia sitten, ja olemme nyt tilanteessa, jossa aikaa tehokkaille toimille mitataan vuosikymmenten sijaan vuosissa tai jopa vain kuukausissa. Poikkeusolojen aiheuttaman terveyskriisin mukana on seurannut monitahoinen hyvinvointikriisien vyyhti, jonka osana on myös ennennäkemätön talouskriisi. Olemme juuri eläneet läpi kuukausien, jolloin esimerkiksi elävä musiikki ja teatteri on lakkautettu väliaikaisesti kokonaan, ja museot sekä kirjastot ovat olleet suljettuina. Jonkinlaisia korvikkeita näille on löydetty digitaalisten ratkaisujen kautta, ja parhaassa tapauksessa tämä historiallinen vaihe synnyttää myös uudenlaisia ilmaisumuotoja. Taiteen ja kulttuurin hetkellinen katoaminen on kuitenkin tuonut näkyväksi sen valtavan merkityksen, joka sillä on kollektiiviseen hyvinvointiimme sekä osana kansantaloutta. Taiteella ja kulttuurilla on varmasti suuri merkitys etsittäessä tapoja systemisen muutoksen aikaan saamiseksi. On mahdollista, että kulturan avulla voidaan katalysoida tätä prosessia.

Kevään 2020 aikana julkisessa keskustelussa on ollut ilahduttavan paljon rakentavia sävyjä toisenlaisen elämäntavan puolesta. Pandemiakriisi on paljastanut yhteiskuntamme heikkoja kohtia aivan erilaisella vaikuttavuudella kuin teräväkielisinkään kulutusyhteiskunnan kriitikko voisi kyetä. Vaikka varsin suurella todennäköisyydellä palaammekin yhteiskuntana ainakin joksikin aikaa

aineellisen kulutuksen tielle, on monen yksityisen kansalaisen mieliin tämän kokemuksen seurauksena kylvetty epäilyksen siemen kulutusyhteiskunnan mielekkyyttä kohtaan. Kuluneen kevään aikana on keskusteltu paljon arvokysymyksistä: julkisessa keskustelussa on ollut ajoittain suorastaan filosofinen sävy. Tämä kollektiivinen kokemus yhdistettynä kuukausia kestäneeseen pakotettuun taide- ja kulttuuripaastoon saattaakin olla se hedelmällinen maaperä, johon kulturan voisi istuttaa.